

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI *I*

A. — Els noms dels mesos

1. Quins són els noms dels dotze mesos en vostre dialecte? (A cada cèdula no hi heu de posar més que un de tals noms.)—Citeu les frases, adagis, refranys, etc., referents a cada un dels mesos. Verbi gratia : *per l'abril cada gota en val mil; pel maig cada dia un raig; qui no bat pel juliol no bat quant vol*, etc., etc. (A cada refrany, adagi, etc., s'ha de destinar una cèdula, escrivint al bell mig el nom del mes de què's tracta i assota el refrany, adagi, cançó, etc.)

2. Coneixeu derivats dels noms dels mesos? — Teniu verbs o substantius per senyalar per exemple el temps que sol fer dins tal mes? Com *marcejar, les glaçades del janer, la calda de l'agost*, etc.

3. No hi ha noms d'animals, plantes, arbres o treballs derivats dels noms dels mesos? — El *maig* ¿no era un arbre que s'acostumava plantar davant la iglesia? — El *maig* ¿no es també un test que's porta al monument pel Dijous Sant? — En la muntanya els prats que hi pasturen pel *maig* ¿quin nom tenen? — El *majencar* les plantes en què consisteix i quant se fa?

4. En entrar el mes de maig o la primavera o el juny ¿no se celebraven festes especials? ¿Quin nom tenien i en que consistien? (Les cançons que's cantin sobre'l particular, que's transcriguin en cèdula a part).

5. Les plantacions d'arbres i plantes ¿no tenen relació amb els mesos de l'any? — El calendari pagès per plantar.

B. — Els noms dels dies de la setmana

6. Que s'indiquin els noms dels dies de la setmana amb les frases i refranys que s'hi referesquen (v. gr.: *El dilluns la vella no fila, el dissabte la vella capta*, etc.).

7. El dijous llarder, el diumenge dels compares i comares, el dimars gras, el dijous bo, els darrers dies, el dimecres de cendre, el diumenge del ram, el diumenge de l'àngel, el dijous sant, el dissabte de gloria, el dijous de la jaia serrada (a mitjàn quaresma).

8. La vigília d'una festa (dissabte de...); l'endemà d'una festa (el dilluns de...)

9. Derivats de diumenge (v. gr.: *endiumenjar-se*, etc.).—¿S'usa *diumenge* o *domenge* en sentit de possessió?

QÜESTIONARI *II*

Els termes de parentiu

A. — ELS TERMES PROPIS

1. Quins noms teniu per senyalar el pare, la mare, fill, filla, germà, germana, padrí, padrina (els pares del pare i de la mare), net, neta, oncle, tia, nebot, neboda, cosí, cosina?

2. La família; home, dòna (marit, muller; espòs, esposa); els pares; els pares dels pares; els nets; bessó, bessona; padastre, madastre, fillastre, etc.; el sogre, la sogra; el gendre, la nora; el cunyat, la cunyada; un parent, una parenta.

3. Noms dels *petits* (xicotets) per oposició als *grans*. — Noms dels *nois* (*nins, xics, xiquets*, etc.), *noies* (*nines, xiques*, etc.) quan porten bolquers, quan comencen a enraonar, quan tenen de set a vuit anys, quan ~~ne~~ tenen de catorze a quinze anys, quan són casadors, etc., etc. — Noms que's donen a les persones d'edat avançada; termes despectius que se'ls apliquen.

4. El padrí, la padrina; el fillol, la fillola.

5. La llevadora (la comare). Modismes populars (v. gr. *fer compares i comares*).

6. Quins mots teniu per designar els fills il·legítims, els fills de diferent pare o mare, els germans de llet? — Sentits en què empleu la paraula *bord, borda*, aplicada a la família o a sos membres.

B. — TERMES INFANTÍVOLS

7. Quins mots usen els nens per cridar el pare, la mare, la tia, germans, avis, oncles, etc.?

C. — DERIVATS QUALIFICATIUS

8. Teniu derivats de *pare* o *mare, fill*, etc.? (*paternal, maternal, filial*, etc.) — Expressions referents als mots de família (v. gr.: *un mal pare, una bona mare, quin oncle que és!*, *és una mala tia*, etc.).

9. Els mots de *pare, mare*, no s'apliquen també als animals? Quins són? — Al fill més petit com se'l nomena? I a l'animal, auccell, o cosa més petita, què li diuen? — *Oncle* i *tia* no s'aplica per extensió a l'home o dòna de dies que són fadrins?

(281 Lel. C.)

OBRA DEL DICIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI III

Els vents

1. Quin és el terme general per expressar el moviment de l'aire? (el vent). — Per fer vent ¿no hi ha un verb especial? — El vent ¿què fa? (bufa, manxa, xiula, etcètera). — Segons la força del vent, quins vents se distingeixen? (grisu, brisa, aire, etcètera). — Quan se diu fa una bona hora ¿què s'entén? — Modismes, frases, etc., en què hi figuren els mots vent o aire i els seus derivats (v. gr. bon vent i barca nova!, donar aire, etc.)

2. Noms dels vuit vents, segons les diferents direccions (llevant, xaloc, mit-jorn, llebeig, ponent, mestral, tramuntana, grec, gargal). Quins noms tenen els vents intermedis? — Poesia popular sobre'ls vents.

3. Vents especials de cada regió (v. gr. : de Roses, de Segarra, etc. — Cada col·laborador que indiqui els vents de la seva regió). — La marinada.

4. El vent que fa aixecar la neu a la muntanya (torb); el bofarut, el cicló. — El vent que arrabassa els arbres.

5. Els vents freds o calents ¿no tenen pas uns noms especials? — El vent que fa fondre la neu ¿com se diu? traqanar

6. Navegació : Els mariners quines expressions tenen per senyalar el vent favorable (vent en popa) o contrari? — El vent que fa anar bé les veles, etc.

7. Com se senyala la fressa dels vents? (roncar, bramar, udolar, etc.)

8. Els noms especials que'ls moliners de vent donen als vents.

OBRA DEL DICIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 4

I : La Casa

A. — CLASSES D'EDIFICIS

1. Que s'indiqui el nom dels diferents edificis de pedra, rajols, tapia, fusta, palla, etc., que serveixen per viure les persones*; tancar-hi els bous, ovelles, porcs, cabres, etc.; per guardar-hi les eines a la vinya, per passar la nit a l'*artiga*; per posar-hi palla, assecar-hi fruita, per criar coloms, etc. (*ses cases, casa, mas, masia, lloc, corral, boal, après, soll, assoll, pont, cabanya, borda, vinya, barraca, sequer, colomar, etc.*).

2. La Casa de la vila (*la Sala, Comú, etc.*); l'escola (*estudi*); el forn públic; el rentador públic; el castell, el pont, la torra, les muralles.

Si en la regió hi ha edificis primitius, que s'indiqui llur nom i forma (a Mallorca i Menorca : *talaiots, castellots, clapers de gegants, castellots, etc.*).

3. Nom del que lloga una casa i del preu o quantitat que'n paga (*llogater, arrendador, lloguer, arrendament, etc.*). Treure o fer sortir de la casa el llogater (*desnonar*) o al revés. — Tots els noms que fassin referència a contracte de lloguer de cases; si hi ha cap dia de l'any assenyalat per acabar o començar el lloguer o canvi de casa.

B. — LES PARTS DE LA CASA

4. Els fonaments. La paret, (*paret mestra, embà, tempanell, mitjanada, etc.*). La part anterior d'una casa (*falxada, frontera, davants de la casa*); la part posterior (*darreres*); els costats (*parets mitgeres*).

5. El portal; la part superior (*llinda, llindar, arc*); la part inferior (el *marxapeu* o *portal*); els costats del portal (*brancals, rebranques, etc.*).

6. L'espai que tanquen els diferents cossos d'edifici que pot tenir una casa (*pati, clasta, llissa*). Nom de la peça de la casa que's troba tot entrant (*la casa, entrada, porxe, corredor, etc.*; *llarg, curt, estret, tort, etc.*) Nom de les peces de la casa en comu-

* Els noms de cada una de les parts de la casa se demanaran més endavant. — Pels edificis religiosos hi haurà qüestionaris especials.

nicació amb l'interior; les habitacions dels baixos. L'escala, l'escala de caragol, els graons, el replà, la barana, etc.

7. Pisos de la casa alts i baixos (*primer pis, según pis, golfes, teulada, etc.*).

8. Nom general per assenyalar una habitació (*cambrà, estudi, etc.*).

9. Nom de cada una de les peces de la casa, segons el fi a que's destinen; l'habitació on se cou (*cuina*), se pasta (*pastador*), se fa la bugada (*estuba, menjador*); allà on se guarda el vi (*celler*), on se conserva el porquim, etc. (*rabost*), allà on dormen (*cambrà, quarto, arcova, casa, etc.*), allà on se posen les coses que no serveixen (*mals endressos*); la comuna, *el casalot, la bassa, etc.*); allà on se reben les visites.

N. B. Si no existeixen en cada una de les regions els mots subrallats, cada col·laborador inscriuïu solament lo que hi hagi en el seu lloc. La casa i la distribució de les seves parts és interessantíssima per a l'història i per a l'etnografia de la nostra terra; el corresponsal convé que indiqui lo millor que pugui la distribució de la casa en son país, i, si li és possible, amb un petit croquis.

replà, a dos nivells, necessaris

la boca del primer

66) plànol de passadís barandat

B. — LES PARTS DE LA CASA

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 5

II : La Casa

LES PARTS DE LA CASA : *Les obertures*

1. Classes de portes i les seves parts (*l'ala, el vol* de la porta); ferros que fan obrir i tancar (les *francises, golfos, pern*), ferros més petits (el *pany, la balda, el biuló, la clau*).
2. Expressions en les quals entra *porta* : *clavar* la porta per la cara; donar ses *portes* pels uis; a una altra *porta* en donen dos etc. Adagis sobre portes.
3. Noms especials per a les portes de carrer (*cledes, barreres, andàs, etc.*); els pals perpendiculars de les cledes barreres (*corps, etc.*).
4. Finestral (*part oberta a la paret*); parts del finestral; lo que serveix per posar tests de flors prop el finestral, quin nom té?
La finestra (*part de fusta que tanca*); les seves parts.
5. Nom d'altres obertures per donar llum o aire (*espiera, clara-boia, cel-obert, espirall*).
6. Els vidres de la finestra; la vidriera. Les persianes, els paravents (*finestres que's tanquen per defora.*)
7. El balcó; les seves parts; les portes del balcó; la barana del balcó.
8. La paret (*emblanquinada, fumada, entapissada, pintada, estorada, etc.*); la faixa (*la part de paret pintada fins a certa altura*). Els angles de l'habitació. El paviment que's distingeixi segons el pis (*trespol, solil, sostre, etc.*). La volta l'enrajolat, etc.

QÜESTIONARI *V*

II : La Casa

LES PARTS DE LA CASA : *Les obertures*

1. Classes de portes i les seves parts (l'*ala*, el *vol* de la porta); ferros que fan obrir i tancar (les *francises*, *golfos*, *pern*), ferros més petits (el *pany*, la *balda*, el *biuló*, la *clau*).

2. Expressions en les quals entra *porta* : *clavar* la porta per la cara; donar ses *portes* pels uis; a una altra *porta* en donen dos etc. Adagis sobre portes.

3. Noms especials per a les portes de carrer (*cledes*, *barreres*, *andàs*, etc.); els pals perpendiculars de les cledes barreres (*corps*, etc.).

4. Finestral (*part oberta a la paret*); parts del finestral; lo que serveix per posar tests de flors prop el finestral, quin nom té?

La finestra (*part de fusta que tanca*); les seves parts.

5. Nom d'altres obertures per donar llum o aire (*espiera*, *claraboia*, *cel-obert*, *espirall*).

6. Els vidres de la finestra; la vidriera. Les persianes, els paravents (*finestres que's tanquen per defora*.)

7. El balcó; les seves parts; les portes del balcó; la barana del balcó.

8. La paret (*emblanquinada*, *fumada*, *entapissada*, *pintada*, *estorada*, etc.); la faixa (*la part de paret pintada fins a certa altura*). Els angles de l'habitació. El paviment que's distingeixi segons el pis (*trespol*, *sotil*, *sostre*, etc.). La volta l'enrajolat, etc.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI VI

III : La Casa

A. — LA TEULADA

1. Teulada, la part superior de la casa coberta de teules; si és coberta de pedres (*llicorella*) quin nom té? Si és de brosta o gleva, com se nomena? Noms que s'apliquen per fer la teulada (*adobar, refer, cobrir, canyicar, etc.*).

2. Les *vessants* pendents de davant i darrera, com se nomenen? (*Aiguavès*). El cim on se troben les dues vessants quin nom té (*carena, anguila*). Les teules que surten enfora, com se nomenen? (*barbacana*). Els escupidors d'aigua que són de pedra, com se nomenen? (*gàrgoles*). La canonada que reb l'aigua de la canal. El rec entre dos rengles de teules. La carena entre dos recs. Si la carena és de terrissa o de pedra com se nomena?

3. La teula de la teulada. Les pedres que's posen perquè no's moguin les teules. Les teules planes. Les teules grosses de la carena. Les pedres planes que fan de teula (*llicorella*). Nom de les teules de fusta. En els pobles pirenencs de què és la teulada de les cases més velles.

4. Les bigues de la teulada. Nom de les diferents bigues que serveixen la teulada horitzontals, verticals, i la del mig (*jàssera, biga sarrera, biga, cabirons, etc.*). Els noms de les bigues de la casa són els mateixos que pels corrals, pellisses, etc.?

B. — LA LLAR

N. B. La llar i la cuina, són generalment lo mateix?

5. Nom de l'habitació on s'acostuma a fer foc (*cuina, llar, etc.*). La part de terra on se fa el foc (el *sol* del foc), la pedra grossa arribada al foc. La barbacana que pren el fum (el *pinla*); el canal de la xamaneia. La xamaneia; la part de la xamaneia que surt assobre la teulada; la banderola o senyal que hi ha al cim. El petit forn prop del canal de la xamaneia.

6. Atuellés de la llar : els dos ferros o pedres per aguantar la llenya (*cavalls de foc, negrels, morels, pedres del foc, etc.*) les esmolles, la pala del foc. El contier, canó

que serveix per bufar el foc. El ventall per ventar; el vano de les senyores. Els clamastecs, les llesves, el moço, la moça, etc. La barra de fusta que serveix sovint per penjar-hi olles, etc.

7. El foc fogueró, gran foc, etc.; encendre, bufar, calar, covar, etc. Antigament com s'encenia el foc? (l'esca, la pedra foguera, els mistos de teia, els mistos de fumar, mistos de candeleta, picar foc); encendre's la flamarada. El caliu, la brasa, les brases, la cendra calenta; atiar el foc, covar la cendra, etc. El foc de santelm. Supersticions. Les llumenetes que ixen en els cementiris; creences. — Per amagat que's fassi el foc sempre ve dia que respira, i altres adagis.—Els focs que s'encenen a les places i carrers, quan se fan? Tradicions, llegendes i cançonetes que's canten.

8. El fum, el funeral (lloc fumós), perfumar una cosa, fumar (tabac), la stuja, escurar la xamaneia; l'escura-xamaneies, les seves eines; adagis que's refereixen als escura-xamaneies. Cançons sobre'ls escura-xamaneies, i crits que ells fan pels carrers; si's pot, que's noti la tonada.

B. — L'ALAR

1. La bar i la culat, són generalment almaria.
2. Nom de l'habidatçó on s'acostuma a fer foc (culat, bar, etc.). La part de terra on se fa el foc (el m del foc), la part pròpia destinada al foc. La barbacana que pren el nom (el pany; el canal de la xamaneia, la xamaneia; la part de la xamaneia que s'usa per a la culat; la barbacana o culat que hi ha al costat. Hi pertany tot prop del culat i la xamaneia.
3. Anoda de la bar; els dos forats o pedres per acostar la llunya (anells de foc, anells, molla, culat de foc, etc.); les anelles, la pala del foc. El culat, cadó

QÜESTIONARI VII

IV : La Casa

A. — LA CUINA I ELS SEUS ATUELLS

Els objectes de la cuina antiga van substituint-se pels objectes moderns; molts objectes han desaparegut amb el nom; en altres casos ha desaparegut l'objecte i el nom és passat a assenyalar un objecte nou; per això supliquem als corresponents que fassin reviure en quan els sigui possible l'antiga cuina de la seva regió, i, si és fàcil, adjuntin dibuixos o fotografies per aclarir l'origen dels mots i dels mateixos objectes.

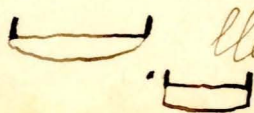
1. Objecte de coure en el foc; noms de tots els objectes grans i petits, d'aram, ferro i coure que serveixin per coure en el foc : a) pels animals (*caldera, perol, marmita*); b) per les persones (*olla, marmita, la paella, les graelles, etc.*).

2. Vasos de terra que serveixen per escalfar o coure en el foc, en els fogons : (*olla, olleta, tupí, ansat, cassola, greixonera*). Lo que serveix per tapar-les : (*cobertora, etc.*).

3. Atuell de terrissa o pisa que serveixen : a) per servir a taula, (el *setrill*, les *setrilleres, saler de taula* i de cuina, *plates, sopera, salsera, fruitera*; b) per menjar : (*plat, escudella*).

4. Objectes de porcelana i cristall que serveixen per contenir begudes : (*tassa, got, tassó, copa, l'empolla, botella, botil, figueta, etc.*); el *tap* de l'ampolla; el tira-buixó (*saca-tapos*); la boca de l'ampolla, el *coll*, etc. Nom d'altres vasos de vidre, llauna o porcelana.

5. Les culleres, el cullerer, l'escudeller; la llossa (mall. *cullerot*), la pescadora (mall. *llossa*), la forqueta (*forquilla*) el mànec, les puntes de la forqueta. La ganiveta de tallar pa, el ganivet, la seva fulla; llescar pa, la mitja-lluna, el ganivet de tallar carn, el *morter*, la massa del *morter*, etc.; els *tres-peus*, el *torra-pa*, etc.

 llergs

El qui fique 'l cabal en sang lo tire al barranc

QÜESTIONARI 8

V : La Casa

B. — LA CUINA

cassonet

1. Atuells per portar aigua a la cuina (*perola caldera, brujola, galleda, ferrada, canti, gerrà, doll, dorca, poal, barral*) segons la forma i segons que sigui d'aram, fusta, ferro, terrissa.

2. Llums de la casa : de gas, electricitat, de petroli, d'oli (*gresol, llum d'encrua, llum de tafona, el faster*); les teies, el blé, el moc del llum. Les llanternes grosses del mig de les sales, de cristall o bronze. La palmatoria i l'espelma; la llanterna i les seves parts. La llantia, el llantió, les seves parts. Nom del llum que duen els tartaners, etc.; apagar el llum, encendre el llum, fer llum, etc.

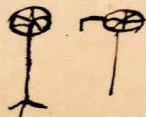
3. La taula, classes de taules; les taules rodones i quadrades, no tenen noms especials? El taulell, la tauleta, el tauló. El taulell de fényer pa. Els peus de la taula; els petges o cames de la taula. La cadira i les seves parts. L'escón, banc gros de fusta amb respatller; la banca, l'escambell, banca de fusta, el rabassell, tronc d'arbre; seure, estar assegut; la respatltera. *colissa de dos ventalles*

4. El forn, la sola del forn; la boca del forn, la volta del forn, l'estufa, la buada.

5. El lloc on se renten els plats (*l'aiguera*), el gabadal, si és de fusta, si és de terrissa (*gibrella*); rentar els plats; esclarir els plats; l'esclaridor. El rentamans, el canó per on se'n va l'aigua de l'aiguera. El rentamans de paret, l'aixeta, etc.

6. L'escombra de la casa (*granera*). Les escombraries; les agranedures, l'escombra de l'era i del forn. Escombrar la casa, l'era, la pastera i el forn. L'objecte amb que's recullen les escombraries; el sarrió, la pala.

7. La roba de la cuina : els aixugamans, draps per aixugar plats, culleres, etc., les estovalles, el tovalló (*torca-boques*); plegar el tovalló, desplegar-lo; posar les estovalles sobre la taula. *paraula*

QÜESTIONARI 9

I : La cambra

A. — LES PARTS DE LA CAMBRA

El mobiliari de la cambra serà demanat en el qüestionari vinent.

1. Nom de la part de la casa destinada a dormitori (*cambra, quarto, etc.*). Derivats de «cambra», etc. — La porta i les seves parts (*la fulla, l'ala, el pany, l'anella, el baldó, el martellet, el forrellat, el bernat, etc., etc.*). — La barra de la porta; obrir, tancar, encavalcar, ajustar, trucar, etc.

2. La finestra de la cambra; les quatre parets; l'envà; els balcons; el sostre, paviment, etc.; els rajols o mosaic de la cambra. L'emposticat.

3. L'arcova. El mot «arcova» no s'aplica també per designar tota la cambra o un edifici especial?

4. L'armari; armaris de paret, secrets i obertures fetes a la paret per guardar-hi o amagar-hi alguna cosa.

5. Les estaques o penjadors de roba.

6. Els quadros (*retaules*) que s'acostumen a penjar a la cambra. Costums que hi hagi sobre'l regalar «quadros».

7. Distribució de les cambres de la casa entre la família. Els pares on dormen? I els fills? I les filles? I els criats, moços, etc.?

QÜESTIONARI 70

II : La cambra

B. — ELS MOBLES

1. Noms dels mobles en general (*mobiliari*), en bon estat i en mal estat (*trastos*).
2. Mobles de la cambra per posar-hi la roba (*calaixera, canterano, caixa, banc, bagul*, etc.).
3. La taula, la cadira, el tamboret, el rabissell, la taula de nit.
4. L'armari; parts de l'armari; tancar alguna cosa a l'armari; endreçar la roba; el guarda-robes; la maleta, etc.
N. B. Que s'indiqui per a quina classe de roba serveix cada moble.
5. Els «tapiços» de la cambra (*cobre-bancs, cobre-taules, cobre-calaixeres, cortines, estores, califes*, etc.).
6. El llit i les seves parts (*pilans, espona, peus, capsal, parament de fustes*, etc.).
Fer el llit; plegar el llit. — Classes de llits (de monja, matrimoni, etc.).
7. La màrfega; els tres-puntins; el matalàs; el sunyer, etc.
8. Els llensols (de *sobre* i de *sota*); els coixins i les seves parts (*l'ànima, les coixineres*); la fllaçada, la bànova, la manta, la cotxa, el cobre-llit, etc. — Nom i parts de l'atuell que's fa servir per calentar el llit (*l'ase, el burro, el maridet*, etc.).
9. El mirall; l'espill; el renta-mans; els tres peus; la tovallola; la pinta; els respalls; el vas de nit, etc., etc. — Els verbs «pentinar, respallar, etc.»
10. Altres mobles i utensilis de la cambra.

QÜESTIONARI 9

I : La cambra

A. — LES PARTS DE LA CAMBRA

El mobiliari de la cambra serà demanat en el qüestionari vinent.

1. Nom de la part de la casa destinada a dormitori (*cambra, quarto, etc.*). Derivats de «cambra», etc. — La porta i les seves parts (*la fulla, l'ala, el pany, l'anella, el baldó, el martellet, el forrellat, el bernal, etc., etc.*). — La barra de la porta; obrir, tancar, encavalcar, ajustar, trucar, etc.

2. La finestra de la cambra; les quatre parets; l'envà; els balcons; el sostre, paviment, etc.; els rajols o mosaic de la cambra. L'emposticat.

3. L'arcova. El mot «arcova» no s'aplica també per designar tota la cambra o un edifici especial?

4. L'armari; armaris de paret, secrets i obertures fetes a la paret per guardar-hi o amagar-hi alguna cosa.

5. Les estaques o penjadors de roba.

6. Els quadros (*retaules*) que s'acostumen a penjar a la cambra. Costums que hi hagi sobre'l regalar «quadros».

7. Distribució de les cambres de la casa entre la família. Els pares on dormen? I els fills? I les filles? I els criats, moços, etc.?

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI *XI*

La cultura de la vinya

1. Nom del qui (masc., fem.) cuida una vinya (*vinyataire, vinyòvol*. — Nom del qui té una vinya a parts (*parcer*), del qui la té en enfiteussis o d'una manera anàloga (*rabassa morta*), etc. — Nom del guardià de la vinya i del propietari de moltes.

2. El planter de ceps. — Noms del criader de ceps abans de trasplantar-los, d'una plantada (uns quants rengles) i d'una filerada de ceps. — Com se nomena la terra a propòsit per a la plantació de la vinya?

3. Nom de la muralla o paret que separa una vinya de l'altra. — Nom de les termeneres de la vinya. — Com se'n diu d'un renc de ceps? — Amb què i com se mideix l'extensió de la vinya? (*quarteres, dextres*, etc.). — Noms de la vinya regular, petita i gran. — Rompre la terra per plantar vinya (*esbuljar*). — Les valls per plantar ceps. — La primera vegada que's tira terra als ceps. Tirar terra als ceps el segón any (*calçar*). — Llaurar (*senyar*) la vinya. — Diferents maneres d'abonar la vinya. — Cavar la vinya.

4. Feines en els ceps (*podar, enrevollar vergues, esvellar, esquitar*, etc.). — Els feixos de vergues podades (*garbons, guineus*). — Asprar els ceps quan són petits (*polixà*); lligar-los per a que pugin drets i els raïms no toquin a terra. — Altres feines abans de veremar. — El brot amb que el raïm està enganxat al cep (*cúa, capoll*, etc.).

El cep

N. B. Els col·laboradors de les localitats on no hi ha vinyes, que responguin de la manera que creguin més oportuna. No descuidin, però, de fer notar la falta de ceps en llur encontrada per evitar confusions a la Redacció.

1. El cep (*la vid*); diferents noms per senyalar-lo. La soca, la sarment, etc. — La parra. On se planten les parres? — Les arrels; el peu del cep i de la parra. — Classes de ceps (*americà, rupestris, lott, riparia*, etc.). — Els brots que surten arràn de terra (*fiols*). El troç que fiquen al peu quan empelten (*xerx, empelt*, etc.). — Nom del cep al primer, segon i tercer any de l'empelt (*perxa, sobrepelt*, etc.).

2. Diferents parts de la planta al començar a fer raïms. El burró; burronar (*esclatar*); els grifolls o griolls; els sarments vells escapçats (*coll, sobrecoll, pistola*, etc.); les vergues que's colguen per omplir el lloc d'un cep que falta (*cap-ficades*); el lloc on falta un cep (*falla*); les fulles del cep (*pàmpols*).

3. El raïm (*uva*); el penjoll; el singlot; els dos penjolls del mateix sarment; el conjunt de penjolls d'un cep; penjar raïms a l'hivern; la pell dels grans de raïm; el gra de raïm (*bagó*); els pinyols de dins del gra (*pinyolins*); picar un raïm (*pellucar, passar el rosari*, etc.).

burmesa 4. Classes de raïms (*fogoneu, pica-poll, calop, prensals, balistes, girons, juanillos, moscatell, freso de mamella de cabra, vaca, rogels, lloretes*, etc., etc.). Que s'indiqui el color o lo que distingeix a cada classe.

5. Raïm dolç; aspre; exquisit; sucós; amarg. — Raïm de taula o de secar; pansa; raïm de pansa; raïm blanc; negre; daurat; ros; clar; verdós; madur; verolat. — El sequer (*teixit de vimets o encanyçal per a secar el raïm*) quina forma té? Que's dibuixi si és possible! — Verolar; madurar (dels raïms).

6. Frases, dits, etc., referents al raïm.

7. Malalties de la vinya (*mórbol, mildeu, filoxera, animaló, cenrada*, etc.).

8. El nom de «raïm» aplicat als fruits d'altres plantes.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI XIII.

La Verema

1. Donar permís per veremar; veremar. — La verema (*bona, mala, plujosa, alegre*, etc.). — Anar a veremes.

2. El veremador; la veremadora; l'home o dona que repassa el raïm deixat en els ceps per descuit o voluntariament (*espigolador*); repassar els ceps. — Cançons dels veremadors. — Costums i tradicions locals, dances, etc. — Els menjars dels veremadors (*la cabra*).

3. L'eina que serveix per tallar els raïms (*veremell*) i les seves parts. — La cistella, paner, etc., dels veremadors i veremadores. — Una cistella, paner, etc., de raïms. — La portadora o assamal. Abocar els raïms a la portadora. Les nanses de les portadores. Les barres per portar-les (*assamals, samalers*, etc.). — Pesar portadores. La romana.

4. Quins són els noms dels instruments necessaris per a el conreu de la vinya (inclogui's un dibuix si és possible) i per a que serveix cada un? (*magai, pioxa, fanga, llegó, aixada, xapu, arpiots, arada, xaruga, podadora, falsó, ensofradora*, etc., etc.).

(475 L.L.C.)

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 14

La manera de fer el vi

1. Com ne diuen dels penjolls verds que queden en els ceps? (*cabrerots, begóus, etc.*).

2. Nom especial de la peça de la casa on se fa el vi. — Els traginers que duen les portadores. — Lloc on se trepitja el raïm (*cup, tina, etc.*). — Trepitjar el raïm. — El trepitjador de raïm. — El forat del cup per on surt el suc del raïm. — Cançons populars. *picador trull trullola trascalat*

3. La premsa antiga. — El recipient per al vi, de fusta o de pedra, i les seves parts. — La biga; el lloc on se posen els raïms; el curró que's fa voltar, etc.

4. El vi abans de fermentar (*most*). — El raïm trepitjat no premsat encare. — Premsar. — La rapa; la brisa; la brusca, etc.

5. Fermentar el vi (*bollir*). — El vi fermentat. — Quan diuen que tarda a fermentar? — Passar el vi a la tina. — La «boxa» de la tina. — El feix d'alzina o d'argelagues que's posa davant la boxa (*garbó*).

6. Noms que's donen al vi que surt a la primera i segona premsada de la brisa i rapa. *aigueter*

7. Nom de les operacions que's fan per conservar el vi.

8. Altres expressions referents a la manera de fer el vi no indicades en l'interrogatori.

(475. L. C.)

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLINGUA CATALANA

QÜESTIONARI 75

El celler

1. Nom del lloc de la casa on s'acostuma guardar el vi. — Celler fresc, calent, humit, reumàtic, etc. — Celler ple, buit, etc. — Aforismes sobre'l celler. — Dipòsits de vi que fan les tabernes.

2. La bóta. Noms de les bótes segons la forma o dimensió (tona, barral, carre-tall, etc.). Comparacions que fan amb la bóta (es gros com un bot, etc.).

3. Noms de les diferents parts de la bóta (dogues, llagues, congruys, etc.) — *cercols*
Nom de l'obertura per penetrar a la bóta. El forat per on s'hi aboca el vi. El lloc on *respirant*
està la bóta com se nomena? — El foradet que's fa a la bóta per tastar el vi (fibla, *cuixeres*
fiblar, etc.). L'aixeta, el mascle, el forat de l'aixeta.

4. El bot. Nom dels atuells de couro que serveixen per posar vi (bot, botella, *brocal*
gat, etc.). El galet, la xeremina. Inflar un bot, capçar-lo, etc.

5. L'embut; classes d'embuts; omplir bótes; omplir botes; passar el vi d'una *treballs*
bóta a l'altra (trascolar); la maquineta que serveix per trascolar; encetar (començar) una bóta; tastar el vi.

6. Nom de les operacions que precedeixen a l'embotar (treure la mare, l'engrut, *estubar la bóta*
ensolfatar, fer l'estuba, rentar la bóta, etc., etc. *rentar*

7. El boter. Treballar les dogues; ribotar-les; disposar-les per posar-hi cercols; posar els cercols, etc., etc. — Eines del boter; l'instrument per fer tenir forts els cercols; el ferro per aplicar estopa allà on surt el vi, etc., etc. La botana.

(475 L.P.B.)

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI XVI.

Els vins

1. El vi, els vins. — Classes de vi (*blanc, negre, clar, descolorit*, etc.), segons els colors. — Vi fort, flac, lleuger, vinet, vinàs, pastós, de grau, de molt esperit, etc. — Vi sec, dolç, aixut, etc. — El vi sense bullir (*ximat*). — Vi pur, aigualit, de dir missa, etc. — Vi vell, novell, ranci, mistela, bo, malvasia, de tina, de bota, de bucoi, etc. — Classes de vi segons els raïms (*de ceps americans, de parra, de pomes, de peres*, etc).

2. Frases, adagis, etc., referents al vi.

3. Qualificatius que pren el vi (*vi picat, verd, escaldat, tartrà, mara*, etc.). — Tornar-se agre. — El cremadiç de dins les botes; els lluquets, etc.

4. L'esperit de vi; l'aiguarent. — La fascina (*fàbrica d'aiguarent*). — L'aparell per a destil·lar i les seves parts (*alambi*). — Les begudes alcohòliques: aniseta, moixa, resolis, absenta, rom, etc., etc.

5. Beure; la beguda; el que beu. — Beure a trago, a xarrup, a morro, a bar-rals, etc. — Diferents maneres de beure. — Beure sovint. — Donar beure. — Pagar el beure. — Fer els cinc (*el quarto, gallet*, etc.). — Fer beure per força. — Pregat de beure. — Altres expressions sobre'l beure.

6. Vi que's posa al cap, a les cames, etc. — Deixar-se «manar» pel vi. — Beure molt sense emborratxar-se. — «Portar» molt vi. — Pudir o sentir a vi. — Olor del vi. — El borratxo (*gat, moll, paparina, carregat*, etc.). — La borratxera. — Sinònims i eufemismes per designar-la. — Noms que's donen a les diferents classes de borratxera (*el tirlis, el mirlis*, etc.). — Dormir la mona. — El vomitar que fan els borratxos (*gitar*). — El mal-de-cap que tenen l'endemà de la borratxera.

Clavrats

(452 L.P.C.)

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 17

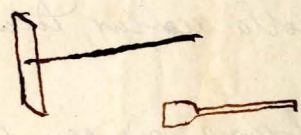
Segar

1. Segar; el temps de segar (*la messa*); segar amb falçó, volant, dalla i màquina; segar a ran i a coll d'espiga; el rostoll; el segador; la segadora.
2. El rem que mena el segador, l'estaçada, el manat de blat que pren el segador; l'esclonet, el didal de canya.
3. El vencill, la garba, la capçada de la garba, el rengle de garbes esteses, el garrotador, la corretja del garrotador.
4. La garbera, de quantes garbes és feta? El barret de la garbera; el cavalló, el munt de poques garbes entrecruades a terra. Les espigues que queden després de segar; espigolar, les espigoladores.
5. El rostoll curt; el rostoll llarg; arrostoiar, el camp llaurat després de garbejar.
6. Portar les garbes del camp a l'era (*garbejar*). Maneres de garbejar : a coll, amb ast, a càrrega (*arguens, corbells*), a carro (*carro, carreta*). El sitial de la garbera; el munt de garbes que es fa a l'era (*moduló*); el barret del moduló (*capellà*).
7. Classes d'eres : empedrades, enrajolades, etc. Pelar l'era. El cobert de l'era per posar-hi la pila si vol ploure.

QÜESTIONARI 18

Batre

1. La batuda; diferents maneres de parar. Batre a mà : les batolles i llurs parts (*maneta, corretja, vergueró*), el flagell.
2. Batre amb animals : el coble de bous, eugues, mules, ases. El que mena el coble (*eugacer*); acoblar, desacoblar; l'animal que va darrera el coble. Batre amb trill: batre amb carretons (que es descriguin aquests aparells).
3. Operacions que es fan perquè el gra caigui : esgarbiçar, adreçar, espolsar,

asador

girar. El regueró que queda al mig de la batuda quan se gira. Donar grana; treure els animals de la batuda.

4. La força de remenar palla i les seves parts; espaïar, treure palla; el pallús, el pinta, pentinar la batuda. Apilar, els tiraços, la tiraça, la pila de l'era.

5. Ventar : amb quins vents es venta? La força ventera; el gra, el boll; el lloc on va el gra i el boll. Passar el gra; l'arer, la barra de l'arer, l'escambell, la pila del gra passat, balejar, els grapiços.

6. Pendre les parts : pagar el blat al terç, al quart, etc.; el delme. Classes de mesures de blat (*barcella, mitja quartera, tres quartans, mesuró*, etc.). Els sacs per posar-hi el gra (*quiuma*, etc.).

7. La palla; la rima de palla abans de posar-la al paller; el paller, la perxa, el munt de terra del cim del paller; les barres penjades per aturar que el vent s'emporti la palla (*apòstols*). Instruments per arrencar la palla del paller (*rampi, ganxo*). Lloc destinat a guardar la palla del bestiar (*palliça, cabanya*).

8. El graner : els compartiments que fa per posar-hi diferents classes de gra.

1 ras de terra, de esquila; pe' pesonera camàrada

2 falcat, gabella 4g. garba 4g. mançuto, roquete, samarra

3 cara, reuc, garnat

4

5 restes de blat

6

7

1 batusar

2 Colla acollar, tocar, tocar, de acollar, gambal, faixeter, collera

4 forcans mancu, l'expessa pala, criba purgador, coll, fer lo coll ^{clava expessa}

5 ven de baix, llevant, tremuntana, morisc; capsull, cribar muntó

Arro, grances, porqueres

6 mijer

7 coll serra, fer lo coll

(481 L.L.C.)

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 19

L'art de fer el pa

Advertencia. El col·laborador procurarà tenir molt en compte el vell costum de pastar a casa.

1. La dona que pasta¹; el pasticer, el forner², el fadrí, l'aprenent. Venda de pa; la casa on se ven el pa; el preu del pa; car, barat, etc. ³
2. Classes de pans que es fan a casa i a la pasticeria.⁴
3. La pastera; classes de pasteres i parts de que es componen. Refranys i dites populars. Lloc de la casa on hi ha la pastera? El taulell, les passadores, la rasora, la petita escombra de la pastera? El cedaç i ses parts. Classes de cedaços.⁵
4. Posar llevat (*ren*), escalfar l'aigua, senyar el llevat, desfer el llevat, tirar l'aigua a la pastera, barrejar l'aigua amb la farina, salar, xafar els gromolls, amassar la pasta, rebatre-la, fènyer el pa, etc. ⁶
5. Pasta fenyagada, tirosa; trencar la pasta, fer el pa, arrodonir el pa en el taulell⁷. Lloc on se posa el pa abans d'enfornar; les tovalles per abrigar el pa; el pa lleva. ⁸
6. La pasta que es cou al forn abans d'enfornar (*coques, tortells*, etc.); enfornar, la fornada. ⁹
7. El forn i les seves parts : boca, tapa, sol del forn, volta, respirador. ¹⁰
8. La llenya del forn : els costers, la feixina, el burjó, l'escombra (*ramàs*), el caliver, la pala d'enfornar; l'instrument per fer córrer el caliu, la lluneta per treure el pa del forn. ¹¹
9. Pa encendrosat, les besadures del pa. El forn públic : forns per coure dolços, etc. ¹²

QÜESTIONARI 20

Les estacions de l'any

1. L'any i els seus derivats (*anyal, anyada*, etc.). Enguany, antany, l'any vinent, ninou. L'any de traspàs.
2. L'estació (de l'any) i els seus derivats.
3. La primavera (*primavera de l'estiu*, etc.). Diferents significats d'aquest mot: la joventut, els anys, etc. Derivats de primavera.
4. L'estiu; el temps que dura. Derivats de l'estiu (*estiuenc, estiuar-se*, etc.). L'estiuet de Sant Martí. *abril o després del 11*
5. La tardor (*autumne, primavera de l'hivern*, etc.). Si aquesta estació és desconeguda, que es noti. Derivats de tardor (*tardorenc, tardorada*, etc.). Refranys sobre la tardor.
6. L'hivern i els seus derivats. Temps del començ i acabament d'aquesta estació.
7. Adjectius més usuals que s'apliquen a les estacions de l'any.

QÜESTIONARI ~~XXI~~

El dia i la nit

1. El mot dia i els seus derivats (*diari, quotidià, de jorn, etc.*).
2. Les parts del dia : punta de dia, alba, entre-llum, fer-se dia, bon matí, matinada, mig-dia, tarda, cap-tard, vesprada, llustre, entrada-fosc, nit, mitja-nit.
3. Serenates i cançons que es canten pels carrers a la nit. La vetllada d'hivern : la vetlla acompanyant les famílies endolades. Vetllar un malalt.
4. Un jornal; parts en que es divideix el jornal segons els oficis. El dia feiner, el dia de festa.
5. Ahir, avui, demà, despús-ahir, demà-passat; la vigília, l'endemà, l'anti-vigília. Sempre, mai, ara, després, sovint. L'hora amb les seves divisions; el minut, l'instant.
6. Salutacions usuals per al matí, mig-dia, tarda i nit.

QÜESTIONARI ~~XXII~~

Vestits de l'home

Advertiment. Deixar de banda el calçat i els vestits professionals.

1. Termes per assenyalar els vestits en general : hàbit, roba, vestit, habillament, etc.
2. Diferents noms dels pantalons i llurs parts (*calces*) : butxaques, cuixals, bragueta, canó, campana, trinxà, folra, etc.
3. Pantalons de l'antigor : calces de davantal.
4. L'americana (*gac*) i les parts de que es compon : mànegues, butxaques, esquena, solapes, botoneres, coll, etc.
5. L'armilla (*vesta*) i ses parts.
6. La camisa i ses parts : mànegues, coll, musculera, puny de la camisa, coll, botoneres, etc. La corbata, el corbatí, el mocador del coll, el mocador de butxaca, les mitenes, els guants, les mitges, els mitjons i les llurs parts.
7. La gorra i ses parts (*visera, folra*); la barretina; classes de barretines (*musques, vermelles, de xeixa, etc.*); el barret; classes de barrets.
8. La capa, el caputxo; llurs parts.
9. Classes d'abricos.
10. Vestits de treball (*brusa, garibaldina, etc.*).
11. Vestits de festa i de cerimònia (*de dol, casament, etc.*), les llurs particularitats.
12. Robes i teixits que s'usaven per als vestits dels homes.

OBRA DEL DICIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 23

La sòn i el dormir

1. La sòn : l'espai de temps que es dorm sens despertar-se (*el sòn*); endormiscat, dormir assegut tot fent reverencies (*pesar figures*); la mig-diada, el petit sòn del mig del treball.
2. Llevar-se, aixecar-se, anar a dormir, dormir, dormidor; adormit i despert en sentit figurat.
3. Roncar, els roncs, el somni, somiar, somiar cridant alt.
4. Els mals somnis, la pesadilla.
5. Fer matinada, anar a jòc com les gallines.

QÜESTIONARI 24

La llet

1. Com nomenar la llet? Derivats de llet (*lleter, lletós, lletatresa*, etc.). Germà de llet, dents de llet, febre de la llet, etc.
2. El munyir; la primera i segona munyida; el lloc on se muny (*l'après*); els recipients que s'utilitzen per munyir (*ferrades, ansats*, etc.).
3. La primera llet que porten les ovelles; l'escuma de la llet; el colador; l'olla que serveix per fer formatge; pendre's la llet; l'herba-col.
4. El formatge, la formatgera, els fogacers, bullir la llet, el xerigot.
5. El formatge tendre, florit; l'assegador de formatge, el rebost del formatge. El metó; manera de fer-lo.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 25

El bestiar de llana

1. Noms que donen al bestiar de llana en l'any de néixer (*bè, anyell, record*, etc.); en el segon any (*tovis, primal, tercenc*); en el tercer any i en avant (*ovella, marrà, moltó*, etc.). *morda borrega redental*
2. Crits del bestiar de llana (*bel, belar*, etc.); crits per cridar les ovelles, anyells, etc. *xivideta rabera serrana murruca*
3. Ramats d'ovelles (*guarda, armada*, etc.). Senyals que es posen a les ovelles per distingir-les.
4. Les parts del bestiar de llana que tenen un nom especial (*braguer*, etc.). Remugar.
5. La llana; la llana de ble, llana de muntanya; el borraló de llana. Els tondors, tondre, la tosa, les tisores de tondre. Cançons populars sobre el tondre.
6. Els guardians del bestiar de llana : pastor, rebadà, anyeller, bassiver; el goç de tura. Orneigs i arreus dels pastors : pal·liça, taleca, varques, cabrestell, etc. *vells anye*

QÜESTIONARI 26

Astronomia popular

1. Què enteneu amb el mot *cel*? La volta estrellada és coneguda també per altres noms (*firmament*, etc.). Derivats del mot *cel*. Frases i proverbis en el quals entra el mot *cel* (*cel rogent, pluja o vent*).
2. El sol. Derivats del mot *sol* (*assoleiat*, etc.). Pendre el sol. Posar-se el sol al cap. La part assolada d'una vall (*solei*); la part oposada al solei (*bac, бага*). Sortir i pondre's el sol; el sol és clar, està tapat; els raigs del sol, la lluna del sol. La lluir del sol; el pic del sol. El para-sol (*sombrilla*). L'ombra, la fosca, fosc; l'escalfor del sol, la calor, calent, una calor sofocant, la canícula, colrar, escalfar, etc.
3. La lluna; termes especials per assenyalar les diferents llunes : lluna tendra, lluna vella, lluna nova, etc. Noms populars de la lluna; el clar de lluna, l'home de la lluna, els corns de la lluna, etc. *ullu este*
4. L'estrella (*estel*); noms derivats d'estrella (*estelat, estrellat*, etc.); noms populars de les constel·lacions (*el carro, els trillons, les cabrelles, l'estel dels bovers*, etc.). L'estrella amb cua. La carretera de Sant Jaume; l'arc de Sant Martí, l'arc del diable, etc. *gul sol*
5. Noms especials de les eclipsis, solsticis, dels dies més llargs i més curts de l'any. Resplendir dels estels, brillar, apagar-se. *borrons cambrelles llunets b'illans*

apagats.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGÜA CATALANA

QUESTIONARI 27

El farratge, els prats, les pastures

1. Nom de les diferents plantes destinades a farratge per al bestiar (*fenc, mes-tall, planter, veces, trepadella*). *pesquera amilla palla d'altres collons*

2. El prat; noms que té segons el lloc on està situat. Les rases o recs que serveixen per a la conducció de l'aigua. Classes d'herbes que sol haver-hi en els prats. Nom de les males llavors que hi neixen. La florida del prat; el prat a punt de dallar. Nom de la temporada durant la qual se replega l'herba.

3. El dallador; l'herba arromboiada per la dalla. L'espai entre rem i rem (*andana*); els petits munts d'herba eixamorada. Nom de la primera dallada i quan se fa. Nom de l'herba que torna a sortir (*rebrot, redall*). La segona i la tercera dallada. *24235*

4. Instruments per dallar : la dalla i ses parts; els instruments necessaris per picar la dalla (*enclusa, martell*, etc.). Afinar la dalla, el fil de la dalla, la pedra afinadora, el porta-cots, la corretja que el sosté. El volant, el bridó del volant, el manti, la falç, la dentadura.

5. Girar l'herba, l'herba seca, la forca de girar l'herba i ses parts (*mànc, banyes, punyagó*), el rampí de recollir herba i les parts que el componen, rampinar. L'herba que queda sense recollir. *rasbe rasclar rascle*

6. La carreta de portar herba; el camí o viatge. Manera com se porta l'herba a casa; els xafagons, els llençols de portar herba. Nom de les dones que repleguen herba. El lloc on se col·loca l'herba seca : paller, cabana, pal·liça. Els trits que deixa l'herba seca. Xarrecar herba, el xarrecador. *xarrecar* *costall carrega carrega*

7. La pastura dels prats que no es tornaran a dallar. La distribució de la pastura en la muntanya a mesura que l'estiu avança. El prat clos (*estalviada*), *remada*

8. Les barraques dels pastors; els llocs on se tanca el ramat : les pletes, els andàs, les cledes i llurs parts.

El blat

1. El blat que se sembra (*llavor*); el blat quan neix (*bri*), goixa, verdeja. La saó. Herbejar el blat (*xercolar*). El blat creix, espiga, floreix, madura. *barbas*
2. Classes de blat del qual se pot fer farina per pastar: *grane* *guarxar* *seixia*, espiu, forment, pisana, mestall, etc. *mirracri* *i porta-cali* *rojat*
3. Noms dels altres cereals: segle, ordi, civada, espelta, pàmula, llegum, mill, panic, fajol, etc. *cete* *avena*
4. L'espiga de forment, civada, ordi, etc. Espiga plena, *fallada* *magrada*, carbonada, orba, etc.; els rengles de grans de l'espiga. El blat que no arriba a espigar; la botxa de la qual surt l'espiga. El blat rosseja. *esta a punta de espiga*
5. Malalties del blat: escalrada, eixut, migrar-se, carbó. *millo*, *llanerna*
6. Les herbes que neixen entre el blat *roselles*, *calides*, *corretjoles*, *niella*, *igule* (etc.). Insectes que roseguen el blat en el camp: grill, grill-cadell, taup, frare, mata-blats, etc. *mangallat* *catxerones* *mossons*

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI

29

La fruita

1. La fruita, una fruita, un fruiterar; derivats de fruita.
2. La poma, la pera, la pruna, el prunelló, la cirera, la nou, l'avellana, la castanya, la figa, el préssec, el bercoc, el codony, la nespla, la cerva, la taronja, l'ametlla, etc.
3. Noms dels fruiters que produeixen les classes de fruita indicades en el núm. 2.
4. Noms de la fruita i fruiters salvatges. El lloc plantat de fruiters.
5. Les parts de la fruita : closca, pela, carn, pinyol, granes, cua, flor, el cor, etc. Parts de la nou, avellana, castanya, etc.
6. Un carraç d'avellanes, un penjoll de cireres, etc. Una fruita bessona; pelar la fruita, trencar-la, etc.
7. La fruita menuda : ribes, gerts, maduixes, mores, murtons, cireretes de pastor, aranyons, etc. Noms de llurs plantes.
8. Qualificatius dels fruits : saborós, fat, dolç, aspre, verd, passat, madur, etc.
9. Noms especials de la fruita seca : les figues seques, el sequer, les pomes tallades (*orellanes*). Noms de la fruita en conserva. Aixarops i vins fets de fruites.

Noms de les malalties dels fruiters.

QÜESTIONARI

30

L'aigua i els corrents d'aigua

1. L'aigua i derivats. Noms de lloc del vostre veïnat compostos amb *aigua*.
2. Adjectius que s'apliquen a l'aigua : tebia, freda, clara, tèrbola, corrompuda. Noms per indicar l'aigua de font, de pou o de pluja, l'aigua potable i l'aigua estancada.
3. La gota d'aigua, gotim o gotes menudes; caure de gota en gota; sortir a bell doll; escórrer's.
4. Una vena d'aigua, una dèu, una font, el raig d'una font, la font bullidora.

Les parts del còs

I. — EL CAP

1. Mots per designar el cap (cap, testa) i derivats (caparrut, etc.); noms burlescs per designar el cap (cloasca, lupi, carabaça, etc.); cap-gros en sentit propi i metafòric. *caps-prim carbac perol*

2. Els cabells i els pèls. El que li han caigut els cabells (calvo); la perruca; el que no té pèl (mec). La cabellera, la trena, el tupè, la polsera, les clapes del cap, la tinya, els cabells riçats, la barba, les patilles, el bigoti, la pera, el pèl moixí, etc. El color dels cabells : ros, castany, bru, gris, blanc, etc. *Caspa ull megal*

3. El crani, el cim del cap, la corona del cap, el clatell, els bonys del cap. *tordills bormony trenc*

4. La cara, figura, etc. Frases que es refereixen a la cara : bona cara, mala cara; el color de la cara : groc, vermell, pigat; la piga. *ralal crabat mal-caracat*

5. El front ample, estret, arrugat, etc.; l'arruga. *frontit*

6. L'ull, els ulls : les celles, les pestanyes (pipelles), la nineta de l'ull, etc. *Clasanyes*

7. Els polsos, les galtes, els poms de les galtes (els mels).

8. L'orella i ses parts. Frases sobre l'orella : escurar l'orella, la cera de les orelles, les orelles li ragen, etc. El cuc de l'orella. *xume l'orella*

9. El nas i les seves parts : l'arrel del nas, la trompa del nas, la punta del nas, els forats del nas (aranells, etc.); noms satírics del nas; parlar amb el nas, ficar el nas per tot, caure la gota del nas, tenir el nas vermell, etc. El moc, els mocs, mocar-se, el mocador, les candeles, sonar el nas, tirar a muntanya, esternudar, l'esternut. Adjectius designant les diverses formes del nas (xato, punxagut, d'àliga, etc.). *arrarellat de*

10. Els llavis (morros); el llavi de dalt i el llavi de baix; el que té els llavis grossos; el llavi-fès. La caraça. La boca : tenir la boca ampla; quedar boca-oberta, una bocada; els queixos. La llengua; la llengua llarga, curta, carregada; treure la llengua, fer esclafits; el paladar, l'arrel de la llengua, les dents, les dents de llet, els ullals, els queixals, les genives; fer grunyar les dents, les arrels de les dents, la saliva, la bava, escupir, l'escupinada, la salivera, arrencar una dent. *escupinada de*

11. La barba, la gola, la nou del coll, el coll, la nuca, el goll, etc. *gallet*

Upegar; castanyolacs, barres

Les parts del còs

II. — LES EXTREMITATS

1. L'espatlla, la pala de l'esquena, l'aixel·la. Aixecar les espatlles, abaixar les espatlles, etc.

2. El braç, el colze; derivats : bracejar, braça, abraçar, braçolet, colzada, recolzar, etc.

3. El que no té braç o mà; la mà, el palmell de la mà; els dits, els nusos dels dits, el puny, empunyar, un cop de puny; la mà petita, grossa; mans de galàpat. La mà dreta, esquerra. Els noms de cada un dels dits de la mà; cantarelles infantines sobre els dits de les mans. L'ungla, l'unglada, tallar les ungles; supersticions.

4. Les cames, la cuixa, el genoll. El que camina cames enfòra o cames endins; cama-curt, cama-llarg, etc.

5. El clavillar, el peu, la sola del peu, el taló, els dits del peu; peu-coix; peus de pinya.

6. Defectes en el caminar : caminar rocegant-se, home ranco, coix, caminar a saltirons.

III. — EL TRONC

1. La pell : classes de pell (*de bou, de gallina*, etc.), la vena, l'arteria, el nervi, el muscle, la sang, la carn, les fibres. Derivats : nerviós, musculut, etc. Sagnar, sagnós, ensangrenat. Noms especials d'alguns muscles.

2. El cos; diferents significats d'aquest mot : el mort, el tronc, etc. L'òs, el tendrum, el moll de l'òs, la calavera. Una articulació, launtura de les articulacions. La columna vertebral (*espinada*); les costelles, la post del pit, etc.

3. El pit, el ventre, el llombrigo, les anques, els melucs, l'esquena, els ronyons, el ventre (*panxa*, etc.).

4. Els pulmons; el canó de la freixura, els bronquis, el diafragma.

5. Les entranyes, el cor, el païdor, la melsa, la rata, el fel, la veixiga. Mots per als intestins (*bodells*). El si, els pits, etc.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 33

El temps

I. — EL FRET I LA CALOR

1. ^{temperature} ^{tempura} ^{temporal} ^{etc.} Accepcions diferents de la paraula temps. — Locucions i refranys. — Derivats tempura, temporal, etc. — Canviar-se el temps, bogejar, etc. — Aforismes meteorològics. — El termòmetre i el baròmetre; la persona que prediu el temps que ha de fer; coses que assenyalen el temps (el fiare, el cant del gall, la gorra posada del revés, etc.). ^{quan etc}

2. Qualificatius del temps (fresc, fret, refrescar, suau, temperat, etc.). — Expressions per a designar la diferent intensitat del fret o per a queixar-se'n (fa un fret que pela, que talla, etc.). — El refredat. ^{alut calors}

3. Efectes del fret: gelar, la gelada, el gel, el glaç, la glaçada, etc. — Derivats (desglaciar, i semblants). — Tremolar de fret: estar balb, enfredorat, etc. — Efectes del fret sobre les plantes (recremar, corgelar, etc.). — Els penellons (ses sedes), les clivelles, etc. ^{can de arme}

4. Canvis sobtats de temps (de fret) a la primavera, i (de calor) a la tardor. — Modismes per a designar un temps calorós o extraordinàriament calorós. — Refranys. ^{retol}

5. Efectes de la calor sobre les persones, animals i plantes (escalfar-se, escalfèir, marcir-se, passar-se, etc.). — Els mots sec, seca, sequedat, etc. — Refranys. ^{sofoquel axitxarr}

QÜESTIONARI 34

El temps

II. — EL TEMPORAL

1. El temporal (borrasca, tamborinada). — Senyals anunciadors d'un temporal (l'aire és pesat; trobar-se xafat, alut; el cantar dels galls, etc.) — El cel cobert, tapat, etc. ^{entorquet}

2. Quin verb teniu per a fer un temporal? — Mots diferents segons la violència del temporal (reventa, amaina, s'allunya). — El tro, tronar; roncàr el tro, la tronada,

ressonar, etc. — Acepções diverses del mot «tro» (un home de tro; no fer tro, etc.). — El llampec, els llampecs de calor, llampegar, etc. — El llamp; caure un llamp. — Aforismes, imprecacions, etc. — L'arc de sant Martí; refranys i creencies populars. — ¿Coneixeu fórmules supersticiososes i també oracions de conjur contra el temporal o la pedra? — El parallamps. — Tocar les campanes quan el temporal s'acosta; costums casolans per a allunyar-lo, etc.; beneir (conjurar) el temps, etc.

3. La pedra, la calamarsa (calabruix); un ram de pedra; pedregar; calamarsejar, etc. — Locucions i proverbis. *matacuro matacabx*

4. Mots expressant els efectes del temporal o de la pedra (escombrar, arrabassar, emportar-s'en, arrencar, etc.).

QÜESTIONARI 35

El temps

III. — LA PLUJA

1. La broma (*boira, núvol*), embromar-se, tapar-se. — Mots per a indicar el temps ennuvolat. — La boira baixa (*broma, boirina*). — Dites populars sobre la carrera de les bromes : les bromes de vent, les bromes de sol, etc.; una ullada de sol.
2. La rosada (*aigualada, sereni, mullena*); la rosada gelada (*gelada, gel, torrada*); el glaç que penja de les mates i de les branques dels arbres (*gebre*); la glaçada de la terra; el glaç (*gel*).
3. Ploure, la pluja. — Noms de la pluja segons la manera com cau (*quixada, xàfec, xim-xim*) i segons la banda d'on ve (*turbonada, llevants*, etc.). — Derivats de pluja (*ploviscós, ploviner, ploviner*, etc.). — Aforística sobre la pluja.
4. El llamp, llampegar i el llampec; la centella; el parallamps; les pedres de llamp i les creences en llur virtut.
5. Objectes per a guardar-se de la pluja : el paraigua i les seves parts; la manta, la pellissa; el caputxo.
6. Els efectes de la pluja : moll, xop, amarat, etc. — Dipòsits per a guardar l'aigua de pluja : la cisterna i les seves parts; el brocal, la corriola, la soga (*sirga, llivant*, etc.), la galleda (*ferrada, poal*); la bassa; l'aljub; el bassal; el biot, etc.

QÜESTIONARI 36

El temps

IV. — LA NEU

1. Classes de neu : neu rodona, neu flonja, neu primerenca, etc. — Els flocs de la neu (*borrallons, ausflovis, borralls*).
2. Nevar, neva. — La nevada, la neu glaçada. — Els claps de neu que queden per les obagues (*cabres*). — Les congestes de neu; les allaus.
3. El desglaç (*bonança*).

m n

QÜESTIONARI 17

La bugada

1. La bugada (*colada, ruscada*) ; fer la bugada; la bugadera. — Nom del departament especial de la casa on es fa la bugada. — El bugader (*colador, cubell, tina, ruscat*, etc.). — Les parts del bugader : la riscla, les fustes, la canella, el forat d'eixida, etc. — El cendrer, el lleixiu, la cendra. *passar* *cercal*
2. El rentador de fusta per a agenollar-se (*barquet*); la pala de picar la roba (*maça*); la fusta damunt la qual es maura la roba (*greudadora*). — Amaurar, fregar i estovar la roba; retorcer, esclarir, etc. *ambiclor* *enrubat*
3. El safareig i cada una de les seves parts (*llavador*, etc.). Toll
4. Els objectes que serveixen per a portar la roba: la cistella, la barra, els corbells. — L'estenedor, les cordes, les agulles, etc. *llibrell* *castro*
5. La roba blanca, la roba de color. — El drap, el llençol, les tovalles, el tovalló, l'eixugamans, la coixinera, la roba bruta, la roba neta, etc.
6. Estirar la roba, planxar, emmidonar, capçar, rissar, plegar la roba, etc.

QÜESTIONARI 18

L'hort

1. L'hort, l'horta; el quintar, la quintana.
2. L'hortolà, l'hortolana que ven la verdura a la plaça. — La cabanya de l'horta per a guardar-hi les eines. — El planter, plantar; el sementer; refranys sobre els sementers.
3. Distribució de les parts de l'hort i de l'horta : la bassa per a regar, les acequies i els recs; les taules plantades; els passadissos, les vores, les mitgeres, etc. — Regar; la regadora. *tuàdro*
4. Les eines de l'hortolà : la fanga, l'aixada, l'aixadell, el magall, el dall, les arpelles, la pala, el paló, el rascle, la falç, el volant.
5. Verdures que es planten a l'hort o a l'horta : classes de cols, bròquil, fesols, alberginies, api, pebrotera, bitxera, etc. *car rampolla*
6. Les males herbes que neixen a l'horta : gram, xarpolla, corretjoles, etc. *mormos*
7. Herbejar l'horta, cavar, entrecavar, llaurar, rampinar, aplanar, etc. *morcall*
8. L'espantall per a fer fugir els ocells.

Dencar la cristall

desaclarar

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 19

Els tancats

barreres tancat
1. Les cledes que tanquen els horts; cledes de bardissa, de paret, i de barres traverseres. — Nom dels arbustos que serveixen per a fer cleda (*atzavara*, *romaguera*, *xiprer*, *arç*, etc.).

convertir de muntanya
2. Nom de les cledes de la muntanya per a tancar-hi el bestiar (*pleta*) i de cada una de llurs parts. — Els trossos de pastura reservats per a la hiernada (*nèdeu*, *de-cerrada* *vesa*, *estalviada*). *bobala*

3. Nom de les diferents classes de portes que donen entrada a corrals (*cleda*), hortes (*barrera*), pletes, vinyes, closos, barraques; les parts d'aquestes portes. — Obrir i tancar la porta. *pujants i travesses*

QÜESTIONARI 40

Els arbres fruiters

1. El lloc plantat d'arbres fruiters; un rengle de fruiters; trasplantar un arbre. — El pal que aguanta l'arbre trasplantat (*polixó*). — Els rebrotos que ixen a la soca dels fruiters. *escut, agulla, canut*

2. Empeltar, l'empelt (*inxà*, *agulla*). — Maneres d'empeltar i el nom de cada una d'elles. — Les eines que serveixen per a empeltar; la lligada, la pega, etc. — Creences sobre l'empeltar. *sereny, canut, ramelles, el jam, per calles esporga*

per a muntanya
3. Maneres d'esporgar els arbres, i el nom de les rames tallades. — Malalties dels fruiters i de la fruita. — Apuntalar les branques carregades de fruita (*estalonar*); el puntal (*estaló*). — Madurar; una fruita madura. — El verol: verolar. — L'estesa de fruita davall dels arbres (*solada*).

4. La collita de la fruita. — Collir nous (*batallar*), castanyes (*espellonar*), prunes (*espolsar*), etc. — El paner que serveix per a collir fruita, i el ganxo d'abaixar les branques. — La fruita dolenta (*corcada*) que es deixa a terra. — L'objecte que serveix per a assecar la fruita (*sequer*), i la fruita seca.

QÜESTIONARI 41

Els treballs de la terra; la sembra

I

1. Classes de terra de conreu : terra grassa, prima, argilencsa, negra, etc.; terra grossa, amorosa, sorrenca, etc.

2. La terra erma (*ermol*, *erm*) i la seva preparació (*arliga*, *rombuda*, *eixermada*, *boïga*, etc.). — Manera de fer aquesta preparació (*boïcs*, *sequeres*, *formigons*, etc.).

3. Nom dels diferents adobs de la terra (*fems*, *guano*, *boga*); femar un camp, bogar un prat. — Nom de la forca que serveix per a carregar fems a la carreta; les arpies (*arpelles*); els munts de fems que es fan al camp; *escampar fems*. — El femer, el dipòsit del suc; la comuna (*secret*, *excusat*, etc.).

4. El pagès (llaurador). — Treballar amb l'arada (*llaurar*), amb la fanga (*fangar*), amb l'aixada (*cavar*), amb l'aixadell (*birbar*). — Nom de cada una d'aquestes eines, acompanyat, si és possible, de llur descripció i dibuix. — Nom de les llaurades que es donen a la terra (*binar*, *terçar*, etc.); els extrems del camp que queden sense llaurar (*ahidanes*, *tornalls*); el solc; sortir de solc; la torçada (*llobada*); el crestall del solc.

5. L'arada : nom de cada una de les seves parts, acompanyat d'un dibuix de conjunt : *esteva* (*mantli*), *tefera*, *reteler*, *rèlla*, orellons (*orelleres*), *camatimó*, braços, clavia. — Cançons populars i frases sobre el llaurar. — Junyir l'arada.

QÜESTIONARI 42

II

1. Crits que es fan al bestiar quan treballa (*arri!*; *aul!*; *xol!*) perquè avanci i perquè vagi a poc a poc. — El tros de terra llaurat per una bestia en un espai de temps assenyalat (*la junta*); els compartiments del camp que es llaura (*saions*) i la partió entre dos camps.

2. La llavor (*sement*). — Tirar la llavor (*sempar*, *escampar*); plantar la llavor amb l'aixadell; dipositar-la en el solc. — Influència de les llunes en la sembra i en les plantacions.

3. Nom dels diferents indrets de la terra de conreu segons la llavor que s'hi sembra : *goret*, *trumfera*, *canemar*, *restoble*, etc.

4. L'aplanador per a aplanar la llaurada i cada una de les seves parts; el trull; el rascle, les pues i els travessers del rascle; la soga que serveix per a estirar-los. — La maça d'aixafar terrossos; el rampi, rampinar la terra.

rastell, cas

QÜESTIONARI 47

El bestiar. — I

GENERALITATS

1. Una bestia; una bestia amb banyes; bestiar de llana, bestiar de peu rodó. — Frases: «fer el bestia», etc. — Un cap de bestiar. — Derivats de bestia. — Quin nom té el ramat de bestiar segons la classe (*vacada, eugassada*, etc.); bestiar petit i bestiar gros, ramats de cabres, ovelles, vaques, etc.

2. Parts del cos dels animals de raça bovina: les banyes, les arrels de les banyes, un tros de banya, posar banyes, escornar; nom que se li dóna segons la configuració de les banyes o que no en tingui. — El morro, la boca, el sotabarba, el ventre, el pit, el cap, el coll, la nuca, l'esquena, la panxa, els peus, l'ungla, la pell, el pèl, la cua, el fel, les entranyes, les potes, etc. — El casc dels peus dels animals (*corna*), tallar la corna als animals, sagnar les besties, assenyalar un cap de bestiar. — Els fems que s'enganxen al pèl del bestiar.

QÜESTIONARI 48

El bestiar. — II

GENERALITATS

1. Els noms dels animals panxuts, prims, aflaquits, que no són bons per a criar (*forro*) o que tenen altres defectes. — Una bestia tarada. — L'animal rabiós, guit, manyac, etc. — Domar un animal. — El nom dels animals segons el color que tenen.

2. Termes referents a la vida i cura dels animals: a) a la cort; b) a la pastura. — Guardar el bestiar. — Nom de la persona que guarda el bestiar (*porquer, cabrer, pastor, vaquer*, etc.); engegar el bestiar, tancar-lo; el mercader. — Nom dels animals de cria segons l'edat que tenen; alimentar insuficientment. — Llepar una bestia, amanyagar-la. — Crits per a cridar les ovelles, les cabres, els bous, etc. — Apletar el ramat. — Crits dels diferents animals (*bramar, mugir*, etc.). — Travar un animal; les traves, córrer aixecant la cua; amurriar. — Cotar, tussar. — Malalties del bestiar que remuga. — Altres mots que fan referencia a la vida d'aquests animals.

QÜESTIONARI 43

El bestiar. — I

GENERALITATS

1. Una bestia; una bestia amb banyes; bestiar de llana, bestiar de peu rodó. — Frases: «fer el bestia», etc. — Un cap de bestiar. — Derivats de bestia. — Quin nom té el ramat de bestiar segons la classe (*vacada, eugassada*, etc.); bestiar petit i bestiar gros, ramats de cabres, ovelles, vaques, etc.

2. Parts del cos dels animals de raça bovina: les banyes, les arrels de les banyes, un tros de banya, posar banyes, escornar; nom que se li dóna segons la configuració de les banyes o que no en tingui. — El morro, la boca, el sotabarba, el ventre, el pit, el cap, el coll, la nuca, l'esquena, la panxa, els peus, l'ungla, la pell, el pèl, la cua, el fel, les entranyes, les potes, etc. — El casc dels peus dels animals (*corna*), tallar la corna als animals, sagnar les besties, assenyalar un cap de bestiar. — Els fems que s'enganxen al pèl del bestiar.

QÜESTIONARI 44

El bestiar. — II

GENERALITATS

1. Els noms dels animals panxuts, prims, aflaquits, que no són bons per a criar (*forro*) o que tenen altres defectes. — Una bestia tarada. — L'animal rabiós, guit, manyac, etc. — Domar un animal. — El nom dels animals segons el color que tenen.

2. Termes referents a la vida i cura dels animals: *a)* a la cort; *b)* a la pastura. — Guardar el bestiar. — Nom de la persona que guarda el bestiar (*porquer, cabrer, pastor, vaquer*, etc.); engegar el bestiar, tancar-lo; el mercader. — Nom dels animals de cria segons l'edat que tenen; alimentar insuficientment. — Llepar una bestia, amanyagar-la. — Crits per a cridar les ovelles, les cabres, els bous, etc. — Apletar el ramat. — Crits dels diferents animals (*bramar, mugir*, etc.). — Travar un animal; les traves, córrer aixecant la cua; amurriar. — Cotar, tussar. — Malalties del bestiar que remuga. — Altres mots que fan referència a la vida d'aquests animals.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 45

El ca

1. El ca (*gos*); la cussa (*gossa*); el cadell (*quisso*). — «Ca», com a mot injuriós. — Derivats de ca: canícula, canina, etc. — Frases sobre els cans: «semblen gat i gos», etc. — El gos d'atura, el gos coniller, perdiguer, flamenc, etc. — Mots infantils del ca.
2. Flairar, flaire, seguir el rastre, el quest, lladrar, ⁿudolar, ⁿabordar, fer festes, fer anar la cua.
3. El ca fermat, el fermall, la barraca (*canera*). — Malalties que tenen els cans (*rabia*, etc.).

QÜESTIONARI 46

El bestiar cabrú

1. El boc, la cabra, el cabrit, la cegalla. — Altres mots per a anomenar la cabra. — Animals i objectes que prenen el nom de la cabra. — Noms que usen els cabrers per cridar o fer fugir les cabres. — El cabrit eixint de naixer i el cabrit de llet. — La cabra sense banyes (*sulla*); la cabra que no ha criat.
2. Els noms de les cabres segons els anys que tenen. — Animals, plantes i objectes que prenen el nom de la cabra.
3. Parts del cos que tenen un nom especial en les cabres.
4. Termes relatius a la vida de la cabra: belar, els bels; crits per a cridar les cabres; el collar; posar o llevar el collar. — Malalties de les cabres. — Aforismes sobre les cabres. *mal de marro*

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI

49

El gat

1. El gat, la gata, el gató; altres significats del mot «gat» (*borralxo*, etc.). — Termes infantils per als gats (*moix*, *amoixar*, etc.). — Derivats del mot «gat»: *gata*, *gatonar*, *gatonada*.

2. La vida del gat: miolar, roncar, estarrufar el pèl, vigilar les rates, etc. — Malalties dels gats.

El bestiar porquí

3. El porc, la truja, la llavora. — Noms del porc quan mama (*garri*, *porcell*, etc.), quan té mig any (*nodris*, *llavora*, etc.). — El verro. — El sanaporcs, sanar els garrins; significats que adquireixen aquests mots.

4. Parts del porc que tenen noms especials: el pèl del porc (*cerres*), la panxa, el fetge, les pedres del fetge, etc.

5. Noms que fan especial referencia a la matança del porc: cadafal, matador, mocadera, la mocada, etc. — Les eines del matador (*ganivets*, *ganxos*, etc.).

6. Malalties dels porcs: pigota, dolor, mal blau, etc.

7. El corral dels porcs i les seves parts (*cleda*, *obi*, etc.); el ramat dels porcs, el mercader de porcs, el porquer, la porquera, etc.

Els conills

8. El conill, la conilla, els conills petits, conillada, coniller; el conill boscà, la conillera, el cau, la fura, el furó, etc.

OBRA DEL DICIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 48

El cavall

El cavall vell al darros empues

1. El cavall; noms que se li donen segons els anys que té (*polli, poltra, etc.*); altres significats de «cavall». — El cavall segons el color del pèl (*bai, tordillo, etc.*); el cavall vell i feixuc (*peuco, rossi, etc.*). — Cavalcar. — El cavall d'albarda, de sella, etc. — Frases i refranys sobre el cavall.

2. L'euga; els noms que té segons l'edat: poltra, pollina, etc. — La cria cavallar; mots que es refereixen a ella. — Termes per a indicar l'alçada del bestiar.

3. Les parts del cos en el bestiar cavallar: crin, serreta, pitral, gropa, garros, corna, aranells, etc. *arbollet, canella, ginoll braç, espaldell, ramella*

4. Renillar, picar de peus, aixecar les orelles. — Qualitats del cavall: dòcil, esquerp, etc. — Malalties dels cavalls. — El mosso que cuida dels cavalls i eugues, l'eugasser, etc. *repropios, repelo, torso*

Els ases i les mules

5. Mots per ase (burro, ruc), burra (ruca); el polli, la poltra, el mulat, la mula, el matxo. — Altres noms referents als ases, mules i mulats. — L'ase de llavor (guarà).

6. Nom de cada una de les parts del cos dels mulats o dels pollins; els noms especials que els donen els mercaders segons els anys. — Proverbis i frases.

lletat, quin d'era, pentes, corat

El toro

1. El toro; noms que es donen al toro del ramat; el toro en tenir dos anys (*brau*, etc.). — Crits del toro.
2. Adjectius significant mascle, femella. — Muntar, cobrir, etc. — Malalties del toro.

El bou

3. El bou; els seus noms segons l'edat (*vedell*, *meix*, etc.). — Castrar, el castrador, un bou castrat de poc. — El bover; lloc on es tanquen els bous. — Els fems dels bous (*bovina* o *buina*). — Noms de plantes i insectes derivats de bou. — Els bous destinats a tirar la carreta i llaurar (*parell*).
4. Els termes de carniceria designant les diferents parts del bou. — Si és possible, que s'indiqui per medi d'un croquis.
5. Malalties dels bous.
6. Els termes de carniceria designant les diferents parts del bou. — Si es pot, que s'indiqui per medi d'un croquis el lloc del cos on es troben aquestes parts.
7. La vaca; noms de la vaca segons l'edat (*meixa*, *vedella*, etc.) i segons que hagi criat o no. — Noms de la vaca segons el color o clapes que té (*mascarda*, etc.). — Frases i proverbis sobre la vaca. — Insectes, plantes, objectes i utensilis que prenen el nom de la vaca.
8. Noms infantils de la vaca. — La vaca que es té a casa per la llet ¿no té nom especial? — La vaca vella, la vaca que passa alguns anys sense criar (*forra*, *xorca*). — En els Pireneus, la vaca que guia la vacada, ¿quin nom té? — Noms de les esquelles i picarols que porten les vaques, etc. — Malalties de les vaques.
9. El vocabulari de toros en aquelles poblacions on siguin populars.
10. Noms que es refereixen a la cria del bestiar boví: menar la vaca, cobrir, la vaca plena, etc. — El vedell després de nàixer; termes infantils per al vedell.

OBRA DEL DICIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 50

Els mamífers salvatges. — I.

1. Generalitats : ¿quina aplicació tenen els noms «bestia» i «animal»? — Lloc on jauen els animals boscats (cau, jac). — El rastre de petges i l'olor que deixen (quest). *cau* *mallà*
2. La rata pinyada : supersticions sobre aquest animal. *cellarda*
3. El talp, la talpinada, talpar, etc.; la rata d'aigua (rat buf), la rata, el ratolí, etc.; ratar, ratat, ratera, niu de rates, el forat de les rates.
4. L'ericó; les punxes de l'ericó.
5. El toixó, el cau del toixó (toixonera). — La mostela; la llúdriga, la fagina, el mart, l'ermini, etc.
6. L'esquirol; la cua de l'esquirol. *cardo* *gineta*

QÜESTIONARI 51

Els mamífers salvatges. — II.

1. L'ós, l'óssa; fer ballar l'ós; l'home que fa ballar l'ós.
2. L'isard, la femella i els isards petits; els peus i les banyes de l'isard.
3. El cérvol; el tros que li creixen les banyes cada any; la banya; les diferents parts del seu cos que tenen un nom especial. *mallà*
4. La llebre, el llebrot, la llebre petita; el jac de la llebre; proverbis, etc.
5. El senglar, la femella del senglar i els senglars petits; noms especials de les diferents parts del senglar. *catxerxo*
6. El llop, la lloba, el llop petit, ahucar, el parany d'agafar llops. — Proverbis i llegendes sobre els llops. *ullar*
7. La guilla, el guillot, les guilles petites; el rastre que deixa la guilla. *raïssa* *raïssa* *raïssa*
8. La marmota; el xiular de la marmota.
9. Els noms d'aquests animals ¿no es donen també a les persones per insult? — Creences populars sobre aquests animals.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 52

Les aus

- de Torre i de munt*
caso 1. L'òliva, la xibeca, el soriguer o gran duc, el mussol, el mussol banyut, el xot petit.
encello d 2. El siboc, el cucut, la puput (cast. *abubilla*), el gatx, la garça, el blauet (cast. *martin pescador*).
falsilla 3. El falsiot, el gratapalles (cast. *ave tonla*), la piula (val. *l'hortelà, l'ordier*), el cruixidell, el trèncapinyes (val. *bec tort*), el pinsà borroner, el gafarró, el durbec, la cadenera (*cardina*), el lluer (cast. *lugano*), el passarell marsenc, la llucareta, el verdum, el pinsà, el pinsà mec, el pardal roquer.
endent 4. L'alosa (val. *terrerola*), la cotorliua (*cololiu*), la cogullada, el raspinel (cast. *colviats rogers i cul blanca*).
capa corru 5. L'oroneta, l'oroneta de riu, el roquerol, el cul blanca.
sanys pastos 6. La pastoreta (cast. *lavandera*), la cuareta groga, la piula, la mosqueta, la mosquereta, el reietó (*rei moixó*), el taiarot de cap negre, la rosseta, la piula (cast. *anda huertas*), el xerraire, el rossinyol d'aigua, l'ull de bou.
7. El bernat pescaire, la blaveta, el pit roig, el cagamànecs (*bilxac*), la cuaroja, el tord, la griva, la griva cerdana, la merla, el merlot.
8. El margassó (cast. *alcandón*), el butxí, la garça borda, l'oriol, la mallarenga de cresta, la mallarenga blava, la mallarenga carbonera, la carbonera petita.
9. L'estornell, la gralla, la cornella blanca, la cucala.
mitoca blanca

QÜESTIONARI 533

II

1. El picot verd, el picot garcer, el picot mitjà, el picot petit, el picot formiguer (*lilió, llengut*).
turcas 2. El tudó, la xixella, la tórtora.
3. La becada, el sagar, la murena, la garça de mar, la fredeluga, el corriol petit, el pioc salvatge (cast. *avutarda mayor*).
4. El rascló, la guatlla maresa, l'indiot salvatge, el falcó, l'aligot, l'àliga, l'àliga d'estany.
5. L'oca, l'ànec, l'ànec salvatge, el bec de serra.
6. La cigonya, la cigonya negra, l'agró (cast. *garxa real*), l'esperuga-bous (cast. *ave tordo*), el racelet dels negres, el bernat pescaire, la calàbria.
N. B. — Indiquin-se els costums i tradicions que es coneguin sobre les aus.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 54

Els insectes

I

1. Insectes domèstics : la mosca, la puça, la *pastorata* xinxa, la truja, l'escarabat, el sastre, el poll, les llemes. *llemenes*
2. L'abella, la vespa, el burinot, el tàvec, la mosca d'ase, la cigala, la papallona. *de març* *paloma*
3. El grill, el grill *de març* cadell, l'aranya, la llagosta, el pregadeus, la burra, el voliòl. *mans* *surret*
4. Insectes que ataquen la llana : *torça* (arna, etc.); insectes que ataquen la fusta : *corca* (quera, banyariquer, etc.); insectes que ataquen els grans (*corca* voliana, jaumels, etc.). *corca* *del besell*

QÜESTIONARI 55

II

5. Insectes que es crien sota les pedres : *altirón* (escorpi, etc.); insectes que viuen en el fem i excrements. *cuc femella*
 6. Insectes que es crien en les carns en descomposició (*altirón* virons, verms, etc.); insectes que viuen en el fang (*fungues* cuc, llombric, etc.). *saballons* *vermenses*
 7. Insectes que viuen en el bosc; en les aigües : (*terxidó* sastre, cavall de serp, etc.). *vermenses* *vermenses*
Insectes que es crien en les plantes; damunt els arbres i en les flors. *vermenses* *vermenses*
- N. B. — Tradicions i llegendes sobre els insectes.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLÈNGUA CATALANA

QÜESTIONARI 56

Les plantes

I. — ARBRES, MATES I HERBES DEL CAMP

1. Arbres de bosc : pins, avet, pinassa, alzina, alzina surera, roure, teix tells, avellaners, ginebre, blada (*Acer*, cast. moscón), savina (sivina), tamarell, ramne, rododèndron (gavets), ullastre.

2. Albers, bedolls (pollancre), carolines (*Populus virginiana*), trèmols, oms; llentiscle (mata de cabrit), xipell, gatell, salze, sarga (*Salix incana*), vern, aloc. aludorn alborç; Arboços, brucs, murtra, boix, boixerola, boix grèvol, moixera, garries, botja, rebolls d'alzina, corner, cist, estepes (estrepes *vulg.*), espennallac, galzeran, aritjol, vidalbes, queixals de vella (*Tribulus*).

4. Rèvola, càrritx (cast. carrizo), marfull, milfulles, ulmària, saxifraga, primula, iva, verònica, estaca-rossí (*Astragalus incanus*), cardó, pixallits, escanyavelles (*Polygonum arvense*), setge (*Scrofularia*), marxívols, campanules, agrimònia, agrelles, candelera (*Verbascum*), marcòlics, llengua de cà, lleteroles, llinària, centaure, llavor de puça, llepassera (*Lappa*), berbenes (*Verbena*), xicoires, gerds, riber (*Ribes*), matafoc (*Cistus Clusii*), matapolls (*Daphne*).

N. B. : Dites de les plantes : «Més tranquil·la que un ginjol.»

Comparacions : «Trempat com un pèsol», «Tractívol (dolç) com una gatosa» (irònic). «Amb la setge ja se'n pot (en)tornar el metge.» «Si vols la muller sana dona-li aigua de valeriana.» «Flor de romaní i noies per casar, tot l'any n'hi ha.» «Menta : mentiràs, floriràs i no granaràs.» &.

QÜESTIONARI 57

II

1. Plantes margeneres : atzavara (pitalassa), atzavara vera, espí (espinayessa *Paliurus*), abrulls (candells : *Tribulus*), gavarrera (rosar de pastor), bardisses, esbarzers, xuclamel (lligabosc), figueres de moro (punxoses i sense punxes), lledoner, eures edre, magraner agre, argelagues i gatoses, coralets (*Berberis*).

2. Ginestes, arços, aranyoner, troanes, sarses, canyes, passacamíns (*Erodium*, *Polygonum*), crepinells, semprevives, màstecs, safraneres, vimeneres (vínets).

3. Desmai, xiprer, baladre, tuia.

4. Romani, sàlvia, espígol (barballó), farigola (timó), sajulida, fonoll, matafuga (anís), comí, tomaní (caps d'ase), serpoll (salsa de pastor), carvi.

5. Tàpsia, espàrrecs, tell (astruc), cama-roja (*Rubia*, *Parietaria*), parietària (morella roquera).

6. Bolets : rossinyol, tòfones, rovellons, llenega, cuagres (llora), mocosa, fredelucs, mataparents.

7. Plantes inferiors : líquens, orchilla (del Cap de Creus), molsa, lloct (cast. verdín), ajomate : Conferua, falzia, cua de cavall (*Equisetum*), lleties d'aigua (*Lemna*).

8. D'espècia (condiment) : gingebre, canyella, claus, vainilla.

legumes, volaters, carnia, carnes seques, peus de outa
sorjoles, pebrassos, jorroses

Estros

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

a Pasqua

QUESTIONARI 58.....

carroteres

*En florir lo jardi bell autanes
no n'ya randa.*

*En florir lo vi d'ora
acosta la confesera.*

Plantes de conreu i d'horta

I

*espadilla
solotes*

1. Roselles (badabadocs, paparoles, roelles), espases (*Gladiolus*), mostassa (*Brassica*), ravenisses, violers i pensaments.

estros coma ripes borrasca

2. Cebes, alls, porros, escarola, ensiam, bledes, bròquil, cols, coliflor, nap i col, patates (trufes), nyàmars (*Heliotropium esculentum*), tomàtecs, pebroteres, albergínies.

3. Api, julivert, cerfull; pastanaga, naps, carxotera (carxofes), herba col (*Scolumus*), maduixera (fraga, fraula), créixens, verdolagues, espinacs, carbassa, carbassó, cogombre, lletsons (*Sonchus*), cosconilles (*Picridium*), xufles (*Cyperus esculentus*), coralet (guindilla).

cosconilles

4. Plantes de jardí : llessamí (gessamí), roses, malva rosa (*Pelargonium*), xeringuilla, marduix, marialluïsa, violeta, violer blanc, alfàbrega, passionera, margaridoies, estragon (*Artemisia dracunculus*), naðales (*Narcissus*), mirris, arbrets (nyanyos), reseda (mardugí), nimfea.

arbrets

5. Geranis, vainilla (heliotropi), broida, altimira, gardènia, clavellines, mcrritort (caputxina : *Tropeolum*), glicina, mirambell, espuela de cavaller (fr. éperon de chevalier : *Delphinium consolida* L.), vincapervinca, cabell d'àngel, bananer, bambú.

II

1. Llimoner, tàronger, taronger agre, naronger, plàtan, poncemer, cinamom, mandariner, cedre, iuca (*Yucca liliàcia*), sicomor, tulipa, nard, belladona (*Amaryllis Belladonna*), carolines, heliotrop, amarant.

2. Fúcsia, dàlia, begònia, hortènsia, camèlia, magnòlia; lliri, jacint, narcís.

3. Pebrer (*Schinus*), araucària, casuarina (*Casuarina equisetifolia*).

4. Plantes medicinals i verinoses : àrnica, belladona (*Atropa*), ricí (figura infernal), dulcamara, malves i malvins, borratxa (borratja, borrainna).

L'arnica

5. Donzell, cicuta (ceguta), acònit (tora), valeriana, menta, nepta, remente-rola (*Calamintha*), tarongina (melissa), rudes, plantatges, senet, el-lèbor (ballestera),

OBRA DEL DICIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 59.....

Plantes de conreu i d'horta

III

1. Plantes dolentes (parasitàries i perjudicials) : orobanque, cuscuta, vesc.
2. Grans, jull, margall (*Lolium*, *Avena fatua*), xufles (*Cyperus olivaris*); ortigues, calcides (*Cirsium*), corretjoles (*Polygonum*), niella (*Agrostemma Githago*).
3. Festuc, all de bruixa (calabruixa : *Muscari*).
4. Gramínies (cereals) : blat, blat de moro (dacsà), ordi, arròs, civada, avena, pàmula, sègol, meuca, panís, escaiola, mill.
5. *Farratges* : alfals, trepadella, veça, beç, trèvol.
6. Llobins, pèsols, faves, fajol, guixes, mongetes, cigrons (ciurons), fenc (*Trifolium incarnatum*), llenties, tirabecs.
7. Xirivies (*Pastinaca*), naps, rave, remolatxa, repunxó (*Taraxacum*, *Campanula Rapunculus*).
8. Industrials : lli, cànem, espart (cast. atocha : *Macrochloa* i *Lygaeum*), joncs, roldó (*Coriaria*), pita, canya, sarga (*Salix*), boga (balca), palma, ràfia, rami.
9. Tabac, alzina surera.
10. Cúrcuma, granza, gira-sol, gualda, anyil.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 60.....

Noms topogràfics

1. Muntanya, puig, pujalt, pujol, serra, serralada, carena, munt, coromina roca, penya, etc. *mons de munt / llomets? coll*
2. Els cims de les muntanyes : espina, era, calma, turó, tossa, tossal, agulla, caputxa, etc. *mola*
3. Vessants de les muntanyes : costa, pendent, riba, balç, cingle, ras.
4. Unió de les muntanyes : coll, collet, jou, port, portell, portella, forat, etc.
5. Separació de les muntanyes : congost, espadat, estret, tallat, afrau, etc.
6. Concavitats de la terra : balma, cova, espluga, cau, cava, caverna, bòfia, clot, sitja, etc. *albanc covarxó*
7. Plans de terra conreada o sense conrear : camps, feixa, espona, coma, comella, comellar, vall, conca, pla, plana, maresma, joncar, etc. *banca / margal clots / fons / fons d'origen*

Noms hidrogràfics

1. Noms dels turons i terres de vora mar : freu, escull, roquisser, baixos, etc.
2. Font, bullidor, deu, canal, regueró, rec, rasa.
3. Riu, riera, torrent, xaragall, areny, aigüerol, aiguamoll, salt d'aigua.
4. Dipòsits d'aigua : estany, hassa, bassal, gorg, cocó, llacuna, olleta, etc.
5. Les vores dels corrents d'aigua : ribera, marge, llit, jaç, buc del riu, ribàs, etc.

~~55~~ 56 57 58

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 61

La muntanya

1. Pujar, baixar, pujada, baixada, pujada tirosa, feixuga, costosa, etc. Una rampa, un pendent. Els camins de muntanya : camí de cabres, senderó, caminal, etc.
2. Sinònims de pujar : arrapar-se, escalar, etc. Caure, la caiguda, relliscar, relliscada, tombarella; entrebancar-se, entrepussar, donar una puntada, girar-se el peu, etc.
3. Alt, baix, alçar, l'alçada, cap a dalt, cap a baix, etc.
4. La part alta d'una muntanya, el cingle, el precipici, el ribàs, la lleixa, la terra escabrosa i accidentada, el mal pas.
5. El roc, la roca, les roques, el roquisser, el banc de roca, roca tova, forta, esquerdada, trencada, greny de roca, venes de roca, la terma o fita, el molló, pedra que assenyala el camí en les muntanyes.
6. L'esllavissada, l'allau o lavina, l'esllavissada de roques. El lloc exposat a les esllavissades, la terra i les pedres de les esllavissades.
7. Un pont de neu, el glaç, les lloses de glaç, els trossos de glaç rossegats pel riu, glaçar, la terra glaçada, etc.
8. Tradicions populars referents a les muntanyes.

QÜESTIONARI 62

El sòl

(cast. suelo)

1. La terra, el terrer, el terreny, el territori, el sòl. Derivats de terra i de sòl. Aforismes i locucions : ran de terra, a flor de terra, sota terra, ésser del terròs, etc. Extensió de terra conreada, bona, estèril, secanera, molleriu, enherbada, grossa, amorosa, etc. Una terra escarpada, plana, roquissera, accidentada, inculta. La terra considerada sota l'aspecte geològic : sorrenca, argila, calcinosa, guixera, etc. Terra plena de grava i còdols. Terra tocada del vent i arrecerada. Lloc muntanyós o alt.

2. Mots que es refereixen al terreny : erim, esplanada, sot, solana, obaga, solell, marès, etc.

3. Les muntanyes i rius coneguts en la localitat.

4. Els aiguamolls. Noms dels prats, camps i extensions de terra on l'aigua compareix. Els llocs on creixen la boga, els joncs, sàlics, vímets, i les plantes aquàtiques. Els pantans de vora els rius, torrents i llacs. Sanejar un pantan. Els aqüeductes de sanejament : claveguera, clavegueró, rasa, etc.

5. Termes de la terra segons les plantacions o minerals : roureda, fageda, pi-nar, salzereda, salines, guixera, etc.

Tet

Tot lo que hi
havia
per

posar

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 63.....

El bosc

1. Mots per anomenar el bosc : bosc, pinar, serra, mata, lluc. Derivats. El guardabosc. El bosc comunal, bosc gran, petit, el bosc de muntanya, el bosquet, el bosc del mig d'una plana, etc. Els grans boscos dels Pirineus.

2. Mots referents a l'ofici de guardabosc. Les multes que aquest imposa.

3. El lloc on el bosc és clar. Aclarir el bosc, una aclarida, un lloc desemboscat. Desemboscar. Rompre un tros de bosc o erm, la rompuda o boïga. Netejar el bosc, cremar les bardisses, esporgar, esporgada. La socarrada. La clariana d'arbres, l'espessor dels arbres. Lloc del bosc on el sol no pot entrar. Les pastures de ran el bosc; les pastures plenes de bardisses. La cleda de prop el bosc, un tancat de bardisses. Les parts altes del bosc. La terra erma plena de brossa o de mates.

4. La fusta i els seus derivats; una tallada d'arbres. La llenya, fer llenya, anar a cercar llenya. Locucions i proverbis contenint les paraules *llenya* i *bosc*.

5. Els drets de pas pel bosc de les ramades. Tradicions relatives al bosc.

6. Danys causats al bosc pels vents, nevades, freds, allaus, etc. Les socarrades del bosc.

7. Llocs del bosc plens, gerds, maduixes, móres, etc. Llocs del bosc poblats de certs arbustos o arbres : pins, avellaners, castanyers, ginebres, ginesteres, falgueres, brucs, estepes, bardisses, troncs d'arbres, herba seca, molsa, etc.

QÜESTIONARI 63

El bosc

1. Mots per anomenar el bosc : bosc, pinar, serra, mata, lluc. Derivats. El guardabosc. El bosc comunal, bosc gran, petit, el bosc de muntanya, el bosquet, el bosc del mig d'una plana, etc. Els grans boscos dels Pireneus.

2. Mots referents a l'ofici de guardabosc. Les multes que aquest imposa.

3. El lloc on el bosc és clar. Aclarir el bosc, una aclarida, un lloc desemboscant. Desemboscar. Rompre un tros de bosc o erm, la rompuda o boïga. Netejar el bosc, cremar les bardisses, esporgar, esporgada. La socarrada. La clariana d'arbres, l'espessor dels arbres. Lloc del bosc on el sol no pot entrar. Les pastures de ran el bosc; les pastures plenes de bardisses. La cleda de prop el bosc, un tancat de bardisses. Les parts altes del bosc. La terra erma plena de brossa o de mates.

4. La fusta i els seus derivats; una tallada d'arbres. La llenya, fer llenya, anar a cercar llenya. Locucions i proverbis contenint les paraules llenya i bosc.

5. Els drets de pas pel bosc de les ramades. Tradicions relatives al bosc.

6. Danys causats al bosc pels vents, nevades, freds, allaus, etc. Les socarrades del bosc.

7. Llocs del bosc plens, gerds, maduixes, móres, etc. Llocs del bosc poblats de certs arbustos o arbres : pins, avellaners, castanyers, ginebres, ginesteres, falgueres, brucs, estepes, bardisses, troncs d'arbres, herba seca, molsa, etc.

Fet
tot lo que hi havia
per posar
i
enviat

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QUESTIONARI 65

El bosquerol

1. El bosquerol, el llenyisser, el tallador. Altres noms del bosquerol. La fusta tallada : biga, peça, etc. Aforismes i locucions. *serradis, trabassa, fil*

2. Aterrar un arbre, tallar, la tallada. Desbrancar un arbre tallat, partir el tronc en diferents trossos; els turells, els boscalls. El pilot de branques tallades. Un tronc molt llarg : antena, biga, perxera, etc. El tronc damunt el qual s'estella la llenya; (els estellicons), les estelles o ascles. ¿Hi ha expressions per a indicar que la llenya és fàcil o difícil d'estellar segons la direcció de les fibres? *esporga, feta, molla*

3. Una gran tallada de bosc. L'extensió de bosc que s'ha de tallar. El senyal feta a cada arbre. Els drets de bosc. La caiguda d'un arbre. *tambat*

4. Eines dels bosquerols i cada una de llurs parts : la serra de cadastre o de serraviare, el xerrac o serra de dues mans, la serra petita. Parts de la serra. La destral o picassa i les seves parts : ullera, mànec, fulla. Untar i dentar la serra, esmolar la destral. Una serra encavallada, trempar la destral. El serrador, el serraviare. Serrar, destralejar, tallar llenya. Derivats : serradures, estellicons, etc. Altres instruments dels llenyissers i serradors. La pollina o cavallet damunt el qual es lliga el tronc que s'ha de serrar. *serrada, esmolar*

5. El feix, la lligada, la feixina, enfeixar, el feixiner. Els secalls. La llenya seca; replegar llenya. *ligansa, fer feixos*

6. El carboner, el lloc on es fa el carbó : sitja, carbonera. La llenya de fer carbó. El carbó, carbonar, els trossos de carbó, carbonar-se les plantes. El sarrí de carbó. Mots designant les propietats del carbó. La barraca del carboner. Locucions i proverbis. *bo, min, gros, xicotet (carbó net), petadot*

cuit, passat, prudent

trossos (1) trossos secs que s'cauen

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 64.....

L'exploació del bosc

1. Termes relatius a la preparació de la fusta segons la seva destinació : llenya per cremar, per fer ^{carrega} carretejar, per pecejar.

2. Els rodets; el castanyer jove, la perxa, els rodells, la samalissa, els munts de samalissa. Les eines dels rodets per a treballar la fusta.

3. Un munt de llenya per cremar : el llenyer. Mesures per a la llenya. ^{carrega} {arroba, metre.}

4. El carregament de llenya, la càrrega. ^{carrega} Corrons que serveixen per a carregar. La barra que serveix per a remoure els tions. El carro de portar llenya. Els rossegalls de bigues, el forat de l'extrem de la biga i el lligall; ^{per a agulla} la cadena per a rossegar la llenya i el clau plantat a l'extrem de les bigues. ^{rossegar} Estimbar fusta. La pista marcada per la llenya rossegada o estimbada. ^{sals}

4. Fer baixar llenya per cables. El cable per a fer baixar la fusta. El lloc o plaça on es carrega la llenya.

5. Flotar llenya. El raier, els trams de bigues. Mots que es refereixen al transport fluvial de fusta i als instruments que hi serveixen. Dret de quedar-se la llenya trobada a la riba. ^{no hi ha dret}

6. Termes que es refereixen al comerç de llenya : (el negociant de llenya). Els munts de llenya del costat o del darrera de la casa : llenyer, etc.

Fi a lo que hi ha
per passar,
inclús una somera descripció
de la célebre
"Rossega"
de la vespra de San Antoni

El bosquerol

1. El bosquerol, el llenyisser, el tallador. Altres noms del bosquerol. La fusta tallada : biga, peça, etc. Aforismes i locucions.

2. Aterrar un arbre, tallar, la tallada. Desbrancar un arbre tallat, partir el tronc en diferents trossos; els turells, els boscalls. El pilot de branques tallades. Un tronc molt llarg : antena, biga, perxera, etc. El tronc damunt el qual s'estella la llenya; els estellicons, les estelles o ascles. ¿Hi ha expressions per a indicar que la llenya és fàcil o difícil d'estellar segons la direcció de les fibres?

3. Una gran tallada de bosc. L'extensió de bosc que s'ha de tallar. El senyal feta a cada arbre. Els drets de bosc. La caiguda d'un arbre.

4. Eines dels bosquerols i cada una de llurs parts : la serra de cadastre o de serraviaire, el xerrac o serra de dues mans, la serra petita. Parts de la serra. La destral o picassa i les seves parts : ullera, mànec, fulla. Untar i dentar la serra, esmolar la destral. Una serra encavallada, trempar la destral. El serrador, el serraviaire. Serrar, destralejar, tallar llenya. Derivats : serradures, estellicons, etc. Altres instruments dels llenyissers i serradors. La pollina o cavallet damunt el qual es lliga el tronc que s'ha de serrar.

5. El feix, la lligada, la feixina, enfeixar, el feixiner. Els secalls. La llenya seca; replegar llenya.

6. El carboner, el lloc on es fa el carbó : sitja, carbonera. La llenya de fer carbó. El carbó, carbonar, els trossos de carbó, carbonar-se les plantes. El sarrí de carbó. Mots designant les propietats del carbó. La barraca del carboner. Locucions i proverbis.

OBRA DEL DICIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 66

CB de soca grossa

L'arbre

I

La peça de raïre

1. L'arbre. Altres significats d'aquest mot (eix d'una roda, drap per una camisa, arbre de la nau, etc.). Derivats d'arbre : arbret, arborar, etc. Frases i locucions : «fer l'arbre forc». Altres significacions del mot arbre : planta, fusta, etc. Diferents espècies d'arbres : arbres verds (pi, alzina), arbres bessons, arbres ramuts, forcats, rebassuts, nuosos, etc.

2. La part de l'arbre que va de terra al forcat : soca, tronc, tany, tija, etc.

3. La rabassa, una rabassa grossa, el tió, les arrels, etc.

4. L'escorça; qualitats de l'escorça : llisa, arrugada, etc. Frases : «ústec com l'escorça de roure», «passar una escorça per l'esquena», etc. Els trossos d'escorça, treure l'escorça. Nom de la part dura de l'arbre. Els cercles concèntrics del cor de l'arbre, la crescuda anyal d'un arbre. L'albeka de l'arbre. La saba, les fibres, el fil de la fusta. Els forats naturals dels arbres, la reïna, els forats fets a l'arbre per extreure'n la reïna, l'oli d'avet, treure la reïna, reïnós. Ampolla per a posar l'oli d'avet; la fusta reïnosa, les teies. La pega. Derivats de pega : pegós, empegar, etc.

V.B. contra

mèlles

(2) tans

QÜESTIONARI 67

II

5. El forcat de l'arbre, bifurcar-se, entreforcar-se; una branca forçada. La branca. Derivats de branca : branqueta, branquilló, brancatge, embrancar, etc. Noms especials de les branques segons l'arbre. El nu de la branca, nuós, nuosa. El brot, la brosta, el broc, etc.

6. La fulla. Derivats de fulla : fullatge, desfullar, etc. Noms especials de certes fulles : les agulles del pi; la fulla que s'eixona per a donar al bestiar. Les fulles petites. Coloració de les fulles en la tardor. La caiguda de les fulles. Un tros de terra cobert de fulles mortes.

7. Nom de la part més alta d'un arbre.

8. L'ombra. Derivats : ombriu, ombrejar. Arbres que tenen una ombra perjudicial; descalçar un arbre, arrencar un arbre, etc.

9. Plantes paràsites dels arbres : l'eura, la molssa, els líquens.

10. Tradicions populars referents als arbres.

punta
cinc
bomassat
capoll

fullans imp.

fullats
desfullar. se marbre

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 67.....

Les festes de l'any i la litúrgia popular

I

(Es prega als col·laboradors de voler indicar els costums i tradicions de la seva localitat i contrada per a totes les festes conegudes.)

1. L'advent; temps que comprèn. Dites sobre l'advent. Cants, goigs i costums del temps d'advent. La Puríssima, santa Llúcia; aplecs i costums. La Mare-de-Déu de la O.

2. Nadal. Com es celebra; el tió de Nadal i altres costums referents al naixement. Les maitines; el cant de la Sibila. L'adoració de l'Infant. Càntics i naldes. Els sants innocents; costums d'aquesta diada. Sant Silvestre; l'home dels nassos.

3. Ninou; cap-d'any; les estrenes. Els Reis; cançons i costums d'aquesta festa. Sant Antoni de gener; la benedicció dels animals; sant Sebastià, advocat contra la pesta. Els panets de sant Blai.

4. La Candelera; la benedicció de les candeles. Les candeles beneïdes, ¿a quins usos es destinen? Aforismes sobre la Candelera.

5. El temps de septuagèsima; el dijous gras; el carnestoltes (els darrers dies); el dimecres de cendra; la quaresma; dejunar, fer magre; la mitja quaresma (la jaia serrada). L'adoració del *lignum Crucis*. El tapament dels Sants Crists; la setmana de passió.

II

6. La setmana santa : el diumenge del ram; quins rams es beneeixen (palmes, llor, romaní, etc.); el salpàs i la capta dels ous.

7. Funcions litúrgiques i populars del dimecres i del dijous sant. El lavatori; els monuments; quins rams s'hi porten; els ciris que hi cremen. El cant popular de la passió; les tenebres (matraques); les professons del dijous i divendres sant i els impropis. La soledat. El dissabte sant : el foc nou; el ciri pasqual; la bene-

dicció de les fonts; el toc d'al·leluia; costums de les cases en sentir aquest toc. La capta dels ous i els goigs; les caramelles.

8. Pasqua (Pasqua florida); la professó del matí de Pasqua. Obsequis que les famílies es fan en aquesta diada (rubiols, panades, etc.). Ballets populars de Pasqua.

9. La festa de Santa Creu; les benediccions del terme i dels prats. La festa de sant Pere màrtir i la benedicció de l'olivera.

10. Les lledànies; la festa de l'Ascensió. Sant Jordi i sant Marc (aplecs, festes i costums d'aquestes diades). Festa de sant Isidre. Cincogesma (Pasqua granada). Corpus. Festes dels barris durant l'octava del Corpus.

11. La festa de sant Joan; costums i tradicions. La festa de sant Pere; la Marede-Déu d'agost; la Mare-de-Déu de setembre. Totsants. El dia dels morts.

12. La festa patronal del poble i costums d'aquesta diada.

13. La festa de la dedicació de l'església parroquial. Festes de confraries i de germandats.

La Religió

IV

1. La parròquia, parroquial, parroquià. La sufragània, la tenència. L'adventic; les captes. La rectoria (abadia); la prebenda, el benefici. L'obra, la fàbrica, la junta d'obra. El campaner, el sagristà, l'escolà.

2. L'església, la catedral, la capella, l'oratori. El frontis, la portalada, el pòrtic; la nau, les galeries, les columnes (pilastres), el chor, les reixes, els bancs. La sagristia, la trona, l'altar, l'altar major, les vidrieres. L'orgue, l'organista, el faristol.

3. El campanar, l'agulla del campanar, el finestral, les campanes; nom de les diferents campanes; parts de les campanes (boca, batall, braç, contrapès). Repicar, tocar, fer el senyal. Diferents tocs i els seus noms (albat, a morts, bateig, l'oració, sometent, etc.).

4. Imatges, utensilis i ornaments de l'església (els sants, les imatges, etc.). La creu, el Sant Crist, les relíquies, els reliquiaris; les bacines, etc. El calze, el copó, el pixis, la custòdia, el sagrari, les canadelles, el portapau, etc.

5. La llàntia, els canalobres, l'encenser, l'encens, encensar.

6. La capa pluvial, la casulla, les dalmàtiques, l'estola, el maniple, l'umeral, el cinyell, l'àmit, el roquet, el sobrepellic; el purificador, el lavabo.

7. El culte diví, l'ofici, la missa, l'aniversari, els funerals, el cantar d'ànimes, el celebrant, els ministres. El sermó, sermonar. La litúrgia, el cant, etc.

V

8. La professó, la creu, els ganfarons, les banderes, l'arreglerador, el tabernacle, els passos, els misteris. El via-crucis, les estacions. La romeria, els romeus.

9. Beneir una cosa, la benedicció; el calderó de l'aigua beneita, el salpasser. Benediccions de diferents flors i fruits de la terra (roses, pomes, pa, etc.). La pica d'aigua beneita, la piqueta o beneitera. La maledicció de les cuques.

10. Fer oració, les oracions. Oracions per diferents mals. El Déu m'encoman (diferents formes). Fer pregàries; inclinar-se, agenollar-se, resar, xiuxejat; adorar, l'adoració, el fervor. Les hores canòniques : maitines, laudes, hores, vespres, completes. El llibre d'hores (horari). El parenostre, l'avemaria, el credo. Les lletanies (lledànies); una novena. El rosari, els misteris, el reclinatori.

11. Els sacraments : baptisme, batejar; les fonts de batejar; nom de la criatura que es bateja; els vestits que porta. La fe de pila; els padrins; costums dels bateigs.

12. La confirmació; l'Eucaristia; anar a combregar. Complir el precepte pasqual; el butlletí del compliment pasqual. La primera comunió. El viàtic; la tovallola per rebre el viàtic.

13. La confessió, confessar-se; el confés; el confessionari i les seves parts; absoldre, l'absolució, la penitència, el penitent, els pecats. El jubileu; les indulgències.

14. L'extremunció; els sants olis, el crisma, ungir (pernoliar, etc.).

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 70

El dimoni i les supersticions

1. Noms que es donen al dimoni (diable, banyeta, barrufet, Indifer, etc.)
Derivats. Imprecacions amb la paraula dimoni («Vés-te'n al dimoni», «El dimoni et rossegui»).

2. Noms d'altres mals esperits (els follets, diaguets, etc.) Creences en els mals esperits. Els fantasmes, els espectres, les fades.

3. Els sortilegis i les bruixeries; la bruixa, el bruixot, embruixar. Els lligaments, lligar. Els malefics. Senyar. Oracions per a curar mals.

4. La màgia, la màgia negra, la vareta màgica. Encantar, hipnotitzar. Conjurat, fórmules per a conjurar. Treure els mals esperits. Els amulets.

5. L'endevenaire, la bonaventura, les consultacions.

6. Les aparicions, els sorolls misteriosos. Els senyals de la mort, la maça de sant Benet. Els presagis.

Els renecs i les imprecacions

7. Blastemar, renegar; la blasfèmia, el reneç; imprecacions. Dir pestes, llamps, etc. Malediccions. Indicar els diferents renecs. Eufemismes del reneç.

8. Imprecacions: «mal llamp!», «tant de bo que...!», «maleit sigui...!», etc.

+ L'anyor ^{com a} obra de bruixoria.

QÜESTIONARI 71

L'alimentació

1. Alimentar; l'aliment. Menjar; el menjaire; les provisions, la pitança, etc. Altres termes per menjar; menjar fent fressa amb les dents.

(1) La follia com a obra dels mals esperits

desmenjat
famolent

apetit
assedegat

2. La fam, afamar; morir-se de fam; la gana, la set, alterat de set. Dejunar, estar dejú, el dejuni, fer magre, fer gras, dia d'abstinència, etc.

3. L'àpat, noms dels diferents àpats : esmorzar (a les set del matí); fer beguda (a les nou); dinar (a les dotze); berenar (a les quatre); sopar.

4. L'alimentació dels animals : pasturar, furgar, etc.; remugar; animals que remuguen. Els àpats dels animals; donar grana, farratge, pallada, pasturar. Mamar. Abeurar; l'abeurador; netejar la menjadora.

5. L'alimentació de certs animals, com el gos, el porc, etc. Donar sal al bestiar; les saleres.

saladores

aberrall

digu

III fingen els bacins a la
abellota

moleadora per
maldre la sal.

II cabres

or elles

borrego

bestiar

III

tet tet lo que hi ha
per posar

L'alimentació

QÜESTIONARI 22

El fuster

1. El fuster. Noms que té, segons les feines que fa. Fustejar; treballar la fusta grossa i la fusta fina.
2. El lloc on treballa el fuster (botiga, fusteria) i les seves parts. *Taller*
3. Els mobles i les eines del fuster; el banc del fuster i les seves parts (caragol, rosca, l'escarbat). L'aixa, la serra, el xèrrac, la gúbia, l'informador, el filabèrqui, la raspa, l'esquadra, el regle, el metre, etc. *Esquadra, regle, metre, gúbia, informador, filabèrqui, raspa, esquadra, regle, metre, xèrrac, banc del fuster, mobles, eines*
4. Feines del fuster: esquadrar la biga, allisar la fusta. Els estellicons, els tafetans. *Esquadrar, allisar, estellicons, tafetans*
5. Preparar la fusta per a juntar-la; emmatxar. Diferents parts de les portes, bastiments i finestres. La cola d'enganxar i el cassó d'escalfar-la. *Emmatxar, cola d'enganxar, cassó d'escalfar-la, parts de les portes, bastiments, finestres*

QÜESTIONARI 23

La serradora

1. Serrar; lloc on es serra. Peces de llenya que es serren per fer foc (turells, tibossos, torrats, tións, etc.). *turells, tibossos, torrats, tións*
2. Peça grossa serrada de roure, pi, faig, alba, pollancre, etc. (travessa, felipa, cavall, biga, antena, tauló, posts, llates, cairats, cabirons, etc.). *travessa, felipa, cavall, biga, antena, tauló, posts, llates, cairats, cabirons*
3. La fàbrica de serrar (serradora) moguda amb aigua, força elèctrica o a vapor. Les seves parts. Els munts de barres que s'han de serrar. La màquina de serrar; classes de serres. Serrar; aturar la serra. El serrador. Els homes que porten els boscallis fins a la serra. *maquina de serrar, classes de serres, serrador, homes que porten els boscallis*
4. Els serradors de mà (serraviare); la colla dels serradors. El capità. Contractes dels serradors. Com es distribueixen els guanys. La barraca dels serradors. El lloc on serren. La pollina i les seves parts. Els lligalls de les bigues. El serrador de dalt i el serrador de baix. *colla dels serradors, capità, contractes dels serradors, guanys, barraca dels serradors, lloc on serren, pollina, seves parts, lligalls de les bigues, serrador de dalt, serrador de baix*
5. Classes de serres: la serra de serraviare i les seves parts (muntants, collador, fulla, dents, etc.). El xèrrac; la serra de mà. Dentar la serra. El greix d'untar la serra. *classes de serres, serra de serraviare, seves parts, muntants, collador, fulla, dents, xèrrac, serra de mà, dentar la serra, greix d'untar la serra*
6. Marcar les peces que s'han de serrar. El clau que es planta a la peça; el fil; la línia que ha de seguir la serra; el mangre. Les mides que han de tenir els taulells i les bigues. Els costers i els caps. *marcar les peces que s'han de serrar, clau que es planta a la peça, el fil, la línia que ha de seguir la serra, el mangre, mides que han de tenir els taulells i les bigues, costers i els caps*
7. Les serradures (serradis, serralla, etc.). El munt de serradures que queda sota la pollina. ¿Per què serveixen les serradures? *les serradures, serradis, serralla, munt de serradures que queda sota la pollina, per què serveixen les serradures*

(1) la taula que no val.

(2) trencadís el cavall que usen el

pedra viva (caliça)
" de santó

punter tascons
maneta
escuadra falques
pic
escarpe

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QUESTIONARI 74

massa
mall
mixarda
reple
muro i llapis

barrinadó

El picapedrer i la pedrera

1. El picapedrer. Noms de les eines del picapedrer. Les feines del picapedrer. Els doquins; doquinar. Instruments de picar els doquins.
2. La pedrera. L'explorador d'una pedrera. Eines per a trencar la pedra: tascons, massa, falques. La barrina, les barrinades (barrovinades); el forat fet amb la barrina. La dinamita; la metxa. Instruments per a transportar la pedra.
3. Classes de pedra que es trenca a les pedreres: granit, marbre, alabastre, llicorella, marès, etc.
4. Les capes de pedra (lleves). Una tallada o un esboranc de la pedrera; la grava, etc.
- picapedra
small pic
de barrina

QUESTIONARI 75

banc roca
llisa
volquet
carnet de
ma
carro de 4 rodes
punta o beta

parny

El mestre de cases

1. El mestre de cases (paleta, constructor, etc.). El que treballa la pedra seca.
2. Els utensilis i les eines del mestre de cases: gaveta, paleta, escombra, martell, escarpra, plom, nivell, cordell, el mall, etc. Eines i atuells per a preparar el morter, el ciment, l'argamassa.
3. Els materials usats dels paletes en les construccions: rajols, rocs, grava, codines, etc. La sorra (arena). Classes de sorra. La sorrera, l'areny, l'arenal. Els garbells de passar la sorra. La calç, la calç viva i la calç apagada. La pedra caliça. El ciment. Classes de ciment; encimentar. Pastar el ciment. El guix; enguixar; la guixera. El morter; manera de preparar-lo; la pastereta. El manobre.
4. Feines del mestre de cases: fer paret, la paret, un pa de paret, aparedar, la paret mitgera, la paret de sosteniment, els contraforts. Els fonaments de la paret; el sot on es fan els fonaments; pujar la paret. El reblum per a omplir els buits i lligar les pedres. La paret d'esquena d'ase. Els carreus de la paret; la volta, la clau de la volta. Aterrar una paret. Les runes.
- obric
paredadós de

desarroca
tra
despareda
deste

encambros
ciment
" portau
pedra
xipilarets

Carreteres i camins

- pas senda barrera. dressera I carrereta real*
1. La carretera, el camí, el senderó. Noms dels diferents camins : camí ral, camí veinal, camí de cabres, etc. Una carretera. Un passeig, una avinguda, una rambla, un passadís, un passatge. Un rossegall (de llenya), una llevina, el camí de Pallau. L'estrada.
 2. El pont, la palanca; travessar un pont. Parts del pont : pilars, voltes, baranes. L'alcantilla. Les passeres.
 3. Noms de les corbes i zig-zags de les carreteres. La pujada, la baixada, la vora, la bifurcació. Els encreuaments de camins, els quilòmetres, els pals indicadors de direccions i de desnivell. Qualificatius de camí : dret, llarg, perillós, bo, mal, etc.
 4. Les cunetes, els vados, els guarda-rodes, els munts de grava, les roderes (carrils). El peó i els altres treballadors de la carretera. El sobrestant. Adobar la carretera, engravar-la. Les eines dels peons de carretera.
- vada: emmuntada banyar-se II*
5. La pols de les carreteres. Alçar pols, empolsar-se. El fang, el llet. El rastre, les petres. Xipollejar pel fang. Mullar-se, enfangar-se. Els esquitxos del fang. Treure el fang del carrer i de la carretera; l'eina que serveix per a treure el fang.
 6. Anar de camí. Fer el mateix camí. Allargar el pas; arrambar-se per deixar passar. Ensenyar el camí, guiar; el qui. Perdre's; desviar-se. Anar camí a través. Passar al davant, seguir, acompanyar. Anar de camí plegats. La dreuera, la marçada. Arribar, anar a la saga, endarrerir-se, etc.
 7. Posar-se de camí. El pas : diferents passos. Córrer, trotar, anar a poc a poc, passejar, anar de pressa. El cós : nom del lloc de partida i del lloc d'arribada. Diferents curses.
 8. Com es miden les distàncies : hores, quarts d'hora, quilòmetres, legües, milles, etc.
 9. Termes generals dels moviments : moure, remoure, apressar-se; la pressa, la calma.

Handwritten notes and corrections:
 - pas senda barrera.
dressera I carrereta real
volta
pas passar
voltes
baranes
alcantilla
passeres
zig-zags
pujada
baixada
vora
bifurcació
encreuaments
quilòmetres
pals
dret
llarg
perillós
bo
mal
cunetes
vados
guarda-rodes
munts de grava
roderes
peó
sobrestant
adobar
engravar-la
eines
vada: emmuntada
banyar-se
 II
pols
empolsar-se
fang
llet
rastre
petres
xipollejar
fang
mullar-se
enfangar-se
esquitxos
fang
treure
fang
carrer
carretera
eina
treure
fang
anar de camí
fer el mateix camí
allargar el pas
arrambar-se
deixar passar
ensenyar el camí
guiar
qui
perdre's
desviar-se
anar camí
a través
passar al davant
seguir
acompanyar
anar de camí plegats
la dreuera
la marçada
arribar
anar a la saga
endarrerir-se
etc.
posar-se de camí
el pas
diferents passos
córrer
trotar
anar a poc a poc
passejar
anar de pressa
el cós
nom del lloc de partida i del lloc d'arribada
diferents curses
com es miden les distàncies
hores
quarts d'hora
quilòmetres
legües
milles
etc.
termes generals dels moviments
moure
remoure
apressar-se
la pressa
la calma

La cort

1. La cort pel bestiar. Els seus noms segons la classe d'animals que s'hi hostatgen (corral, estable, cort, assoll, boal, aprés, pleta, orri, etc.). La cort de les cabres. Les parts dels corrals segons la manera com s'han construït.

2. L'estable. Distinció entre la part de l'estable on es dona el gra o la palla (gripia, pesebre, estable, menjadora). Netejar l'estable. Els rosegalls. El rastell i les seves parts. Diferents classes de menjadores i rastells.

3. L'obi; la pica; la gayeta per a donar menjar als porcs. La fressa que fan els animals quan mengen. El remugar, els remucs.

4. Les barres, les estaves i les anelles per a fermar els animals a la cort i als abeuradors. La cadena de fermar el bestiar a la cort. El cabestre i les seves parts. Les morralles, el ramal, el ronsal. Establar els animals.

5. Les divisions i compartiments de les corts. Lloc on es té el bestiar que cria. Lloc on es tanquen els mamellons.

6. Engegar el bestiar; abeurar-lo. L'abeurador. La dula; el duler; el toc del duler. Xiulets per a abeurar i girar el bestiar. Crits per fer caminar els animals; crits per aturar-los (xòl, òl, òul). Crits per a fer anar el bestiar a dreta o a esquerra. El gos de tura. El rabadà.

7. El jaç; classes de jaç; fer jaç; aplanar el jaç a la cort. Escurar la cort. Els fems; la forca, la xevira. El femer; les parts del femer (bassa, volta, etc.). Remenar els fems, bullir els fems, etc.

cabres
borros
gallines
ovelles etc.
matxos
mules
bacús
corral
estable
assoll
boal
aprés
pleta
orri
gripia
pesebre
estable
menjadora
rosegalls
rastell
menjadores
rastells
L'obi
la pica
la gayeta
per a donar menjar als porcs
La fressa
que fan els animals quan mengen
El remugar
els remucs
Les barres
les estaves
i les anelles
per a fermar els animals a la cort i als abeuradors
La cadena
de fermar el bestiar a la cort
El cabestre
i les seves parts
Les morralles
el ramal
el ronsal
Establar els animals
Les divisions
i compartiments de les corts
Lloc on es té el bestiar que cria
Lloc on es tanquen els mamellons
Engegar el bestiar
abeurar-lo
L'abeurador
La dula
el duler
el toc del duler
Xiulets per a abeurar i girar el bestiar
Crits per fer caminar els animals
crits per aturar-los (xòl, òl, òul)
Crits per a fer anar el bestiar a dreta o a esquerra
El gos de tura
El rabadà
El jaç
classes de jaç
fer jaç
aplanar el jaç a la cort
Escurar la cort
Els fems
la forca
la xevira
El femer
les parts del femer (bassa, volta, etc.)
Remenar els fems
bullir els fems
etc.
esque
lla
calentap
llacua
gruxo
palla
purca
saleres (sal)
moirera
urreta
xaga (metall)
fratera
galtona
(d) abilles
anells
Tombas fem
an
(arre
arri
ois que
ooo
(aixa)

QÜESTIONARI 78

El fumador

1. El tabac; noms vulgars que se li donen; recipients en què es ven o es conserva (*paquet, paquetilla, capsa*, etc.). — El cigar; noms del cigar, segons el tamany o qualitat (*cigarret, puro, breva, escanya-pits, etc.*). La faixa o anell. Els caps del cigar; els trossos que es llencen (*punta, burilla*, etc.). Qualificatius (*moll, sec, que fa olor, que tira*, etc.). Fer un cigar; cargolar-lo.

2. Objectes per a fumar (*pinces, pipa, bocadillo*, etc.). Derivats (*pipar, pipada*, etc.). Nom de les diferents parts de la pipa; ~~rentar-la~~; netejar-la. Pòsit o engrut que s'hi fa.

3. El fumador; fumar; el fum. El paper de fumar. Fumar molt (*com un desesperat, com una xemeneia*, etc.). Un glop de fum. — Encendre el cigar; els mistos; l'encenedor; la pedra foguera, etc. La capsa dels mistos; classes de mistos. — Empassar-se el fum; treure'l (*pel nas, pels ulls*, etc.). Deixar apagar el cigar; tornar-lo encendre; la cendra que fa. — Fortor d'alè dels que fumen; escopir; escopinada, etc. — Mareig que dona el fumar; ensopiment. — Aforística.

4. Pendre tabac de pols; polsar; una polsada; el rapè; la capseta; esternudar; esternut. Expressions corrents quan es sent algú que esternuda. La cara o roba bruta del tabac de pols.

herba
contrabando

feu, veneno

mataguintos
puret
caliquemys

(paquetet
paquet
caixeta
potet
pòt
caixa (pu
mes)

fort, suave
adobar-la

calros
orelles

jesús

el que no fuma aci s'el fumen
fer olor d'home
les més fum que un funeral
tirar el llen
allà

metxa

dobla'z i plega' = finir.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

fe' plects

QÜESTIONARI 79

redomi'

doblega'

El sastre

puntaes

1. El sastre; la sastressa; la modista. El cosidor; la cosidora; el tallador.

2. Pendre la mida; tallar; el tall; els patrons. La cinta de pendre mides. metro

Cosir; embastar; les embastes; descosir; desembastar. Un punt. — Doblar; fer vora; folrar; el folro; el vora-viva. — Acanalar; acampanar; arrugar; les arrugues. — Repasar la roba; forar la prova, etc. — Els trossos de roba sobrants de la confecció (retalls). sobres

aponyá

3. Mots o frases per a expressar que un vestit va bé o malament (ample, estret, caure que no piniat, rossat, cenyit, just, folgardet, etc.)

4. L'agulla (de cap, de ganxo, de cosir, de fer mitja, etc.). — El coixinet de les agulles; el canó de les agulles. — Les estisores. — El fil i les seves classes. — El clarió o guix de marcar. — Les peces que es posen per donar més consistència a la roba (contrafort, etc.). Locucions i aforismes. sanjal

~~caso~~
borro
~~chensura~~

siago
de ~~sega~~
de probá (acor)
aquellets de la Mare de Deu
caboteta (les negres)

~~parabe~~
prato
cunt
llarg

~~gró~~
~~prim~~

sedalina
~~parté~~
~~cadena~~
~~llequet~~
coto d'embasta'

acabadores } corda
cordell

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LENGUA CATALANA

treballous

de roba
i de fil
QUESTIONARI 30.....

llana
llenc
caneriu

El teixidor

drapencoli
desolvent

1. El teixidor; la teixidora; teixir; desteixir. — El teler (mecànic i de mà) i les seves classes. — Les parts del teler (taules, seient, calques, caixa-pit, garrot, espasa, sabata, para-trames, excèntric, plegador, llançadora, calaixos, guies, pinta, palletes, pua, etc.)

2. La màquina i les seves parts (ganivets, agulles, ganxos, batants, etc.). El dibuix (cartrons); l'aparell on es plega (llit). El cos i les parts annexes (triànguls, enculers, postada, ploms, etc.). — L'estesa de fils en disposició de teixir (estesa, urdit, etcètera.); bastons o canyes de distribució (les creus), etc.

3. Classes de teixits (cotó, drap, surja, ras, set, banderes, etc.). — Faltes a distingir en el teixit (agulla, embastia, emmasscara, etc.). — El senyal que marca l'acabament de peça; la trama; el teixit de color diferent per acabar i començar una peça (llistes). Les vores (voravida). — Qualitats i defectes del teixit (tiu, fort, espès, flaix, trucal, etc.).

4. Aparell i preparació de les peces per a teixir (urdidor, urdir, etc.). Parts de l'urdidor (pua, llit, banc, bombo, etc.). — Trençar els fils i afegir-los (tornar una peça). Els rodets; les bitlles (buides i plenes). — La màquina de fer bitlles i les seves parts (corisson, debanadores, guia, etc.).

5. Locucions diverses relacionades amb el teler (tenir mala peça al teler), a les seves parts (veure's el plegador a algú), al treball executat (fer morro), etc., etc.

mas cara

rell

embolic

cançat
(mòlt)

muel

olliga

tornet

grans
regulars
mencades
encorda
carrilet
agulla
tornet
pilarets
cellerac

empeltar el fil

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 81

La paraula

I

1. La veu. Qualificatius (*ronca, aspre, prima*, etc.). Alçar, abaixar la veu. Comparacions. Perdre la veu. Canviar-la (a una certa edat).

2. La paraula. Parlar. Derivats. Locucions i proverbis (*el bou per la banya i l'home per la paraula; tenir paraula*, etc.).

3. Pronunciar; la pronúncia. Parlar clar, fosc, etc. Accentuar (*rematar, recalcar*) les paraules. Parlar a cau d'orella. Rossegar les paraules. Balbucejar. Tartamudejar; tartamut; tartamudesa. Diferents defectes del parlar. — Callar; calla; Mut; sord-mut. El silenci. Mutisme. — Locucions i proverbis.

4. Pendre, dirigir la paraula; interpellar; apostrofar; xerrar, xerraire, etc., etc. Locucions i comparacions (*xerrar més que setge; tenir bon picapol*, etc.).

5. Conversar; enraonar; conversa, enraonament; col·loqui; etc.; animar, sostenir la conversa; dialogar; replicar; etc. — L'orador; el conferenciant; discurs, conferència, etcètera; distreure's parlant (*perdre el fil, perdre l'oremus*, etc.); quedar sense paraula (*torbar-se, cortar-se*, etc.). Improvisar; repetir; interrompre, divagar, etc. Un discurs, sermó fatigosos, ensopits, etc.

N. B. — Les expressions referents a *dir, contradir, cridar, anomenar, mot, llengua, dialecte*, seran demanades en el qüestionari vinent.

excollir a l'orelleta

palauca

encatarrar

fonda

grossa, fina, xella'

rossegar
entredents

alta

ronc

balbu

pesat

sentit

sermó

palauca

en boca tanca no entra
mosques
boca que no parla, Dem no la
ou.

tindre-la com un canari (alta)

OBRA DEL DICIONARI GENERAL DE LA LENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 83

L'Escola

II

5. Llegir; la lectura; llegir bé (*seguir*); malament (*coixejant, repetint les paraules*, etcètera), de pressa (*menjant-se els mots*), etc. Llegir baix; alt. Recitar. Fer cantarella. Les primeres lletres (*l'abecedari, el cartel*, etc.); l'objecte per a asse-nyalar les lletres (*puntero*); confegir les lletres. Els llibres de lectura (*becerotes, narro, manuscrit*, etc.); parts del llibre (*llom, cobertes*, etc.). — Les fàbules; els con-tes (*cuentos*); explicar un conte, etc.

6. Escriure; un escrit; la lletra que es fa (*bona, mala lletra*, etc.). Les frases escrites que serveixen de mostra. Fer gargots (taques de tinta); raspar el paper; el raspador. El quadern (*cartipàs*); fer pals i ganxos; assecar (cast. *chupar*); el paper secant. La tinta; el tinter. Accents; lletres majúscules i minúscules; el dictat; dictar; les errades (*faltes*) que s'hi fan.

7. L'alumne més gran i el més petit (*marrà, ganassa, pare, rat-buf*, etc.). — El portanoves (*espieta*). — L'alumne preferit (*estimat*) o postposat (*cap d'esquila*) del mestre. — El que repassa als seus companys (*inspector, savi*, etc.). — Locucions diverses del llenguatge escolar infantil.

becerotes

explorat
(fort)

coarcent

cançoni
palet

major, menut oxicotet

cuidador

minuat

amagar. n.

cartilla
llibre

pàgines
fulles
tapantes
forro

ansador

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 85.....

Els sorolls

1. Termes generals per a indicar els sorolls (*fer fressa, brugit; tocar; el so, el to*, etc.). Qualificatius dels sons o dels sorolls (*viu, fosc, eixordador, suau*, etc.). Resonar; ressonància; l'eco. — Tocar les campanes (a bateig, a sometent, a morts, a bon temps, etc.). Locucions i onomatopeies sobre el que diuen les campanes.

2. El soroll (substantius o verbs) que fa l'aigua, la fusta, els objectes quan es topen, la llenya quan crema, la porta que grinyola, els insectes, etc. (*murmurar, petar, tric-trac*, etc.). Sorolls en els intestins (*ronc, roncar, un pet*, etc.). Locucions diverses.

3. Substantius o verbs que expressen el descontent (*el plor, plorar, les llàgrimes, suspirar, gemegar, rondinar*, etc.).

4. Sentits diferents de «cridar» (renyar, publicar, etc.). Derivats (*crida, cri-dòria, cridadissa, cridaner*, etc.). Locucions intenses (*cridar de mala manera, com un condemnat*, etc.). Un crit. Qualificatius.

5. Xiular; el xiulet. Noms dels xiulets que es fan de determinats troncs d'arbre. — Les músiques fetes amb un tros de canya; el tel vibrant de la canya. — Objectes amb què es substitueixen les campanes per la setmana santa (*roncadors, matraques*, etc.).

6. Altres mots reportables al soroll (*explosió, esclat, xivarri, aldarull, daltabaix, etcètera*). Onomatopeies (*pif-paf, cataplum, tic-tac, pum-pum*, etc.).

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

bota petita
QÜESTIONARI 86.....

EL BOTER

boto, tina

1. Nom dels objectes fabricats pel boter: el bocoi, la pipa, la bóta, la mitja bota, el barril, el carretell, la bujola, el cubell o cossi, la portadora, la galleda, el càntir. *porral*

2. Eines del boter: el ciment, l'estubador, la plana, la dalla, l'aixa recta, l'aixa voltada, la serra trossejadora, la serra de bugir, el galzador, el martell regalzador, el torn, el calafat, l'encluseta, la junca o bigòrnia.

3. Parts de la bóta: el cèrcol, la testa, la peça, les dogues, el font, el forat, la boga, la fuada, el ventre, la boixa. *cul*

4. Verbs: calafatejar, rependre, rejuncar, picar, donar estuba o estubar. *metjar*

santxa

*el cubo de
aixeta
carro?*

ficar vi calent a la bota
entre dogues boga de les cadenes

estagneta

respirable

1. Tonell en air

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI *87*

EL SERRALLER Les eines del serraller

(manya)

Secció de forja:

1. Estisores, estisores de fer metxes, galga, mossa.
2. Fornal: tuberia, tubera central, tubera de costat, tubera d'aigua, manxa, ventilador, piques, sirventa, escurafocs, estenalles, grua, davantal, garramanxols.
3. Enclusa: Tallantó, tast, didal, martell, mall, tallant, plana, escaire de mànec, escanyador, clavera, capitell.

Secció d'ajustatge:

4. Banc, caragol, llima, martell, martell d'embotir, escarpra, punxó, contrapunxó, buri, regla, escaire, cartabó, punta d'assenyalar, filaberquí, broca, compàs, tornagauxes, banyes, filera, serra, arquet, entallants.
5. Màquina de foradar: potro, xixarra.
6. Punxadora, mola: llurs parts.

Secció de muntatge:

7. Capitells, post, peu de porc, bigòrnia, soplet de soldadura (flesca), etc.

El blanquer

1. El blanquer. — Les pells que serveixen per a ésser adobades. — Els cuiros i llurs classes (*terrenos, calcutes, americans, indis, búfals, colòmbies*, etc.). — Posar cuiros en remull. — Les pells en pèl. — Partir el cuiro (*fendre*). — Les pells al calciner. — Parar el llevador. — Fer pila. — Pelar. — Passar el ferro (*ferrejar*). — Tirar les pells a l'aigua. — Escarnar. — Tirar el cuiro a l'alum. — Composició de l'alum. — Treure el carnotí. — Treure el petitjó (*toscar*). — Passar-los per aigua. — Tirar-los a la mesa (*metre*). — Donar mesclors.

2. Diversos sistemes de curtició (*al rem, cosit, marroquí, ràpid*). — Entrar els cuiros al nau. — Adobar al nau. — El perol d'aigua calenta. — Antics sistemes d'omplir els cuiros d'aigua (*per barril, embut, bomba, manguera*). — Tallar llagastes. — Descosir els cuiros. — Buidar-los i rabejar-los. — Desenfilat (*treure fils*). — Treballar als taulells. — Utilització d'extractes i matèries colorants (*passar química*). — Passar el marlet. — Noves operacions (*estirar, ensaginar i cilindrar*).

3. Llençar cuiros. — El nau. — Reforçar els cuiros. — Classes de reforç (*reforç de primera, de segona, de tercera*). — Aparionar les peces. — Fer la colga. — Un *blanquer* d'escorça. — Nombre de peces que entren en un adob segons les classes de cuiro. — Aixecar la colga.

4. Eines de l'ofici de blanquer (*ganxos, canals per a l'aigua, remes, punyidors, post per a passar llevador, travessers, posts de ferrejar, taulells, cametes, pales, xapos, banquetes d'escurar els adobs*). — Ferros que s'utilitzen (*ferro de pelar, de ferrejar, de toscar, d'escarnar*, etc.).

5. Eines especials del sistema de cosit (*agulla, fil de madeixa*, etc.). — Les cues de corda que van cosides als cuiros.

Eines de treballar al taulell (*ganivets, boixetes, marlets, punyidors, pinzells, escombres, vergues, forcalls, cordills, ganxos*, etc.). — El brunyidor.

6. Recipients i accessoris de l'ofici (*barrils, galledes, plates de colgar, portadora, civera, coves, cabassos*, etc.).

Materials que s'utilitzen en l'ofici (*calç, gallinassa, roldó, escorça, extracte de quebratge, sal fumant, saboncillo*, etc.). — El color que s'ha de donar a les peces.

7. El sistema de curtició ràpida. — Maquinària que s'utilitza (*la cubeta, la bóta, embarrats, politges, el motor*, etc.). — El carrau. — Fer carnells. — La màquina d'estirar. — El cilindre.

Qualitats i defectes del cuiro o sola (*cuiro menut, gros, tarat, desflorat, embutllofat, cremat, tocat de la mesa, sobtat, enllaunat, colrat*, etc.).

8. Noms per a indicar o anomenar la fàbrica (*adobaria, blanqueria*, etc.).

Parts o dependències de l'adobaria (*el remull, els calciners, l'alum, el ferrejar, les tines, les meses, el nau, les remeses*). — El local de la bóta. — Altres llocs (*Penyaguard, Estanador, el pèl, la cambra d'accessoris*, etc.).

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 90.....

El conreu de l'olivera

1. Nom d'un camp d'oliveres (*plantada, planta, olivar, olivet*, etc.). Nom d'un reng d'oliveres. Oliveres margeneres. Nom del propietari de moltes oliveres.

2. Mesures de superfície (*jornal, porca, vessana*, etc.). Equivalents en metres.

3. La reproducció de l'olivera (*per plançó, rebrot, tormo, esclop, rabassa, estaca*, etc.).

4. L'empeltar (*agulla, tascó, corona, canó, ull*, etc.).

5. L'esporgar (*l'esporga, esporgada, l'esporgar, podar, coronar, escapçar, escatir, espollar, esllemenar*, etc.). Noms que es donen als homes que fan aquesta feina (*escatidor, esporgador*, etc.). Eines per a esporgar (*podall, esporgador, xerrac*, etc.). Galets. Feixos.

6. El llaurar, el cavar i l'adobar. Noms dels instruments de conreu (*arada, aixada, fanga, rascle*, etc.). El nom de les treballades. Maneres d'adobar. L'arrencar oliveres.

7. La collita de l'oliva (*munyir, esguerrar, plegar, vareig*, etc.). Les escales de collir oliva (*escaler, banc, trespeus*, etc.). Útils de collir olives (*pinta, borrasses*, etc.). Mesures de volum usades per a les olives (*quartera*, etc.). Les colles. Els collidors.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 91.....

El moli d'oli i l'oli

1. Noms que es donen a l'edifici on s'extrau l'oli (*molí, trull, tafona*, etc.). El moli del comú. El fabricant d'oli (*oliaire, moliner*). Els treballadors del moli.

2. Parts del moli (*cambrà de l'oli, sala d'olives, inferns*, etc.). Els cassals (*trojes*).

3. L'aparell per a moldre les olives. Noms que se li donen. Les seves parts (*mola, rodet, roll, curra, escudella, gronsa, solera, sotana, dalles, tremuja*, etc.). El moldre (*molta, remolta, feta, refeta, trullar*, etc.). La pasta. El picar les moles.

4. Aparells per a comprimir la pasta. Premses (*hidràulica, de recò, de caragol*, etc.). La premsa de lliura o de biga (*la lliura, el seixantè, la biga, les espadelles, la mitjana*, etc.). L'escaldar la pasta. Els cofins (*esportins, estorins, cofins, travats, la pestanyja o aixella*). El parar el peu (*emportar, encofinar*, etc.). El peu. El paradador. El peu que es torç. La pasta que esquitxa. El desfer el peu (*descofinar, desemportar*, etc.). L'oliva que dóna molt oli.

5. Altres útils i eines del moli (*bàssia, cabassa, triadora*, etc.). Eines per a escaldar la pasta (*caldera, perol, cassa, cussol*, etc.). Els llums d'oli. Eines per a traspalsar l'oli (*plegadora, cassó*, etc.).

6. Recipients per a contenir i purificar l'oli (*decantadors, cups, bocois, piques, tinells, bots, bassetes*, etc.). Les cantimplores.

7. L'oli (*oli d'infern, oli de primera, oli de segona, primeres, segones, oli verge, gelat*, etc.). Gustos de l'oli (*amargant, ranci, novell, fruitat*, etc.). Les llunes. L'oli que se sent.

8. Les operacions que es fan amb l'oli (*traspalsar, decantar, filtrar, sangrar*, etc.). Els cupatges. El tastar l'oli. Les rostes.

9. Els residuus (*capes, aigües, oliaces, morques, sausa pinyola, baixos*, etc.).

10. Les mesures per l'oli (*cani, peu, mallal, quartà, lliura, petricó*, etc.). Equivalents en el sistema mètric.

11. Les frases, dites i aforismes referents a l'oli i a l'olivera.

QÜESTIONARI 92

Les Criatures

1. Noms per assenyalar el temps que precedeix a la naixença d'una criatura. — La partera, la llevadora, els bessons, la bessonada; la dona que té molts fills; la dona que no té fills.
2. El nadaló; diferents noms que se li donen. — Els draps de la criatura de bolquers : teles, embolcall, faixa, draps, falders, còfia, capçó, gambuix, mitges, peücs, el bavero, la capçana; els caminadors, les carrutxes.
3. L'hereu, la pubilla, el fadristern, el caganiu. — El fill il·legítim : bord, bordet; l'orfe.
4. Donar mamar, popar, tetar; els pits, el biberon, desmamar, mamar. — La dida, el didot. — Altres mots relatius a la cria i didatge de les criatures.
5. El bressol (bres, bressola); la ballesta; les robes del bressol. — Cançons de bressol.
6. Creences i supersticions relatives a la naixença de les criatures. — Les taques naturals o les enveges. — Mots per assenyalar una criatura sana, bona, ben dreta, grossa, grassa, groga, magra, malaltissa, etc.
7. Créixer, engreixar-se, pujar sanitó, robust, sapat. — Qualificatius donats a les criatures.
8. L'educació; l'ensenyança, ensenyar; mimar una criatura, ventar-la. — Abandonar una criatura, embrutir-se, córrer pel fang, etc.
9. Afalagar una criatura, fer-li festes, ser festós. — Noms que les criatures donen als pares, germans, dida, mainaderes, etc. — Quins noms es diuen per fer menjar, dormir i orinar a les criatures. — Rodolins que es diuen per fer jugar les criatures (Ralet, ralet... Aquest és el pare...).—Repandre, rondinar, castigar les criatures. — Càstigs : bofetada, agenollar-se, tancar. — Instruments de castigar : fuet, paleta, mus, etc.
10. Qualitats i defectes de les criatures : prudent, dòcil, amable, agradable. Llèpol, llaminer, gurmand, etc. Una criatura tímida, poruga. Una criatura mal educada : murri, diable, astut, fressós, quiet, enjogassat, etc.
11. Els primers mots que diuen les criatures : papa, bibí, mamà, etc.
12. Les primeres calces de les criatures i les altres vestidures. — Les primeres nocions de bona educació.

QÜESTIONARI 13

Els jocs i els divertiments

I

1. El joc, jugar, el jugador, mal jugador. Divertir-se, distreure's : la distracció, el divertiment, etc.
2. La joguina : termes infantins per nomenar una joguina. — Animals que serveixen de joguines : Les pinyes (bons); els carbassons (cavallets). Els soldats de plom, les cases de paper. Noms de les figures de pessebre.
3. Les castanyoles, la somsonia, el rossinyol, el xiulet, el pito. Altres joguines d'expulsió d'aire.
4. La baldufa, el trompitxo, les cassanelles. — I, estel, la rutlla (cèrcol); les xapes. — Les xancre, el gronxador, gronxar-se. — La corda; saltar la corda; juli.
5. Els espetegadors (de saüquer), la fletxa, la ballesta i les seves parts. — La fona (bassetja), el pedrer.
6. La pilota; jugar a pilota; els tantos.
7. Les bitlles, els bitllets; els seus noms segons la grandària. — Descripció del joc de bitlles. — Tirar el ferro.
8. Els jocs de la mainada amb pedres (pedretes), bales, cassanelles, agulles, palletes, palles curtes i palles llargues, caps i traves; cara i creu, a estira-cabells.
9. Joc del bòlit (joc en què es pica la punta d'un tronc amb un bastó tirant-lo lluny); joc de les olles. Joc de carranca (saltar a peu coix pel mig de figures dibuixades a terra). — Jugar a palets.
10. Exercicis a l'aire lliure : els quatre cantons, la gallineta cega, a fuet, la cuit amagada (a fet, a corrións). — Jugar a llops; a rescatar (els grillons); a cavall fort, etc.

QÜESTIONARI 14

II

1. Jugar a amagar esquenes; l'espardenyeta, la ninc ninc.
2. Jocs que es fan a l'habitació : la gallineta cega, el joc d'arrancar cebes, la mona, endevinalles, jocs de prendes, etc.
3. Els daus, els punts; noms de les diverses combinacions d'aquest joc. — Els escacs; noms de les diverses peces. El dominó, les dames, el taulell.
4. Les cartes; jugar a cartes; fer una partida. Noms de les cartes : as, rei, sota, cavall, manilla. Oros, copes, espases, bastos; els trumfos; la flor. Barrejar, escapar; ser mà, passar, etc.
5. Els jocs de cartes : la brisca, el truc, la manilla, l'ase, el tuti, el solo, el tresillo, etc.
6. Jocs de sort : la virola, etc.
7. Jocs d'apostes : parells i senars, caps i traves. — Endevinar els pinyons o altres objectes que hom té a les mans.
8. Jocs de lluita : desafiar, agarbonar, tirar per terra. — Els còssos.
9. Nedar, el nedador, afonar-se, beure aigua. — Mots referents al nedar.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LENGUA CATALANA

QUESTIONARI 26

Vestits de dona

1. Noms de còpies antigues, o de les que encara es porten.—Diferents parts d'aquestes còpies.—Capells, parts i ornaments del capell.—Mocador de cap; de seda, de cotó; mocador de llana, manteleta, mocador de mitja fulla, bufanda.

2. Manera de portar els cabells.—Pentinats : alt, baix; monyo de trenes, monyo rodó; bucles; clenxa, cabell partit, serrell, patilles : Pentinar el cabell, arreglar el cabell, escabellar, arrissar, ondular. — Estar ben pentinat. — Rets, agulles, pintes, passadors. — Coixinet per portar un cistell o altra cosa al cap.

3. Vestits de dona.—Els ornaments, «posar-ho tot a sobre».—Una dona mal vestida, mal arreglada, amb el vestit arrugat, etc...

4. Camises : diferents classes i diferents parts.—Calces i diferents parts.—Cotilla, les bernilles, les tanques, la punta, el cordó de la cotilla, etc.—Les enagües, el jupó, la jupa, el cos, el vestit, les faldilles, la camisola, els maneguins, la brusa. — Vestits que es posen les dones per fer feines brutes : davantal, maneguins. — Vestits d'hivern, guants, manguito, xal, tapaboques, capa, boà. — Vestits de dol : crespó, granadina, etc. — Coll, puntes, brodats, cintes, franges, gafets, tanques, etc.; el pitet, la trinxà, etc.

5. Noms dels vestits d'infants : jupetí, bolquers, tapa bolquers...

6. Repassar els vestits; sorgir, arreglar; fer un sorgit, posar un pedaç, un pedaç cosit per sobre, etc.

QÜESTIONARI 96.....

El cànem i el lli

1. Noms vulgars del cànem i del lli i de cada una de llurs parts : canya, flor; la grana, els canyamons. — Derivats de cànem. — El cànem mascle i el cànem femella. — Els camps sembrats de cànem. — La folcada, el manat, la gavella, la garba, la garbera de cànem. — L'espantall dels ocells.

2. Sembrar cànem; herbejar, arrancar, engarbar.

3. Amarar el cànem; l'amarador; coure el cànem. — La bassa canamera. — Treure el cànem de la bassa.

4. Vergar o granar el cànem. — Les vergadores i les seves parts. — Els manats. — Les canamuixes. — L'espadella : espadar el cànem. — Bregar cànem; l'època de bregar el cànem.

5. Pentinar el cànem; el pinte i les seves parts. Diverses classes de pintes de cànem. — El pentinador. — El bri, la filassa, l'estopa. — El cànem pentinat: els moixells, els serros.

6. Altres paraules referents a la preparació del cànem, no citades.

QÜESTIONARI 27

Les feines de la casa

1. El rem d'una casa (menatge); menar una casa. — Tenir casa parada. — La casada, la família.
2. L'amo, la mestressa, el mestre, el patró, el senyor. — El servei : mosso, minyona, criat, criada, mainadera, reganxo, un missatge. — Llogar, el contracte, la col·locació, el jornal, la setmanada, la mesada. — Desdir-se, desfer-se d'un contracte.
3. Els treballs domèstics : treballar, el treball; ordenar la casa; col·locar les coses al seu lloc. — Fer els llits; airejar les habitacions. — Escombrar (agranar); l'escombra; les escombraries; el plegador. — Espolsar, la pols, els espolsadors. — Netejar, net, la netedat, rentar, fregar, el fregall, el drap, l'eixugamà. — Fer disabte, fer neteja. — Plegar la roba, picar-la. Tacar, la taca, treure les taques.
4. Enllustrar les sabates; el llustre (bola); la capsà; el raspall; untar les sabates. — Anar a plaça, anar a mercat, anar a proveir; anar a llenya. — El coc, el cuiner; l'home que es dedica a les feines de les dones (doneta).
5. L'habitació, el pis, la casa, l'estatge; estatjar, viure, donar comiat. — Quedar-se, tornar a casa; el casolà. — El propietari, el llogater, el lloguer, l'amo, el masover. Contractes d'arrendament : a parceria, a l'escriu, etc. Explicar detalladament les diverses classes de contractes de cases, camps i bestiar.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 98.....

Les labors de la dona

1. La labor; la taula, el paner, fer petites labors.
2. Filar, el fus, la filosa i ses parts, la fusada, el retorcedor. — La màquina de filar llana i les seves parts. — L'aspi, el ram (madeixa); les debanadores, el cabdell.
3. Fer cadeneta, l'agulla, els punts. — Fer mitja : les troques, la mitja, la cama, l'estisoreta, la costura, els punts; matar els punts; la punta, el peu. — Tornar les mitges; refer els peus; sorgir, apedaçar, etc.
4. El ganxet, fer ganxet.
5. Brodar, la brodadora. — L'agulla de brodar, el també; el canyamàs; asenyalar roba, les lletres.
6. La punta, la puntaire, la peça de punta. — Nom de diverses classes de puntes. — El coixí, els boixets, etc. Cançons de puntaires.
7. La modista, la moda, l'aprenenta, la fadrina. Guarnir, remuntar un vestit. — La forma, les guarnicions.

QÜESTIONARI 99.....

La vista

1. La vista : tenir una vista bona, dolenta, flaca, clara, fosca. Ser curt de vista. — Veure bé; no veure gens. — Llusco, guenyo, bisco; mirar contra govern; borní. — Tornar-se cec.
2. Malalties de la vista : inflamació, taques o bromes, lleganyes; lleganyós. — Les llàgrimes; llagimejar. — Remeis pel mal d'ulls. — Les ulleres; classes d'ulleres.
3. Qualificatius dels ulls : sortints, enfonsats, foscos, clars, de gat, d'arengada, cernuts, inflats, etc.
4. Veure, obirar, distingir, reconèixer, seguir amb els ulls, perdre de vista. — Fixar la vista, tapar els ulls, badar els ulls; ser tot ulls. — Ulls com unes taronges, etc.
5. Mirar, la mirada; un cop d'ull, una ullada. — Mirar boca-badat, contemplar, menjar-se una cosa amb els ulls. — Mirar de cua d'ull, espisar, guinyar. — Abaixar els ulls, mirar de través, etc.
6. Vista fixa, viva, intel·ligent, franca, dolenta, ferotge, apagada, estúpida.
7. Dites i comparacions : Mirar de fit a fit; clavar la vista. — Tenir els ulls de gat, de mussol, etc.

esperamental
clarura

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 100

La llum i el foc

1. La llum; el dia; l'alba; el raig de llum; lluminós. — La claredat, la claror, clar, visible; aclarir, aclariment. — Fer llum, girar llum; lluir, lluent, lluïssor, relluir. — Llamp, llampegar, ^{re}llampec, la centella. — Reflectir, el reflexe, resplendir, enlluernar, enlluernat.

2. La fosca, fosc, foscó, enfosquir-se. — ~~l~~ombra, fer ombra, veure ombres. — Lluent, clar, transparent, visible, invisible, imperceptible. — Frases : clar com el dia; fosc com una gola de llop.

3. El foc, la foguera, la foguerada. — Focs de festa : foc de sant Joan, foc de sant Pere, foc de sant Antoni. — La flamarada, les flames, les guspines (espurnes, gabaigs), calar-se foc, encendre's. — Frases : tirar llenya al foc; jugar amb foc, etc. — El foc follet (creences). — Maneres de fer foc i llum : la pedra foguera, l'esca, el pedreny. — Les teies, les falles, les antorxes, les candeles, el llum d'oli (llum de ganxo, llum d'encruia). — Encendre, bufar, ventar, el ventall, el contier, etc.

4. Cremar, cremada, cremat. — Gust de cremat. — Escaldar, escalfar, estebiar. — Escalivar. — El caliu, el brescal.

5. L'incendi, el foc, l'incendiari; la vermellor. — La bomba d'apagar foc i les seves parts.

respland
resplandeje
aigua
clade foc
crenel
ati
crema
resor
sucanat
de
de calor
estorrollar
bufador
escampar el caliu
manxa
tindrie bifera
espurnegall
brasiua

QÜESTIONARI 102

I

Les malalties

(Que s'indiquin els remeis populars de curar-les)

1. Mal de gola, minoves, garrotillo, butllofes, galteres, airat del cap, embromat, cadarn, tos, catarro, empitarrat, grip, pulmonia, tisi, patir d'ofec, asma, inflamació del sagí, flatositats, gastràlgia, perbocar o gitar; tenir fàstic, fer ois, còlic, restrenyiment.

2. Estremituds, assentat de barres, rampa, mal de Sant Pau, feridura, estar tolit, impedit o paralític, cop de sangs, decandiment, follia, bogeria, desvari, neguit, frisança, reblaniment cerebral, coïssor, febres, tifus, tercianes, quartanes, paludisme, epilèpsia, febre de la llet, poagre.

3. Hidropesia (aigua al ventre), fel sobreeixit, esllomat, erisipela, xarampió, escarlatina, verola (pigota), mal napolità, purgacions, flaquadat de sangs, escròfula, tumors freds o llamparons, raquitisme, palpitations.

4. Corcat d'ossos, gangrena, cranc, moll d'ulls, brià, lepra, tinya, tinyós; ronya, ronyós, cataracta, miòpia, guenyo, guerxo, colerina, pesta.

Les malalties

Anomalies, estats patològics, símptomes

1. Crosta, botó, pústula, mussol, berruga, piga, clotet de la bellesa, pigues.
2. Repeló, clivelles, penellons, arrugues, llúpia, úlcera, fístula (font), mula, butllofa, abscess, vesper, furóncol, panadís, escata, sarna, durícia, ull de poll, tumor, trenc.
3. Trencadura, pasm, borborisme, torticolis, escleròtica, lleganya, lleganyós, reumatisme, sangrar, hemorràgia, morenes, menstruació, pol·lució, impotència, eixorquia, cuc solitari, calfreds, vertigen.
4. Estabornir-se, migranya, esglaiar-se, mal de cap, malenconia, enyorament, angoixa, angúnia, gastament, estar prenys, dolor del deslliurament, deslliurar, parir, parir dels animals.
5. Lesions : plaga, tall, encetat, aixafada, esgarrapada, unglada, girada, mal gest, carn-esqueixat, girada de peu, macadura, luxació o desllorigat, coix i coixera, ranc, fractura d'os, enfebrament.

Les malalties

1. Malaltia : malaltia lleu, llarga, encomanadissa, atac, epidèmia, malalt, malaltís, desnarit, xaruc, exhaurit, picada, costura, bony, banya, pellar-se, inflamar-se.
2. Defectes corporals : quec, coix, geperut, llavifès, goll, peu de pinya, camatort, bancal, el que no pot distingir les colors.
3. Malalties del bestiar : *a)* raça cavallina : borm, vives, mals de ventre, ventrellada, mal de ventre, llamparó, sord, cec, enfosura, coixera, esparverany, sobreòs de la canya, gavarró, alifafes o aiguarols, clivella del casc, agrió, taló ma-segat.
4. Malalties del bestiar : *b)* raça bovina : embotir, mal de melsa, panadís dels singlots, mal de ventre; *c)* malalties del gos : tinya, ràbia, paparres; *d)* malalties del porc : mal blau, mesell, taques, etc.
5. Malalties del bestiar : *e)* bestiar de llana : gamat, modorro, pigota, coixera, carbó, podridura, mal de boca, mal d'unglot, etc.

La mort

I

1. Morir, mort, morta, moribund. La mort. Proverbis sobre la mort; mortal, immortal. Expressions sinònimes de morir : expirar, aclucar l'ull, perdre, acabar els dies. Frases despectives per *morir* : fer l'ànec, anar a fer malves, etc.

2. L'agonia, agonitzant, el rogallo de la mort, sentir-se la granota, perdre el respir. Senyals de la mort : la suor freda, els ulls envidriats.

3. Mort violenta : matar, assassinar, l'assassí, rompre el cap, escanyar, reben-tar, estripar, aixafar el cervell, emmetzinar, les metzines, negar-se, el negat.

4. El suïcidi, suïcicat, el suïcida; llevar-se la vida, acabar els dies, etc.

II

1. Cadàver, mort, ossos, cap de mort, llençol, sudari, llit de morts, baiard, bagul, caixa de morts, vestir el mort, enterrar el mort, vetllar el mort, i costums que hi ha.

2. Enterrar, enterrament, sepultar, desenterrar. Comunicar pels carrers la mort d'algú; convidar a l'enterrament; l'esquela; acte de defunció.

3. La comitiva que va a l'enterrament; el cap de dol; el vestit de dol dels homes : la capa; el vestit de dol de les dones : la mantellina, el mocador gran, la desca o cistella d'oferir. El drap que tapa el taüt; l'expressió del condol. Les ploranes. Repartiment de menjars i de vestits en ocasió de la mort d'algú i altres costums.

4. L'ofici de difunts; el cerimonial de l'enterrament; les matines; l'oracional de difunt; oracions populars que es diuen a la casa del difunt. Expressions emprades en parlar dels difunts : « — Déu li perdó... », « — Déu l'hagi perdonat », « — Déu a la glòria el tingui ».

5. El cementiri, el fossar; la fossa, fer la fossa, el fosser, l'enterramorts. La tomba, la llosa, el panteó, el nínxol, l'epitafi, la creu, els rosers que es planten al cementiri.

Animals de tir, de sella i de bast

**Carros, carreters, cavalcadures, arreus de tirar
i de muntar**

1. Animals : animal de muntar, de tir, de bast, de sella; animal de davant i d'arriata (davanter i escaler); animal curt d'alè, embogegat; guit, feréstec, mans, allomat, etc.

2. El carro, la carreta i les seves parts : vano, virolles de caragol, volanderes, baranes, botó, braços, cèrcols de la vela i de la barana, corba, descansos, eix o fusell, espiga (entre corba i corba), espigó de la carreta, estaques o baranes del carro, extrems o puntes de l'eix, femella de caragol, forcat, fusell, galga, morsa (per a construir carretes i carros), palmelles del carro, raig, topò, troba, etc.

3. Els guarniments : albarda, barbada (per a subjectar les barres del cavall), bast, vencilló, brides, bridó, cabçada, caparrassó, castellet, catipó, cingla, sivelles, clàvies, collar, collaret, corda per a apretar la cingla, corretja, cluques, dessuador de xarpellerà, encoixinat del collar, estreps, estrijol, ganxos, gropera, xurriaques, aluda, manta, morralles, picador, pitral, ramal, ramalar, raspall, reculants, regnes, retranga, ronsal, sella i ses parts, selló, sofra, tafarra o rabasta, tirandes, ulleres, ventrera, xalma, xapes de reculants.

II

Cotxes, muntures, equitació

1. Anella que passa sota la cua del cavall, arçó, setis del cotxe; balanci, ferreta de la brida, bastet, brancards; canviades al trot i a galop; caputxa; cassoleta, se-dasser, ciriol, corretges de les muntures, coberta del cavall, corcoll, engallador, estreps, faldeta de la brida, clars de ferradures, fus, genolleres, gropera, guarda-llances, llimoneres, maletí de gropa, manta d'estable, martingala, morrió, morral, mos, ormeig, portamossos, portella del cotxe, randatge, reculants, serrató, ser-reta, sobrellom, tambor, xabrac o coberta de la sella del cavall.

III

Eines del guarnicioner

Agulles, aleva, alicates, broca o xaira, boixetes o llisetes, compàs, coltells, des-emborradores, classes d'estenalles, estisores, entretallador; classes de ganivets, grifa, llancetes; classes de màquines, martells, matacantells, ungeta, passacordes, classes de punxons, ratlladors, ribot, taules de sabater, trinxets, trocadors.

Pesos i mesures

I

1. El pes, pesar, la pesada, feixuc, pesant, pesadesa, sospesar; lleuger; ponderar, imponderable. Pes brut, net; fer bon o mal pes. Un fardell, un farcell, feix. Part, partir, la meitat. Proverbis : pesant com el plom, feixuc com el ferro, lleuger com la palla, etc.

2. Les balances i llurs parts : els plats, el fil; la romana, el piló, els ganxos; la bàscula i les seves parts; la balança de pesar moneda, afinar el pes; els pesos de les balances.

3. Pesos antics : la tona, la carga, el quintar, la lliura, la mitja lliura, el quarteró (6 lliures), el mig quarteró, l'unça, l'argenç. Pesos moderns : el quilo, el gram, etcètera. La pesada, pesar a ull.

4. La mesura, mesurar. Termes generals : dimensió, espai, interval, superfície, volum, circuit, contorn, distància, extensió, etc.

II

1. Mesures lineals : el peu, la passa, el polze, el forc, el braç, la cana, el pam; etcètera; indicar llur equivalència en centímetres.

2. Mesures de superfície : la mojada, la junta, la quartera, el jornal, el quartà, la forca, la cana, etc.

3. Mesures de capacitat : *a)* per a vi : la carga, el bot, el setzè, el mig setzè, el porró, el petricó; *b)* per a oli : el bot, el mallal, el quartà, la quarta, etc.; *c)* per a grans : la quartera, els tres quartans, el mesuró, el picotí, l'almud, la barcella. Mesures de capacitats modernes : el litre, el decalitre, l'hectolitre.

4. Mesures especials : *a)* per a la llenya i el carbó : somada, carga, quintar, arrova; *b)* per a la llet : porró, petricó, novena; *c)* per a la sal; *d)* per al camí : dia, hora, quart; *e)* per a la navegació; *f)* per a les garbes : garbera, vintena, modoló, cavalló, etc.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 110

El molí

1. El molí; classes de molins (molí d'aigua, molí de sang i molí de vent).
2. Les parts de cada un d'aquests molins (mola, rodet, pastera, tramuja, etc.).
3. El moliner, la molinera, moldre, la mòlta, etc.
4. Preparació del blat per la mòlta : rentar, triapedrar, etc. Manera de cobrar el treball de la mòlta (molturada).
5. Els diferents atuells que serveixen per moldre o ensacar la farina (sanalla, mesura, pala, garbell, escombra, etc.).
6. Els diferents productes del molí (flor de la farina, farina, segon, grut, segones, terceres, quartes, grumolls, pols, etc.).

QÜESTIONARI 111

La caça

1. La caça, el caçador; ormeigs del caçador de salvatgina : l'escopeta i les seves parts; el sarró, la cartutxera.
2. Les parades de la caça i els llocs on s'amaga : cau, jaç, etc.
3. Les classes de peces de caça major : llebres, cunills, perdius, isarts, óssos, guineus, teixons, etc.
4. La caça d'ocells amb filats, reclams, ballestes, lloseres, etc. Ocells que s'agafen amb filats.
5. La caça amb rams : el ram, el vesc, les creueres, l'ensa, etc. Ocells que s'agafen amb ram.

QÜESTIONARI 119

La cuina : Els menjars

1. Cuinar, cuiner, cuinera. Coure, cuit, cuita; cru; coure i recoure; escalfar i rescalfat. Diferents maneres de coure : escalivar, rostir a la brasa, fregir, bullir, escaldar, etc.
2. Els menjars : brou, sopa, servir la sopa, escumar l'olla, etc. Sopa clara, espessa, etc. Frases : moll com una sopa; torrat com una sopa, etc.
3. L'escudella : classes d'escudella o bullits : escudella de pagès, farro, fari-netes, carabassa, fideus, macarrons, etc.
4. Menjars preparats amb verdures i farciments.
5. Condimentacions : amanir, trempar, salar; pebre, mostassa, vinagre, oli, espècies, nou moscada, clavell, canyella, orenga, llor, etc.

QÜESTIONARI 119

La carn

1. Carn de carnisseria : classes de carn i els noms de les diferents parts de l'animal (bou, vedella, anyell).
2. Menjars preparats amb la carn : estofat, carn d'olla, costelles arrebossades, filet, etc. La salsa : classes de salses; la salsa.
3. Menjars preparats amb peix.
4. El carnisser; la carnisseria, el taulell, la ganiveta, la mitja lluna, el soc, etc. El cadafalc on es maten els animals i els instruments que s'usen.
5. La cansaladeria : classes de carn de porc : llom, fetge, testets, etc. Les botifarres, les llonganisses. L'embut, els pessols, la màquina de trinxar carn, etc.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI *114*

La digestió

1. L'estómac, el pedrer, el païdor (dels ocells). Fer la digestió, digerir, digerible, digest, indigest; digestió, indigestió. Persona que digereix bé; tenir bon païdor.
2. Classes de païdors o estòmacs : païdor de camell, de gallina, etc. El contingut de l'estómac. La bilis, creences i frases.
3. El singlot; tenir singlot, singlotar. Creences que fan referència al singlot; fórmules per fer-lo passar. El rot, rotar, eructar, etc.
4. Les agrors de l'estómac, mal gust o mala olor de la boca : Tenir ascós, el cor remogut, ganes de treure o perbocar. Mastegada que es treu. Vomitar, els vòmits; classes de vòmits; tenir ganes de vomitar, etc.

QÜESTIONARI *115*

Les begudes

5. La beguda, el bevedor, potable; beure a glops, beure a trago, a xarrups.
6. Classes de begudes : vi, vi bo, cervesa, aiguardent, mistela, cidra, aixarop, llimonada; els licors; el cafè, la cafetera, el solatge; la copa de l'estudiant. El te, el joc de te; la xocolata.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 116

La salut

I

1. La salut, sà. Bona salut. Preguntar per la salut : «— Ho passeu bé?» L'estat de salut; perjudicial per la salut : malsà, insaluble. Conservar-se, mantenir-se, etcètera. Frases.
2. Tenir bons colors a la cara, fer bona cara. Éstar robust, fort, vigorós, etc. Fortificar, fortificant, etc.
3. Feble, delicat, home de salut trencada, cascat, decrepit, amagrit, etc.
4. Indisposició, indisposat, trobar-se bé, no trobar-se bé, sentir frisança, tenir febre, etc.

QÜESTIONARI 117

II

1. La malaltia, malalt, malaltís, caure malalt, agafar una malaltia. Malaltia lleugera, greu, perillosa, crònica. Malaltia contagiosa, el contagi; una epidèmia, infectar, infecció, els microbis. Atacs, ràbia, etc.
2. Enllitar-se; estar en un clot de lit, no sortir de la cambra, estar més mal: empitjorar, agreujar-se, complicar-se, complicació, esgotar-se, esgotament. Estar en perill, condemnat, perdut, etc.
3. Sofrir, sofriment, sofert, patir, sentir penes.
4. La dolor, dolorós, dolença. Tenir tremolar, la pell de gallina, els rodaments de cap.
5. Classes de dolor : reumàtic, reumatisme, dolor forta, punyent, viva, violenta. Patir com un condemnat, portar la creu, beure el calze d'amargura. Ésser sensible, insensible, impassible, indolent, etc.

QÜESTIONARI 118

L'estatura

1. L'estatura, la talla, etc. Diferents mots per a designar una persona segons son aspecte físic : gran, petit, gras, magre, gruixut, prim, etc. Comparacions satíriques : gras com una bota, alt com un Sant Pau, prim com un fideu, etc.

2. Actituds, posicions. Fer bona o mala cara. Les ganyotes, les carasses. Plantar-se, caminar, aturar-se, etc. Mots per a designar les diferents actituds : estar-se dret, alçar-se, asseure's, estar assentat o assegut, estirat, allargassat; estar de panxa per avall, d'esquena, de sobines; estar agenollat, ajupit, aciofat, encorvat, etc. Anar a peu coix, escamarlat, ser garrell, etc. Portar a coll-i-bè, portar al braç, portar sota l'aixella. Plegar els braços, cloure els punys. Fer l'arbre forc, etc.

QÜESTIONARI 119

Els moviments

1. El caminar, caminador, la mandra. Anar de pressa, a poc a poc, en calma. Lleuger, feixuc, lent. Gronxar-se, anar de dret, de través, etc.

2. Diversos significats d'anar : anar a peu, a cavall, a poc a poc, de pressa, de tort, etc. El cansament, la fatiga, les bollofes o cascades dels peus, etc.

3. El pas, pas ilarg, pas curt; doblar el pas, allargar el pas, escurçar el pas, etc.; pas feixuc, pas lleuger, segur, etc. Tenir el pas segur; donar un pas fals, etc.

4. Defectes del caminar : caminar a peu coix, rancajar, estalonar, etc. El bastó, les croses, etc.

5. Córrer, el corredor, els cóssos. Frases i comparacions : córrer com el vent, córrer com una daina, tocar de talons a les anques, etc. Trotar, el trot; galopar, el galop.

6. Saltar, el salt, saltador. Diferents classes de salts. Llançar-se, tirar-se; el salta-marges, etc.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 120

La infància

I

1. Donar llum, i tots els mots que fan referència al part.
2. La criatura nada; nadaló, bateig, moro, infant, etc. Les robes dels infants: camisola, farcet, gambuix, capçó, còfia, teles, bolquers, faixa, etc. Calçar un infant, el vestit, el bavera, el bergansí. Les carrutxes, els caminadors.
3. L'hereu, el fadrístern, el fadrí, el caganiu, la pubilla; caure de l'escambell. El fill il·legítim.
4. Alletar, l'alletament; els pits, el mogró, mamar, tetar, venir la llet; desmamar. La dida, el didot. El biberó.
5. El bressol o bres, bressar. Donar dibuixos del bressol i les cançons que canten les mares en bressar els infants.

QÜESTIONARI 121

II

1. Els senyals característics en la naixença d'un infant. Creences. Les taques naturals (enveges). Mots per designar una criatura ben feta o mal feta, sana o malalta, llarga de cames, curta de talla, rabassada, etc. Una criatura malaltissa, flaca, magra; grassa, robusta, valenta, fornida, etc.
2. Créixer, fer-se gran, engreixar-se. Una criatura petita, desnarida, nana, geganta, etc. Derivats. L'alçada, la gruixària, la joventut, la vellesa, etc.
3. L'educació: educar, acariciar, afalagar massa una criatura; mimar-la. Abandonar una criatura, pujar-la malament, viciar-la.
4. Fer petons a una criatura. Termes de carícia que es diuen a les criatures. Noms que els infants donen als pares. Noms que es donen als animals. Quines paraules es diuen a les criatures per fer-les menjar, beure, etc. Fer moixaines, fer les lleganyes. Jocs que es fan als infants que es tenen a la falda: ral, ralet; aquest és el pare, aquest és la mare... Ésser indulgent, just, sever, etc. Renyar, rependre i castigar les criatures. Estimar-se més una criatura que l'altra. Les recompenses. L'obediència.

QÜESTIONARI 122

III

1. Qualitats i defectes: un bon minyó, un nen dolent, creient, dormilega, menjaire, llamenc. El nen gormand; les gormanderies o llamins. Menjar d'amagat. Lloc on els nens s'amaguen les llaminadures. Un nen tímid, vergonyós, falaguer. El nen indiscret, viu, tafaner, escarrabillat. L'imbecil, el nen ximple benaventurat. El perdulari, el vailet enfutimat. Ploraner, sumicós, gemegador. Plorar, cridar, somicar. Nen brut, net, curiós, que tot ho esquinça, que tot ho embruta, etc.
2. Tartamudejar, parlar malament.
3. Les peces de vestir dels nens fins que duen calces. Les primeres nocions d'educació.

OBRA DEL DICIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI *129*

La milícia

1. Militar, milícia. La tropa, els soldats, l'exèrcit. La quinta, quintar, sor-tejar. Revisar, donar per soldat, cridar a les files.
2. Termes per a designar la divisió de l'exèrcit i tots els altres cossos armats: brigada, esquadró, batalló, companyia, terç, columna, sometent, etc. Graus de co-manament : general, coronel, capità, sergent, caporal, soldat.
3. Les armes diverses : cavalleria, infanteria, enginyers, sanitat, etc.
4. L'uniforme i les seves parts; la mutxilla.
5. Les peces de l'armament : canó, metralladora, llança, espasa, sabre, fusell, vaina, les granades, les municions.
6. El servei militar : el quarter i les seves dependències. L'equipament; les maniobres; les revistes. Altres mots que fan referència a la vida militar.

QÜESTIONARI *124*

Els amfibis, mol·luscos i reptils

1. El gripau, la granota, la reineta, el capgròs. El cantar de les granotes.
2. L'escorpí, l'escorçó, oli d'escorçó. La tortuga.
3. El caragol, classes de caragols : d'horta, bovers, caragolins. El llimac, el caragol negre.
4. La serp (grossa), la serp, la víbora, la serp d'aigua; serpentejar, rosse-gar-se. El llargandaix, la sargantana, la salamàndria, la sangonera.
5. El cuc de terra; classes de cucs (lombrics) : de carn, de la pell del bestiar de llana i boví, del blat. Cucat, rosegat dels cucs.

Pobresa i riquesa

1. El pobre, el pobret, la pobresa, empobrir-se. La misèria, el miserable, pobre com una rata ; rata d'església. Desgraciat, la desgràcia, el contratemps, perdre la fortuna. Anar a rossegons, anar ancapenjant, tirar el ruc per la cua, pobre de solemnitat ; empenyorar-se, casa d'empenyorament ; el montepiu.

2. El captaire, el mendicant, demanar caritat. El rodamón, el gandul, el tronera, el pòtul, el mort de fam, el bohemí.

3. Les alforges del captaire. Fórmules de demanar caritat i benediccions que es desitgen al que la fa. El que viu a l'esquena d'altri : el paràsit, el picaportes. L'almoïna, demanar almoïna, captar, la capta ; el donat. Ajudar, assistir, socórrer, l'ajut, l'assistència. La caritat, caritatiu, la beneficència.

4. L'estalvi, estalviar, fer economies, economitzar, la sort. Heretar, pervenir, l'hereu, l'herència, desheretar. La fortuna, afortunat, ric, la riquesa, pervenir una fortuna.

5. L'avar, l'estret, el puny estret, l'agarrat, l'avariciós ; l'avarícia, la mesquina. L'usurer, la usura, el jueu.

6. El generós, la generositat, pròdig, prodigar, donar. Frases i proverbis sobre la riquesa i la pobresa.

El comerç

1. La botiga, el magatzem, emmagatzemar, el botiger, el dipòsit. Les parts del magatzem o de la botiga : el despaig, la rebotiga. Les mercaderies, els escapulons, el rebuig, mercaderies sense valor. Qualitats de les mercaderies : noves, dolentes, avariades, etc. Tenir una mercaderia, un stok, una provisió, proveir-se. La raó comercial, el rètol, la patent o marca. El comissionista, la comissió, el patró, l'aprenent.

2. Vendre, malvendre, el venedor, la venedora. Esquinçar, tallar. Preu, classes de preus : car, encarir ; augmentar el preu. La tarifa, la taxa, la sobretaxa, la factura, el carnet, l'albarà, saldar. Rebaixar, la rebaixa, la remesa, bon preu, a preu baix. Vendre a fiar. Gratuït, de franc. Comprar, comprador, la compra, comprar car, barat.

3. La fira, el mercat ; reconèixer un animal, les tares ; regatejar, falsificar, mercadejar. Costums de les fires.

4. Transacció ; el contracte, classes de contractes en la compra-venda d'animals, de volatam, de robes, de verdures. Els contractes escrits, les guies d'animals.

5. La subhasta, els encants, encantar, el pregoner.

6. Salari, la soldada, la setmanada, els honoraris, sou fixat i sou eventual, la gratificació, les estrenes, les propines.

QÜESTIONARI 127

El comerç

1. El comerç, el comerciant, el tràfec, el moviment. La indústria, l'industrial, el negoci. El mercat, el marxant, el negociant, el viatjant, el camàlic, el dependent, el saltataulells, l'aprenent.
2. La merceria, els objectes de merceria : els botons, els fils, els rodets, les puntes, etc.
3. Les associacions de comerciants. Les cotitzacions, el risc, especular, l'especulació. Importar, exportar, explotar un negoci ; acaparar, vendre al detall, vendre a l'engròs. Oferir, l'oferta, comanar, la comanda, lliurar, el lliurament.
4. Expedir, fer una expedició, enviar. Embalar, empaquetar, embolicar, un bolic, un fardell, un paquet, una paperina.
5. Donar guany, rendiment ; trobar el compte, buscar el profit, buscar avantatges, els beneficis, els petits guanys. Embutxacar, engreixar-se, fer trampes.
6. La rifa, els bitllets, perdre, guanyar, el cap-i-cua, el número premiat.
7. El contraban, el contrabandista i mots que hi fan referència, la duana, el duaner, el carrabiner, el port franc, el frau, la frontera.

El diner

1. El diner, la moneda, peces d'argent, d'or, d'aram, etc. Monedes antigues i monedes modernes, els escuts, les lliures, els sous, els quartos, les malles, les unces, els xinxons, els duros, els naps, els cèntims, els canets, les xapes, etc. Peça bona, falsa, esquerdada, que té bei, etc.

2. La bossa : classes de bosses ; bosses de couro, de pell de gat, de fil, de fil d'argent ; el portamonedes. La caixa, la caixeta, la caixa o banc de les ànimes, la guardiola.

3. Costar una cosa, costa, val ; una despesa. Valer, el valor ; el preu, posar preu (estimar) l'alça, la puja, la baixa ; despreciar. L'import, la suma. Les despeses, gastar, llençar els diners i frases semblants. El deutor, el mal pagador ; tenir un gep. Indemnitzar, cobrar en espècies, a mitges, a barquera. *

4. L'albarà, el rebut, el compte.

5. El banc, el banquer, el paper de banc, el capital, els cabals ; l'interès, la renda, els rèdits. La fiança, fer fiança. Canviar, descanviar, deixar diners, fer un préstec, manllevar, un manlleu. Deure, tenir deutes, el deutor, el creditor, la hipoteca, hipotecar, l'obligació. Proverbis referents al diner.

La ferreria i la forja

1. El ferrer, la ferreria, la manxa i les seves parts, la fornal, la pica.
2. L'enclusa i les seves parts, la bigorna, el martell, el mall, el tallaferro ;
mallar, martellar.
3. Les estenalles, les pinces i altres eines del ferrer.
4. Ferrar, la ferradura, el botavant, les traves ; el casc del cavall, els unglots,
els claus de ferrar, els forats de la ferradura.
5. El clavetaire ; eines de fer claus, el tornavís, etc.
6. El serraller, el manyà ; feines especials d'aquest ; forjar, trempar, recoure,
refredar, matxacar, etc.

Oficis diversos

1. L'esmolet, les eines de l'esmolet : la roda, la mola, l'obi ; el dipòsit de dessota la mola ; la pedra d'esmolar els ganivets. Afilat, esmolar ; el tall, el fil, les osques ; buidar una eina de tall.

2. El vidrier ; el forn de vidre i les seves parts. Les eines del vidrier ; remanar pasta, la massa de la pasta ; bufar. Peces de vidre usuals en el servei domèstic.

3. El rellotger, el rellotge de campanar, el rellotge de paret, el rellotge de butxaca, el despertador ; altres classes de rellotges. L'esfera, la minuteria, les busques, les hores, els minuts, els segons. Les peces de la maquinària del rellotge.

4. El barber, la barberia ; eines del barber : la navaja, la bacina, el passador, la brotxa, afaitar, repassar, tallar el cabell ; les estisores, la pinta, la màquina.

Oficis diversos

1. El terrisser, l'argila, el fang, els motllos, el torn i les seves parts. El forn : parts del forn i les eines de remenar-lo.
2. Nom de les diverses peces de terrissa conegudes en el vostre poble i indicació de la localitat d'on procedeixen.
3. El teuler : lloc d'on es treu la terra, la bassa on es pasta, els motllos ; el fang pastat. Peces diverses que es fan en les teuleries : els maons, els rajols, les teules, els cairats, etc. La bòvila i les seves parts.
4. El llautoner : l'obrer que posa canonades i fa sèquies. L'aixeta i les seves parts.
5. L'escura-xemeneies i les seves eines.
6. El corder i les seves eines.
7. El barreter ; eines del barreter i classes de barrets que fa.
8. El ganiveter ; eines del ganiveter i classes de ganivets.
9. L'aguller ; eines de l'aguller i classes d'agulles.
10. L'herbolari ; herbes medicinals que acostuma a vendre.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI *112*

Oficis diversos

1. El torner, el torn, i les seves parts : l'arbre, el pedal, les corretges, etc.
Eines auxiliars del torner.

2. El carreter ; el fuster grosser ; el constructor d'arades. Termes referents a la construcció de l'arada ; reparar l'arada.

3. El sedassaire : l'arer, el porgador, el sedàs, el triapedres, la riscla, la pell, el pèl teixit.

4. Els coves i els cistells : la cistella d'oferir, el paner, la panera, la desca, el cove, el terrelló. (Donar, si es pot, el dibuix de tots els coves, cistells i paners usats en la localitat.)

5. El tintorer, la tintoreria, tenyir, destenyir, destenyit. Substàncies emprades en la preparació dels tenyits. Operacions que es fan amb la roba abans de tenyir-la. Assecar la roba. Els estenedors.

OBRA DEL DICIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 133

Les interjeccions

1. Exclamacions d'admiració : ah!, ui!, oh!, au!
2. Exclamacions de dolor : ai!, uf!, ooh!
3. Exclamacions de dubte : ai ai!, veies!
4. Imitacions dels diferents sons : pam, pim, pum; pataplam; raaam; catxic-catxac, tic-tac, catatric-catatrac, zis-zas.
5. Mots per a designar ràpidament un desig : apa!, vés!, au!
6. Fórmules d'imprecació o d'afirmació.

QÜESTIONARI 134

Noms propis

1. Donar els noms de fonts d'home i de dona usuals en la localitat.
2. Els llinatges més usuals de la localitat.
3. Noms dels masos i cases de la localitat.
4. Noms de les muntanyes, accidents topogràfics i rius de la localitat.
5. Nom dels pobles veïns de la localitat.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 135

Les dimensions

1. Termes generals que es refereixen a l'exterior de les coses : part superior, inferior, cara, costat, recó, angle, fons, base. Els recons d'una cosa. El nivell, anivellar.
2. Alt, alçada. Aixecar, alçar, hissar.
3. Baix, abaixar, aterrar, inclinar, inclinat, estimbar, estar al ras.
4. Fondària, fons, profunditzar, enfonsar-se, engolir, ensorrar-se.
5. Llargada, llarg, llong, allargar.
6. Curt, escurçar, truncar, abreujar, passar, passatger, prest. Termes per a assenyalar un temps curt.
7. Ample, amplada, eixamplar, dilatar, estendre; gruix, gruixària, dens, densitat.
8. Estret, estrenyor, just, prim, aprimar, aprimat, afilat.
9. Gran, grandària, enorme, colossal, immens, infinit, descomunal.
10. Petit, petitesa, *nano*, mosquit, nanell, etc.

QÜESTIONARI 136

La forma i l'aspecte

1. Forma, formar; proporció, proporcionat, simètric; manera d'ésser. Un model, ideal. Deformar un objecte, deformat, geperut, malgirbat, disforme, contrafet.
2. Dret, dirigir, rígid, rígidesa, quadrat, pla, aplanar.
3. Corba, encorbar, oval, rodó, arrodonir, espiral, bombat, còncau, convex, esbiaixat, de gairell, de través, tort, torçar, torta, fer tortes, virar, fer voltes, reblar, aspre, dur, bonyegut, etc.
4. Sot, forat, buit, enfonsat. Ple, omplir, terraplenar, *matxacar*. Puntegut, agut; l'extrem; bec, punta.
5. Bell, bonic, *maco*, bellesa, embellir, agradable, elegant, elegància, fi, finesa, deix, magnífic, superb, incomparable.
6. Lleig, lletgesa, enlletgir, fastigós, repugnant, grotesc, etc.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 134

La quantitat

1. La quantitat. Termes generals, com un munt, massa, multitud, racció, amanta. Expressions emprades per indicar una quantitat de diners, de deutes, de cabells, de puces, d'aigua, de pedres, etc. Adverbis de quantitat : tant, poc, massa, enormement, excessivament.

2. Quant; un exemplar sol, un parell, dos o tres, una dotzena, una manada, un grapat, una peça, un tros.

3. Una quantitat en desordre, un munt, una pila, una garbera.

4. Designacions d'una quantitat petita : un bri, un pessic, un pic, una tirada, un pols, un esquitx, etc.

QÜESTIONARI 138

Les conjuncions

1. I : jo i tu; NI : no puc ni vull; NI... NI... : ni de nits ni de dies; ADÉS... ADÉS... : adés guanyen adés perden; MIG... MIG... : mig de grat mig per força; QUI... QUI... : qui drets qui asseguts; QUE... QUE... : que vells que nous, n'hi havia un miler; TANT COM; AIXÍ COM; EL MATEIX QUE... Exemples:

2. ENTRE : entre morts i ferits; NO SOLAMENT... SINÓ... : no solament ells, sinó els seus cosins; L'UNA... L'ALTRA... : l'una que són pocs, i l'altra que són pobres.

3. O : els bons o els mals; SIA... SIA ... : sia gran sia xic; PERÒ s'ho feien, però no podien; SINÓ : no té sinó un fill; AMB TOT; TANMATEIX; MÉS AVIAT; DONCS : plou, doncs no surtis; ENCARA; DEMÉS; ENDEMÉS; MÉS.

4. Ús del QUE per a la introducció de tota mena de preposicions subordinades, i donar-ne exemples.

5. Locucions conjuntives : ja que, encara que, sols que, només que, així que, tot seguit que, per bé que, amb que, salvat que, segons que, sense que, ultra que, abans que, després que, des que, d'ençà que, per tal que, de por que, a menys que, a fi que, fins que.

6. Vist que, posat que, puix que, mentre que, com que, SI (saps si vindrà?), com, puix, car, perquè.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI *189*

Les preposicions

Advertiment : Es recomana als col·laboradors d'indicar si estan en ús els exemples que aduïm i d'afegir-hi tots els que hi faltin.

1. La preposició **A** : es miraven l'un a l'altre; em miraves a mi; com el gat a la rata; demanar flors a la masovera; aconsella a ton germà; contribuir a pagar; com a bons germans; baixar a la cripta. Ús de l'**AMB** : comprar amb diners; venir amb la tartana. Ús del **DE** : això és dels nois; n'hi ha de grans i de petits; no en tinc cap de petit; estem segurs d'ell; no m'era permès d'anar-hi; gens de fred; prop de casa; dins de la caixa; vora de la font.

2. Ús de la preposició **EN** : havia viscut en tres llocs diferents; en una sala; no he pensat a fer-ho.

3. Ús del **PER** : passava pel carrer; doctrines posades per a vosaltres; surt per a Madrid; sortiren pel portal nou; estic invitat per a demà; ho ha fet per ambició; ha estat presa pels enemics; anar a Girona per veure la catedral; ens trobem per casualitat.

4. Ús de **CAP A** : cap a casa; **CONTRA** : contra la paret; **DES** : des de demà; **DES DE**, **DE DES ENÇÀ** : des de Vich, de des ençà que està malalta; **ENTRE** : entre la riera i la casa; **ENVERS** : envers els teus amics; **FINS** : fins que torni; **MALGRAT** : ho farem malgrat ell.

5. **SEGONS** : segons les circumstàncies; **SENSE** : sense res al cap; **SOBRE** : sobre la taula; **SOTA** : sota el llit; **ULTRA** : tota de nou ultra son sou.

6. Locucions prepositives més usuals : a causa, a despit, a excepció, a favor de, a fi de, a força de, al costat de, al llarg de, al peu de, a sabuda de, a través de, de por de, dret a, en contra de, en dret a, en esguard de, en front de, en lloc de, en virtut de, gràcies a, per amor de, per tal de, quant a, sense sabuda de.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 140

La ira

1. La ira, irat, la ràbia, rabiós, enrabiarse. El corcó, el ressentiment, ressentit, home agre, malhumorat, embotir-se, embotit, esbotzar, esclatar.
2. Encendre's, encès, enfuriar-se, enfurismar-se, desesperar-se, bullir, arrufar les celles, picar-li la mosca, estar mal engronyat, tenir les sangs calentes.
3. *Enfadat, enfadós*, posar-se seriós, tenir algun rau-rau, fer el bot, murriar estar picat.
4. Rondinar, rondinaire, malagradós, desmenjat, reganyol, reganyós, envinagràt, rústec, punxegut, espinós, eriçó. Els planys continuats : gemecs, gemegor, ploricons, lamentacions, etc., etc.

QÜESTIONARI 141

La disputa

1. Disputa, disputar, querella, querellar-se, picaplets, debat, discussió, una escena, escàndol, esplet, etc.; partir peres, barallar-se.
2. Insult, insultar-se, ultratjar-se, pessigar, replicar, tornar-s'hi, un malentès, rivalitat, rivalitzar, traïdor, fer traïdories, segar l'herba sota els peus.
3. Batalla, batalla campal, renyina, baralla, combat, batussa, desafiament, voler la raó, donar satisfaccions; arribar als dits, abraonar-se, escalfar-se l'esquena, arribar al cuuro, arriscar-se, agafar-se pel coll, entrebancar; la victòria, guanyar, batre, etc.
4. Bufetada, castanya, morma, bolet, patacada, pinya. Nom de certes classes de cops : masegada, tonyina, etc. El soroll de les bufetades.
5. Turmentar, maltractar, torturar, apedregar, molestar, etc.

QÜESTIONARI 142

Defectes

1. Hipocresia, hipòcrita, dissimular, fingir, fingit, ficció, fer veure, superstició; traïdor, traïció, enganyar, engany, *engatussar*, mentida, mentider, mentir com el diari, farsant, butllofa, bola, embull, embolic, un judas, un comediant.
2. Maliciós, expert, enginyós, hàbil, fi, astut, murri, traïdorot.
3. Refús, esbiaixada, torta, evasives, subterfugi, escapatòria, bescantar.
4. Curiositat, curiós, saberut, el que escolta pels forats, impertinent, fura, tafaner, etc.
5. Orgull, orgullós, embotit, inflat, superb, gall, vanitat, vanitós, tenir el cap ple de vent, fer d'un pet cent esquerdes.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI

La justícia i la policia

1. Justícia (locucions diverses), injustícia, just, injust, justicier. Policia, civil, gendarme, mosso d'esquadra, carrabiner, guarda jurat, agent de policia, etc. Espia, traïdor, propi o missatger. La ronda, patrulla, escorcoll, detenció, *pesquissa*, documentació o papers.

2. Detenir, arrestar, agafar, emmanillar. El *cuartelillo*, la presó, empresonar. Noms de la presó, l'escarceller, els guardes de la presó; noms que els presos donen al llit, a les cel·les, al menjar, etc.

3. Delicte, transgressió, judici, multa, multar, fiança, etc.

4. Crim, criminal, pillet, bandit, malfactor, lladre, gandul, rodamon. Robar, facciós, malfactor, assassí, etc.

5. Els judicis, el jutjat, l'audiència, el magistrat, el jutge, el jurat, la sentència. Acusar, acusat, acusació, el còmplice, el defensor, l'interrogatori, el testimoni, la defensa, el fiscal, culpable, innocent, sentenciar, condemnar, complir la pena.

6. El suplici, la forca, donar garrot, afusellar, el patíbul, l'argolla. Desterar, exili, el presidi.

QÜESTIONARI

La política

1. Estat, país, nació, nacional. Governar, govern, governador. República, republicà, regne, regió, província, districte, municipi, etc.

2. Sobirà, regne, imperi, emperador, rei, príncep, princesa, duc, duquessa, comte, comtessa, marquès, marquesa, baró, baronessa, noble; ducat, comtat, marquesat. Cort, palau, tron, corona, coronar, etc.

3. Autoritats, magistrat, funcionari, empleat. Mals noms que es donen als empleats. El funcionari, l'oficina, la plaça. Nomenar, nomenament, confirmar, el sou, els honoraris, les estrenes; la destitució, destituir, la suspensió, suspendre, la dimissió, dimitir, etc.

4. La política, el polític. Les eleccions, elegir, l'elector, votació, votar, els vots, el col·legi, l'urna, els interventors, les llistes, l'escrutini, *empatar*. Comitè, partit, majories, minories, les dretes, les esquerres. Mals noms donats als partits polítics.

5. La pàtria, patriota, patriòtic; poble, popular, ciutadà, ciutadana; la constitució, la llei, les ordenances, la proclama, el ban. Diputat, congrés, sessió, president, presidir, assemblea.

7. El municipi, el comú, els amprius. Els empleats del municipi, batlle, síndic, regidor, secretari, nunci, etc.

8. El registre civil, el foraster, el natural del lloc. El dret de ciutadania, ciutadà; el consum o la talla, la prestació, el delme, etc.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LENGUA CATALANA

QÜESTIONARI

117

L'energia

1. Energia, enèrgic, decidit, ferm, resolt, determinat; fermesa, resolució. Ésser terc, tòssut. Esforç, esforçar-se, projecte, pla, finalitat, objectiu, intenció, perseverança, aconseguir el fi, costi el que costi, el poder, força, autoritat.
2. Voluntat, voler, voluntari, empena, una voluntat de ferro. Exigir, manar, prescriure, determinar, imposar.
3. Viu, llest, eixerit, bellugadís, inquiet, mogut, xerrameca, trafica, molest, nerviós, nerviositat.
4. Obstinat, entossudit, perseverant, constant. Rebutjar, resistir, fer l'orni, fer el sord, sord de conveniència. Intolerant, tirà, opressor. Violent, violència, brusc, bèstia.
5. Resignar-se, resignació, sofrir, suportar, tenir paciència. Reservat, contingut, tancat.

QÜESTIONARI

118

La feblesa

1. Feble, feblesa, dolç, suau, moll, indecís, indecisió, dubtós, gallina mullada, cagadubtes, etc.
2. Apatia, indolència, indiferència, indiferent, un tant se me'n dóna. Impasible, impertorbable, flemàtic, no li fa fred ni calor, no hi fa res, l'any de la picor.
3. Feixuc, pesat, adormit, ensopit, dubtar, no decantar-se. El que només pensa en futeses, doneta.
4. Cedir, doblegar-se, defallir, desconfiar, plegar veles, tirar aigua al vi, reconciliador, fer *componendes*, home bo.
5. Peresa, peresós, lent, mandra, galvana, emplastre, somiatruites; ociós, ociositat, repòs, reposar, descansar, plegar els braços, tocar-se la pampa, fer festa, reposar, plegar de treballar, fer vaga, fer vacances.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI

149

El valor i la por

1. Ardit, valent, coratjós, fort, esforçat, atrevit, temerari, empenedor, valerós, brau. Coratge, cor, ésser brau, audàcia, temeritat. Verbs : tenir coratge, ésser temerari, afrontar, gosar, arriscar-se.

2. Perill, risc, atzar. Desafiament, desafiar, aventura, aventurar-se, esclatar, esclat, sang freda, fogós, ardorós, aplomat. Donar coratge, animar, esforçar, etc. Frases : no tenir rampa a les cames, no tenir por de res, no vacil·lar, anar de dret al *bulto*, etc. Fer un cop de cap.

3. Poruc, temerós, covard, inquiet, atordit, ferotge, ànima de càntir. Por, temor, ansietat, terror, espant, pànic, angoixa, emoció. Témer, espantar-se, comoure's, tremolar, tenir pell de gallina.

4. Horror, horrible, espantós, espantat, acovardit, fantasma, fugir, demanar perdó, alarma, alarmar-se, etc.

QÜESTIONARI

150

Empatx

1. Empatx, empatxat, desconcertat, desorientat, *cortat*, confós, indecís, perplex, tímid, tímidesa, intimidat, escrípol, escrupolós, avergonyit, la vergonya, avergonyir-se, embullar-se, perdre el fil, ensopir-se, etc.

Respecte i menyspreu

2. Respecte, respectar, estima, apreciar, honor, honrar, educat, educació, educar, cortès, cavaller, honor, picat de l'honor, renom, reputació, glòria, rang, estatament, condició, etc.

3. Visita, fer visita, tornar-la; atent, atenció. Humil, humiliar-se, humilitat, abaixar-se, empetitir-se, picar la cresta a algú.

4. Menyspreu, menysprear, denigrar, difamar, etc.

Estranyesa

5. Estranyesa, estranyat, sorprès, estupefacte, meravellat, meravellarse, admirar-se, admiració.

QÜESTIONARI 151

El caràcter i els sentiments

I

1. Caràcter, temperament, inclinació, disposició, instint, naturalesa, humor, aire. Llevar-se de mala lluna, posar-se la mitja al revés, dur la gorra de tort, la barretina de gairell. Tenir-hi la inclinació, portar-ho a les sangs, venir de regàlia. Home fantàstic, original, extravagant, capritxós, maniàtic, neurastènic.

2. Sentiment, sentimental, sensibilitat, ressentir-se, emoció, commogut, enternir-se, impressió, impressionar-se, impressionable. Perdre els estreps, no poder aturar-se, tornar-se vermell, groc com la cera, tornar-se groc, engrescar-se, donar-se en cos i ànima al diable.

3. Tenir calma, tranquil, assossegat, sang fred, ésser de glaç, quedar de pedra. Ésser reservat, tancat. Content, descontent.

4. Bondat, bo, dolç, pacífic, pacient, paciència, impacient, impacientar-se. Confiat, confiança, desconfiat. Servidor, servicial. Ésser tot cor, cordial. Passar pena, sentir llàstima, compadir-se, compassiu.

5. Dolenteria, dolent, fer mal, voler mal, perseguidor, turment, turmentar. Cruel, crueltat, cor de pedra, mala ànima, bàrbar, sanguinari, pervers, malvat, felló, traïdor, vilà, mal home, escuma, etc.

QÜESTIONARI 152

II

1. El petimetre, infatuat, amanerat, afeminat, compostura, afecció, afectat, tiquis-miquis, frívol, lleuger, etc.

2. Fanfarró, alabau, vanitós, presumptuós, la posa, fer posa, *pavero*, *matamoros*. Exagerar i derivats, veure les palles a l'esquena d'un altre i no veure les bigues davant els ulls, ficar els peus a la galleda, fer bona cara, cara de pomes agres, etc.

3. Els costums, el rang, la moral, fidel, desarreglat. *Pillastre*, llibertí, indecent, desvergonyit, llicenciós, sensual, pervertit, depravat. La disbauxa, l'orgia, la cràpula. Portar una vida desenfrenada, tirar la capa al *toro*, abandonar-se.

4. Trapella, *corrido*, perdut, degenerat. Mots per a designar una persona viciosa. Mots per a anomenar una dona sense energia, fleuma, flasca, intrigant, desmarxada, deixada, etc.

5. Desig, desitjós, benvoler; enveja, envejós, envejar, envejable; esperar, espera; satisfet, satisfacció; prometre, promesa, etc.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI

153

Adverbis *

I

1. Sí, oi que sí?, fa?, veritat?, no? Altres negacions : pas, pus (no en tinc pus), cap (no ho sé cap), ni... ni... (ni peres ni raïms).
2. Adverbis de temps : quan, al present, ara, de seguida, tan aviat, tantost, d'ara en avant, adesiara, llavors, des de. Darrerament, abans, una vegada. En fi, més avant, aviat, tard, mentrestant. Encara, ja, sempre, soviint, alguna vegada, mai.
3. Adverbis de dubte : potser, belleu, veurem.
4. De pressa, aviat, en un girar d'ulls, a lleure, rarament, ordinàriament, habitualment, cada dia. Abans, després, de nou, a poc a poc, de pressa.

QÜESTIONARI

154

II

1. Adverbis de lloc : on, a on, aquí, allà, vet aquí, vet allà, ací, vet ací, vet açà, deçà, dellà, endellà, dellà-ahir, en (en vinc), hi (hi vaig).
2. A altra banda, d'aquesta part, de l'altra part, a prop, a la vora, pertot arreu, enlloc, onsevulla. Dins, dintre, fora, davant, darrera, detràs, damunt, davall, des-sobre, dessota, sota, dessús, dejús. Lluny, dalt, baix, daltabaix, endins, endintre, enfora, avant, arrera, endavant, endarrera, amunt, avall. Locucions adverbials i donar un exemple de cada adverbi amb una frase.
3. Adverbis de manera : àdhuc, així, alhora, bastant, bé, ben, corrents, debades, endebades, ensems, fins, força, gaire, gairebé, gens, mica, gota, massa, menys, més, millor, molt, només, pitjor, poc, potser, prou, quasi, sols, solament, també, tampoc, tant, tot, fàcilment, difícilment, còmodament, en va, lliurement, a veure; expressament, obertament, secretament, francament, exactament.
4. Locucions adverbials : a bastament, a bastança, a bell doll, a bell ull, a bocons, a bon dret, a cau d'orella, a coll, a cop calent, a corre-cuita, a dojo, a dreta llei, a gratcient, a l'engròs, a les fosques, a les palpentes, a males penes, a mans besades, a penes, a peu coix, a peus junts, a plec de braç, a pler, a poc a poc, a rodolons, a rossegons, a tomballons, a tort, a tort i a dret, a tort i a través, de totes passadas, a ull, a ulls clucs, amb prou feines, en un girant d'ulls, en un no res, amb un xic més, ben bé, bona cosa, cama ací cama allà, d'amagat, de baix en baix, de bat a bat, de bell antuvi, de bell nou, de cap a cap, de cap a peus, de cap i de nou, de cop i volta, de debò, de dret, de franc, de gairell, de genollons, de gom a gom, de per riure, de pressa, de puntetes, de sobte, de trasantó, d'un plegat, en dejú, en doina, en orri, en renou, fil per randa, més aviat, o de grat o per força, pel cap baix, si fa no fa, ultra mesura, un poc, una mica.
5. Adverbis formatats amb *-ment*.
6. Exemples d'ús dels adverbis ningú, res, cap, gens, mai, enlloc. Ús del *no*, del *pas* i del *sinó*.

* Donar una frase de cada adverbi.

OBRA DEL DICCIONARI GENERAL DE LA LLENGUA CATALANA

QÜESTIONARI 155

El caràcter i els sentiments

III

1. Indulgència, excusa, excusar, perdó, perdonar. Suplicar, implorar, tocar el cor. Aconsolar, consol.
2. Agraït, agraïment, gràcies, mercès. Fórmules d'agraïment. Ingrat, ingratitud. Egoisme, egoista.
3. Honor, honorable, honrar, tenir una bona opinió, infondre respecte, imposar. Digne, indigne, dignitat. Obsequiós, grosser, grosseria.
4. Drope, tontet, ridícul, orat, innocent, inofensiu, tòtil, benaventurat.
5. Apreciar, aprovar, recomanar, lloar, elogiar, elogis, vanar-se, aplaudir, aclamar, pujar a les bromes, inflar, complimentar, adular. Astut, astúcia, intrigar, intrigues.
6. Censurar, criticar, criticaire, protestar, protesta. Ensabonar, rentar la cara amb un drap brut. Calúnnia, calumniar, malparlar, maledicència, fer córrer boles, remenar fang, embrutar, etc.

QÜESTIONARI 156

IV

1. Deure, el deure, necessari, necessitat, convenir, obligar, obligació, força major, forçar. Lliure, llibertat, a son lleure, a contracor, de bon grat, de mal grat. Exacte, veritable, veritat, permetre, permissió, comiat.
2. Goig, joia, joiós. Alegre, content, feliç, satisfet, *borratxo* d'alegria, animat. Jovial, enjogassat, bufó. Fer una mala partida. Riure, rioler, esclatar de riure, somniure, esclafir la rialla, etc., etc.
3. Tristesia, trist, entristir-se, apenat, desolat, deprimat, abatut, marrit, afligit. El dolor, els mals de cap, preocupacions, pesombre.
4. Desgràcia, accident, desastre, catàstrofe, contratemps. Desencant, desengany, decepció. Melancolia, melancòlic, consirós, feiló. Dites sobre l'alegria i la tristesa.

QÜESTIONARI 157

V

1. La consciència, conscient, un cas de consciència, fer consciència, tenir consciència ampla, estreta, delicada, cosa de consciència; escrupol, escrupolós.
2. Els remordiments, el rosec, tenir un rau-rau, penediment, penedir-se, em pesa, pecador endurit, impenitent.
3. Virtut, virtuos, prudent, prudència, auster, austeritat, vici, viciós, follies, bogeries, beneiteries, baixeses, extraviat.
4. Prudència, reflexió, prudent, previsió, precaució, preparar el terreny, assajar, estar a l'aguait. Imprudència, imprudent.
5. Honestat, honest, lleial, lleialtat, sencer, íntegre, desinteressat, de bona fe, de mala fe; ésser persona afecta.
6. Liberalitat, liberal, benefactor, benvolent, previsor, lligat; modèstia, modest, senzillesa, senzill, timorat.